ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ

ਪੁਰਾਤਨਿ

ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ

ਭਾਗ ੨

—ਲੇਖਿਕ—

ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਸ੍ਵਾਮੀ-ਹਰਿਨਾਮ ਦਾਸ-ਉਦਾਸੀਨ ਵੈਦਰਾ

-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ-

ਰਾਮੇਸ਼ ਚੰਦ੍ਰ-ਸੂਰੀ

ਰਾਂਤੇਸ਼ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੇਸੀ

ਕਪੂਰਥਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

kirpal singh chana

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ

ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ

ਭਾਗ ੨

—ਲੇਖਿਕ—

ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਸ੍ਵਾਮੀ-ਹਰਿਨਾਮ ਦਾਸ-ਉਦਾਸੀਨ ਵੈਦਜ

ਸੰਪਾਦਕ—ਸ੍ਰੀ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕਯ ਪਾ: ੧੦

ਅਤੇ

ਟੀਕਾਕਾਰ-ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ-ਆਦਿਕ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ

-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ-

ਰਾਮੇਸ਼ ਚੰਦ੍ਰ-ਸੂਰੀ

ਕਾਂਤੇਸ਼ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੇਸੀ

ਕਪੂਰਥਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ੫੦੦ ਕਾਪੀ

ਕੀਮਤ ੫-੦੦

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀਚੰਦ੍ਰਾਯ ਨਮ

ਓਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਨਾਮਾਵਲੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਕੋਈ ਰੰਗ. ਰੂਪ. ਰੇਖ. ਭੇਖ. ਚਕ੍ਰ, ਚਿਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਿਮਰਣ, ਲਿਖਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਪੂਜਾ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਏਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਲ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੂਜਣ ਯੋਗਯ ਹੈ।

ਰਚਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਸੰਗੀਤ, ਪਿੰਗਲ, ਪ੍ਰਸਤਾਰ, ਕਾਵਯ ਅਤੇ ਨਯਾਯ ਆਦਿ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੀ ਹਸਤੀ ਨੇ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਉਹ ਏਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਚੀ। ਪਿੰਗਲ, ਸੰਗੀਤਾਨੁਸਾਰ ਕਾਵਯ ਰਚਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲੱਛਣ। ਪਰਾ ਪਸਯੰਤੀ. ਮਧਯਮਾ. ਵੈਖਰੀ ਉੱਚਾਰਣ ਭੇਦ ਹਨ। ਰਚਨਾਂ ਦਾ ਲੱਛਣ ਉਪਰੋਕਤ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਚੋਂ ਇਹ ਕ੍ਰਮ ਭੰਗ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਥੇ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਏਸ ਸੰਚਯ ਵਿਚ ਕਈ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਏਸ ਨੂੰ ਇਕਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਣੇ ਵੀ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਜਕ ਹਨ। ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਆ ਜਾਣਾ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਪਰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਛਪਣਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ, ਸੌ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥਾਂ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ 'ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ ॥ (ਓਅੰਕਾਰ)' ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਸੁਣ ਕੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਪੇੜਾਂ ਮਰਵਾਈਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਚਾਰਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬਣਨ। ਪਰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਛਾਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ? ਅਸ਼ੁੱਧ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਇਹ ਨਿਰਣਯ ਉਹ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਨਯਾਯ ਤੇ ਛੱਡ ਗਏ ਨੇ। ਅਸਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਲਭਣਾ, ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਏਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ੁੱਧੀ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਦਾ ਧ੍ਰਾ ਵਿਦਯਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਜੋਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਵਿਦਯਾ, ਪਿੰਗਲ, ਸੰਗੀਤ, ਕਾਵਯ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸ਼ੁੱਧੀ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਦੀ ਸਮਝ ਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਈਆਂ ਬੀੜਾਂ 'ਚੋਂ ਐਹੋ ਜਹੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਜ਼ਯਾਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਜਚੀਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਸਫੇ ੩੩੭ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨੰ. ੧॥੧੧॥੬੨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੁਕ ਹੋਰ ਇਓਂ ਹੈ। 'ਜੀਅਰਾ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨਾ ਗਾਉ ॥' ਛਾਡਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਧੰਧ ਸੁਆਉ ॥ ੧ । ਰਹਾਉ ॥'' ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਸਫੇ ੬੯੧ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ "ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਮੇਰੀ ਮਾਈ"॥ ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਬਸਾਈ ॥ (ਐਕਸੈਸ਼ਨ ਨੰ. ੬੨੮੧ ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਸਫੇ ੧੪੧੧ ਉੱਪਰ ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ "ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਪਛਾਣੀਐ,

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ" ॥ (ਪੰਨਾ ੬੭੦ ਬੀੜ ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੋਲੀ, ਇਤ-ਹਾਸਿਕ) ਭੈਰਉ ॥ ਪਉੜੀ ਤਿਸਰੀ ਸਾਂਝਿ ॥ ਤੇ ਨਰ ਗਨੀਅਹਿ ਪਸੂਅਨ ਮਾਝਿ ॥ ੧ ॥ ਪਰਧਨ ਪਰਦਾਰਾਂ ਪਰਹਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ ੮੯੯ ਬੀੜ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੰ. ੨੧।) ਸਾਰੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਭੇਦ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੀ ਨੰ. ੨੧ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨੇ, ਅਜੇ ਏਸ ਬੀੜ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਠ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੀੜ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮੈਂ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਭੇਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ ਨੇ ਉਹ ਏਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਬੀੜ ਨੰ. ੬੩ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਜੀਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾਂ ਅਜੇ ਬਕਾਯਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗਿਆਨੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਰੂਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕ 'ਮਹੱਲਾ ੮' ਦੀ ਵਾਰ ਲੱਭ ਕੇ ਛਾਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਓਅੰਕਾਰ ਨਾਮੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਬੀੜ ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਕਈ ਭੇਦ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲੇ ਨੇ। ਜੀਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਬੀੜਾਂ ਦਿਆਂ ਪੰਨਿਆਂ (ਸਫਿਆਂ) ਸਮੇਤ ਏਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨੇਂ।

ਸ੍ਰੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਚਯ ਨੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਵਡਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਏਸ ਸੰਚਯ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ. ਚੌਰ ਛਤ੍ਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਕਿਸ ਨੇ ਸਾਧੂ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪੁੰਜ ਦਸਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਰਿਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਹਿਆ। ਭਾਵ—ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਉੱਤਮ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਖਿਆਲ ਸੀ, ਓਹੋ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਾਣੀ ਲਈ ਓਸ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਏਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀ ਹਾਲਤਾਂ ਨੇ? ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਨਿਗਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਦੀ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਕੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੁਣ ਮੈਂ ਪਹਿਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚੋਂ ਦਸਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਤਮ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ;—

ਗੁਰੂ ਵਿਲਾਸ ਪਾ: ੬ ਦੇ ਅਧਯਾਯ ੧੭ ਦੇ ਛੰਦਾਂਕ ੧੮੫ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੨੯੧ ਤਕ ਵੇਖੋ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੱਲ ਮਾਯਾਵਕੀ ਢੰਗ ਰਚ ਕੇ ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਨਸਾਇਆ, ਫੇਰ ਆਪ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਨ੍ਹਾ ਕੇ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਅਤੇ ਭਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਕਸਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਜੇ ਗੁਰ ਸਾਂਗ ਪਲਟਿਆ ਸਿਖ ਸਿਦਕ ਨ ਹਾਰੇ' ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਕਿਉਂ ਉਚਾਰੀ ਹੈ ?

ਚੌਪਈ--

ਕਛੁਕ ਦਿਵਸ ਤਹਿ ਠਾਂ ਪਹੁੰਚਾਯੋ ॥ ਹੈ ਖੋਜਨ ਸੇਤੀ ਮਨ ਲਾਯੋ ॥
ਢੂੰਢ ਸੁਦਾਗਰ ਦੇਖ ਤੁਰੰਗਾ ॥ ਮਨ ਮਹਿ ਬਢਿਓ ਅਧਿਕ ਉਮੰਗਾ ।.੧੮੦॥
ਪਚਾਸ ਹਜ਼ਾਰ ਮੋਲ ਤਹਿ ਕੀਨਾ ॥ ਭਾਈ ਸੁਨਤ ਹਰਖ ਚਿਤ ਲੀਨਾ ॥
ਇਹ ਬਿਧਿ ਤਾ ਸੋਂ ਬੈਨ ਸੁਨਾਏ ॥ ਗੁਰ ਪੈ ਪਠੋਂ ਪਸਿੰਦ ਕਰਾਏ ॥੧੮੧॥

ਦੋਹਰਾ—

ਬਹੁਰੋ ਲੀਜੈ ਮੋਲ ਤੁਮ, ਜੋ ਨਿਜ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰ ॥
ਕਹਾ ਸੁਦਾਗਰ ਤੁਮ ਪਠੋ, ਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸੁਧਾਰ ॥੧੮੨।

ਚੌਪਈ—

ਜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਰ ਪਸੰਦ ਕਰਾਵੈ ॥ ਲੇਹ ਮੋਲ ਨਹਿ ਅਸ੍ਵ ਧਰਾਵੈ ॥
ਭਾਈ ਤਬੈ ਤੁਰੰਗ ਪਠਾਏ ॥ ਦਾਸ ਸੰਗ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਤਦਾਏ ॥੧੮੩॥
ਕਛੁਕ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖ ਅਸ੍ਵ ਹਰਖਾਇ ॥
ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਹੈਸਾਲ ਬੰਧਾਏ ॥ ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰ ਕੇ ਮਨ ਭਾਏ ॥੧੮੪॥

ਦੋਹਰਾ—

ਪਠੇ ਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤਬੈ, ਪਹੁੰਚ ਕਾਬਲ ਜਾਇ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀਨ ਪਸੰਦ ਹੈ, ਐਸੇ ਕਹਾ ਸੁਨਾਇ ॥੧੮੫॥

ਚੌਪਈ--

ਤਬ ਭਾਈ ਨਿਜ ਦਾਸ ਪਠਾਏ ॥ ਸੁਦਾਗਰ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਏ ॥
ਮੁਖ ਸੋਂ ਕਹਾ ਦਰਬ ਅਬ ਲੀਜੈ ॥ ਹਮ ਉਦਾਸ ਕਛੁ ਬਿਲਮ ਨ ਕੀਜੈ ॥੧੮੬॥
ਤਾਂ ਕੈ ਤੰਬੂ ਦਰ ਬੈਠਾਇ ॥ ਭਾਈ ਭੀਤਰ ਆਪ ਸਿਧਾਇ ॥
ਗੌਨ ਖੋਲਿ ਕਿਆ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਾ ? ਭਈ ਠੀਕਰੀ ਬਿਸਮੈ ਧਾਰਾ ॥੧੮੭॥

ਦੋਹਰਾ—

ਪਾਂਚ ਗੌਨ ਭਈ ਠੀਕਰੀ, ਦਰਬ ਨ ਬੀਚ ਦਿਖਾਇ ॥
ਰਿਦੈ ਚਿੰਤ ਭਾਈ ਤਬੈ, ਗੁਰ ਮਾਯਾ ਭਰਮਾਇ ॥੧੮੮॥

ਚੌਪਈ—

ਬਿਸਮੈਵੰਤ ਹੋਇ ਤਬ ਭਾਈ ॥ ਗਟੀ ਰਿਦੈ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਧਰਾਈ ॥
ਤਹਾਂ ਦਰਬ ਨਿਜ ਹਾਥੰ ਪਾਯੋ ॥ ਭਯੋ ਲੋਪ ਠੀਕ੍ਰੀ ਦਰਸਾਯੋ ॥੧੮੯॥
ਘੋੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਜਾਇ ॥ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਵਸ ਨਾਹਿ ਚਲਾਇ ॥
ਏ ਨਹਿੰ ਛੋਡੈਂ ਦਰਬ ਹਜਾਰਾ ॥ ਇਹ ਬਿਧ ਕੈਸ ਕਰੋਂ ਇਹ ਵਾਰਾ ? ॥੧੯੦॥

ਦੋਹਰਾ—

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜਾਵੋਂ ਨਹੀਂ, ਚਲੋਂ ਭਾਜ ਕਹਿੰ ਓਰ ॥
ਮਾਯਾ ਭਰਮ ਗਿਨਤੀ ਕਰੈ, ਉਠਾ ਚਿੱਤ ਅਤਿ ਸ਼ੋਰ ॥੧੯੧॥

ਚੌਪਈ—

ਸੋਦਾਗਰ ਕੋ ਅਸ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ॥ ਕਰੋ ਬਿਲਮ ਦੇਹੁੰ ਦਰਬ ਅਪਾਰੇ ॥
ਭੀਤਰ ਪੈਠ ਚਿੰਤ ਬਹੁ ਪਾਈ ॥ ਪਾਛੇ ਤੇ ਤਬ ਸੰਨ ਲਗਾਈ ॥੧੯੨॥
ਨਿਕਸ ਤਹਾ ਤੇ ਧਾਯੋ ਐਸੇ ॥ ਪਰਨ ਬੇਗ ਤਰੁ ਪਾਤਰ ਜੈਸੇ ॥
ਕਾਸ਼ੀ ਓਰ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਤਬ ਕੀਨੀ ॥ ਬਿਨ ਪਦਤ੍ਰਾਣ ਚਿੰਤ ਅਤਿ ਕੀਨੀ ॥੧੯੩॥

ਦੋਹਰਾ—

ਸੁਦਾਗਰ ਤਬੈ ਬਿਚਾਰਿਯੋ, ਗਯੋ ਸੁ ਜਾਮ ਬਿਹਾਇ ॥
ਭਾਈ ਪੈਠ ਨਾ ਆਇਓ, ਲੇਵੋਂ ਸੁਧ ਅਬ ਜਾਇ ॥੧੯੩॥

ਚੌਪਈ—

ਤਬ ਤੰਬੂ ਕੇ ਭੀਤਰ ਆਏ ॥ ਪਰਾ ਦਰਬ ਵਹੁ ਨਾਹਿੰ ਦਿਖਾਏ ॥
ਦੇਖ ਸੰਨ੍ਹ ਤਹਿ ਬਿਸਮੈ ਪਾਈ ॥ ਲੀਨਾ ਅਪਨਾ ਦਰਬ ਗਿਨਾਈ ॥੧੯੫॥
ਚਾਲ਼ੀ ਸਹਸ੍ਰ ਦਰਬ ਤਿਨ ਲੀਨਾਂ ॥ ਬਾਕੀ ਸੌਂਪ ਦਾਸ ਕੋ ਦੀਨਾਂ ॥
ਭਾਈ ਬਿਰਹਿ ਦਾਸ ਮਨ ਭਾਰੀ ॥ ਬਿਸਮੈ ਚਿੰਤ ਅਧਿਕ ਮਨ ਧਾਰੀ ॥੧੯੬॥

ਦੋਹਰਾ—

ਜਾਨ ਕਛੂ ਨਹਿ ਕਹਿ ਗਏ, ਭਾਈ ਸੰਨ੍ਹ ਲਗਾਇ ॥
ਵਿਕਲ ਦਾਸ ਧਨ ਕੋ ਲੀਏ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਆਇ ॥੧੯੭॥

ਚੌਪਈ—

ਆਇ ਗੁਰੂ ਪੇਗ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ ॥ ਅਗ੍ਰ ਧਰਜੋ ਧਨ ਜੋ ਵਧ ਸਾਰੀ ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਕੈਸ ਸ੍ਰਮ ਪਾਏ ? ਭਾਈ ਬਿਨ ਏਕਲ ਤੁਮ ਆਏ ॥੧੯੮॥
ਦਾਸਨ ਕਹਾ ਸੁਨੋ ਕਰਤਾਰਾ ! ॥ ਭਾਈ ਜੀ ਇਕ ਓਰ ਪਧਾਰਾ ॥
ਸਭ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਹਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਅਗ੍ਰ ਲਖਾਯੋ ॥੧੯੯॥

ਦੋਹਰਾ—

ਬਹੁ ਧੀਰਜ ਤਾ ਕੋ ਦੀਓ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਨ ਮੁਸਕਾਇ ॥
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਬਲ, ਜਹਿ ਭਾਈ ਭਰਮਾਇ ॥੨੦੦॥

ਚੌਪਾਈ—

ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ ॥ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮਾਯਾ ਬਲਕਾਰੀ ॥
ਦਯਾ ਸਿੰਧ ਗੁਰ ਚਰਿਤ ਅਭੇਵਾ ॥ ਚਾਹੇ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥੨੦੧॥
ਭਾਈ ਗਾਥ ਸੁਨਉ ਮਨ ਲਾਈ ॥ ਬਿਨ ਪਦਤ੍ਰਾਨ ਚਲਤ ਦੁਖ ਪਾਈ ॥
ਹਿਮ ਰੁਤ ਮੱਘਰ ਅਰਧ ਬਿਤਾਯੋ ॥ ਸੀਤ ਅਧਿਕ ਭਾਈ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥੨੦੨॥

ਦੋਹਰਾ—

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਛਹੁ ਦਿਵਸ ਮੈਂ, ਪਹੁੰਚਿਓ ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਇ ॥
ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਤਬਹੀ ਸੁਨੀ, ਤਤਛਿਨ ਮਿਲਿਓ ਆਇ ॥੨੦੩॥

ਬਹੁ ਪੂਜਾ ਆਗੈ ਧਰੀ, ਨਿਜ ਗਰ ਅੰਚਰ ਡਾਰ ॥
ਹਰਿ ਗੁਵਿੰਦ ਕਾ ਸ਼ਿਸ਼ਜ ਥਾ, ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਨਿਰਧਾਰ ॥੨੦੪॥

ਚੌਪਈ—

ਭਾਈ ਕੋ ਗੁਰ ਸਮ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥ ਬਾਰਬਾਰ ਬੰਦਨ ਤਿਨ ਠਾਨੀ ॥
ਭਾਈ ਤਬ ਸੁਖਰਾਜ ਬੈਠਾਯੋ ॥ ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਨਿਜ ਧਾਮ ਸਿਧਾਯੋ ॥੨੦੫॥
ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਸੁੰਦਰ ਜਹਾਂ ॥ ਕਰ ਬੰਦਨ ਬੈਠਾਯੋ ਤਹਾਂ ॥
ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਧ ਲਈ ॥ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਭਾਈ ਕਹਿ ਦਈ ॥੨੫੬॥

ਦੋਹਰਾ—

ਅਧਿਕ ਵਿਰਹਿ ਭਾਈ ਰਿਦੈ, ਨੀਂਦ ਪਰੈ ਨਹਿ ਨੈਨ ॥
ਜੈਸੇ ਮੀਨ ਵਿਯੋਗ ਜਲ, ਚੈਨ ਨਾਹਿ ਰਿਦ ਐਨ ॥੨੦੭॥

ਚੌਪਈ—

ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਕੋ ਭਾਈ ਕਹਾ ॥ ਹਮ ਤੋਂ 'ਭਾਜ ਗੁਰੂ ਤੇ ਅਹਾ' ॥
ਕਛੁ ਦਿਨ ਤੁਮ ਢਿਗ ਕਰੈ ਨਿਵਾਸਾ॥ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਤਬ ਬਚਨ ਪਰਕਾਸ਼ਾ॥੨੦੮॥
ਭਵਨ. ਨਾਰਿ. ਸੁਤ ਰਾਜ-ਸਬਾਹੀ ॥ ਮੇਰੋ ਨਹਿੰ, ਸਭ ਤੁਮਰੋ ਭਾਈ ! ॥
ਮੈ ਤੋ ਜੀਵ ਦਾਸ ਗੁਰ ਕੇਰਾ ॥ ਵਡੇ ਭਾਗਿ ਤਵ ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਰਾ ॥੨੦੯॥

ਦੋਹਰਾ—

ਜੋ ਇੱਛਾ ਸੋਈ ਕਰੋ. ਮੋਰੀ ਇੱਛ ਪੁਰਾਇ ॥
ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਭ ! ਕੀਜੈ ਦਯਾ ਸੁਨਾਇ ॥੨੧੦॥

ਸੋਰਠਾ ॥

ਮੱਘਰ ਭਯੋ ਬਿਤੀਤਿ, ਅਯੋ ਪੋਖ ਕੁਛ ਦਿਨ ਗਏ ॥
ਕਾਸਿ ਰਾਇ ਪਰਤੀਤਿ, ਭਾਈ ਅਧਿਕ ਨਿਹਾਰ ਕੇ ॥੨੧੧॥

ਚੌਪਈ—

ਜਪੁ ਜੀ ਅਰਥ ਸੁਨਾਵਨ ਲਾਗਾ ॥ ਪਉੜੀ ਏਕ ਰੋਜ ਰਸਪਾਗਾ ॥
ਜੜਤ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਹੁ ਛਬਿ ਜਾਂਕੀ ॥ ਜਾ ਕੋ ਦਿਖ ਰਵਿ ਕੀ ਦੁਤਿ ਛਾਕੀ ॥੨੧੨॥
ਤਾਪਰ ਭਾਈ ਬੈਠ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ਵਿਥਾਰ ਸਹਿਤ ਮੁਖ ਅਰਥ ਸਨਾਵੈ ॥
ਦਿਜ ਪਖੰਡ ਆਵੈ ਹਿਤ ਧਾਰਾ ॥ ਲਗੈ ਦਿਵਾਨ ਅਧਿਕ ਵਿਸਥਾਰਾ ॥੨੧੩॥

ਨੋਟ—ਏਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲ ਪਿਆ ਜੋ ਵਿਸਤਾਰ ਭਯ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹਲਕਾਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਔਣ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਸਦੇ ਹਾਂ—

ਦੋਹਰਾ—

ਭਈ ਸੁ ਰੈਨਿ ਬਿਤੀਤਿ ਜਬ, ਅਯੋ ਭੋਰ ਸੁਖਦਾਇ ॥
ਜੇਠਾ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਇ ਕੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਐਸ ਸੁਨਾਇ ॥੨੩੪॥

ਚੌਪਈ—

ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਬੁਧਿ ਉਦ ਰੋ ॥ ਯਾਹਿ ਸਿਖ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੋ ॥
ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਹੁ ਤਹਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ॥ ਤਾਂ ਕੋ ਲਿਆਵਹੁ ਹਮਰੇ ਪਾਸ ॥੨੩੫॥
ਲਗੇ ਦੀਵਾਨ ਰਾਇ ਜਬ ਆਵੈ ॥ ਤਬ ਐਸੇ ਤਮ ਬਚਨ ਅਲਾਵੇ ॥
ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ! ਗੁਰੁ-ਚੋਰ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਬਾਂਧ ਦੀਜੀਏ ਅਗ੍ਰ ਹਮਾਰੇ ॥੨੩੬॥

ਦੋਹਰਾ—

ਜੇ ਚਾਹੋ ਅਪਨਾ ਭਲਾ, ਬਾਂਧ ਚੋਰ ਹਮ ਦੇਹੁ ॥
ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਸੋ, ਨਾਹੀਂ ਬਡ ਦੁੱਖ ਲੇਹੁ ॥੨੩੭॥

ਚੌਪਈ—

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੇਠਾ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ਕਹੀ ਏਕ ਮਨ ਮਹਿ ਬਹੁ ਚੀਨ ॥
ਕਰ ਬੰਦਨ ਸਿਖ ਸੰਗ ਸਿਧਾਯੋ । ਕਛੁਕ ਦਿਵਸ ਮੇਂ ਕਾਸ਼ੀ ਆਯੋ ॥੨੩੮॥
ਲਾਗ ਦਿਵਾਨ ਅਗ ਤਬ ਭਾਰਾ ॥ ਜਪੁ ਜੀ ਅਰਥ ਭੋਗ ਤਹਿ ਵਾਰਾ ॥
ਭਾਈ ਭੋਗ ਕਥਾ ਜਬ ਪਾਯੋ ॥ ਦਿਵਾਨ ਮੱਧ ਜੇਠਾ ਤਬ ਆਯੋ ॥੨੩੯॥

ਦੋਹਰਾ—

ਭਾਈ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕਰੀ, ਮਨ ਮੇ ਮੁਖੋਂ ਅਲਾਇ ॥
ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ! ਮੋਕਉ ਗੁਰੂ, ਤੁਮਰੇ ਨਿਕਟ ਪਠਾਇ ।੨੪੦॥

ਚੌਪਈ—

ਇਹ ਪਾਤੀ ਤੋ ਕੋ ਗੁਰ ਦੀਨੀ ॥ ਮੁਖ ਸੋਂ ਕਹੀ ਸੁਨੋ ਚਿਤ ਚੀਨੀ ॥

ਚੋਰ ਹਮਾਰਾ ਤੁਮਰੇ ਪਾਸ ॥ ਬਾਂਧ ਪਠੌ ਤਿਸ ਹਮਰੇ ਸਾਥ ॥੨੪੧॥
ਨਾਤਰ ਖੇਦ ਹੋਇਗਾ ਭਾਰੀ ॥ ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਭਰ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ ॥
ਮਹਾਰਾਜ ! ਨਹਿੰ ਚੋਰ ਹਮਾਰੇ । ਗੁਰ ਹੋ ਕੈਸੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ ?੨੪੨॥
ਚਾਹੋ ਮੋਹਿ ਬਾਂਧ ਲੇ ਜਈਏ ॥ ਮੋਤੇ ਚੋਰ ਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈਏ ॥
ਥਰ ਹਰ ਕਰੈਂ ਸਭੀ ਸੁਨ ਐਸੇ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਗਤੀ ਸੁ ਅਧਭੁਤ ਐਸੇ ॥੨੪੩॥

ਦੋਹਰਾ—

ਭਾਈ ਆਨੰਦ ਧਾਰ ਕੈ, ਗਰ ਅੰਚਰ ਕੋ ਡਾਰ ॥
ਸਿੰਘਾਸਨ ਉਠ ਅਗ੍ਰ ਹੋਇ, ਮੁਖ ਤੇ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ।੨੪੪॥

ਚੌਪਈ—

ਸੁਨੋ ਰਾਇ ! ਗੁਰ ਕਾ ਹੌਂ ਚੋਰਾ ॥ ਪਠੋ ਬਾਂਧ ਮੁਹਿ ਜਾਨ ਨ ਹੋਰਾ ॥
ਸਭਾ ਸਹਿਤ ਪਿਖ ਰਾਇ ਅਲਾਯੋ ॥ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਗੁਰੁ ਕੈਸ ਅਲਾਯੋ ? ॥੨੪੫॥

ਦੋਹਰਾ—

ਕਾਸਿ ਰਾਇ ਗੁਰ ਸਪਤ ਤੁਮ, ਮਨ ਮਹਿ ਜਾਨ ਨ ਹੋਰ ॥
ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬਾਂਧੋ ਮੋਹਿ ਕੀ, ਬਾਂਧ ਪਠੋ ਕਰ ਚੋਰ ॥੨੪੬॥

ਚੌਪਈ—

ਐਸੇ ਸੁਨ ਰਾਜਾ ਬਿਸਮਾਯੋ ॥ ਉਠਾ ਬਿਸਮ ਵਸ ਨਾਹਿ ਚਲਾਯੋ ॥
ਸਭਾ ਦੇਖ ਮੁਖਿ ਅੰਗੁਰੀ ਡਾਰੇ ॥ ਐਸ ਅਚੰਭਾ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰੇ ।੨੪੭॥
ਪਾਛੇ ਭੁਜ ਕਰ ਮੁਸ਼ਕ ਬੰਧਾਈ ॥ ਬਿਸਮ ਰਾਇ ਕਾਸ਼ੀ ਕਾ ਪਾਈ ।
ਮੋਕੋ ਯਾਦ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕੀਨਾ ॥ ਪ੍ਰੀਖਯਾ ਹਿਤ ਅਸ ਕੌਤਕ ਚੀਨਾ ॥੨੪੮॥

ਦੋਹਰਾ—

ਰਾਜਾ ਆਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਯੋ, ਭਾਈ ਜੇਠੇ ਸੰਗ ॥
ਰਾਜੇ ਬਿਨਤੀ ਅਸ ਲਿਖੀ, ਭੇਟ ਦੀਨ ਬਹੁ ਅੰਗ ॥੨੪੯॥
ਕੋਸ ਤੀਨ ਆਏ ਜਬੈ, ਕਾਸ਼ੀ ਤੇ ਇਹ ਭਾਇ ॥
ਭਾਈ ਜੇਠੇ ਜੋਰ ਕਰ, ਐਸੇ ਕਹਾ ਸੁਨਾਇ ॥੨੫੦॥

ਚੌਪਈ—

ਧੰਨ ਧੰਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ । ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਖੋਲ ਚਲੋ ਗੁਰ ਪਾਸ ॥
ਭਾਈ ਕਹਾਂ ਚੁਲੈਂ ਹਮ ਐਸੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਭਾਖ ਪਠੈ ਬਚ ਜੈਸੇ ।।੨੫੧।।
ਜੇਠੇ ਕਹਾ ਤੋਹਿ ਸਮ ਨਾਹੀ ॥ ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਮੈਂ ਹੋਇ ਨ ਆਹੀ ॥
ਜੈਸੀ ਸਿੱਖੀ ਤੋਹਿ ਕਮਾਈ ॥ ਕਾਹੂੰ ਤੈਸ ਨ ਸੁਪਨ ਦਿਖਾਈ ॥੨੫੨॥

ਦੋਹਰਾ—

ਅਬ ਤੇ ਕੋ ਗੁਰ ਸਪਤ ਹੈ, ਮੁਸਕਾਂ ਖੋਲ ਚਲਾਇ ॥
ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਨਿਕਟ ਤੁਮ, ਲੀਜੇ ਬਹੁਰ ਬੰਧਾਇ ॥੨੫੩॥

ਚੌਪਈ—

ਭਾਈ ਕਹਾ ਭਾਇ ਤੁਮ ਜੈਸੇ ॥ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਖੋਲ ਕਰੋ ਅਬ ਤੈਸੇ ॥
ਜੇਠੇ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਮੋਚਨ ਕੀਨੀ ॥ ਚਲੇ ਪੰਥ ਮਨ ਅਨੰਦ ਲੀਨੀ ।੨੫੪॥
ਬਿਨ ਪਦਤ੍ਰਾਣ ਚਲਤ ਦੋ ਗਜਾਨੀ ॥ ਚਰਚਾ ਕਰਤ ਬੇਦ ਨਹਿ ਮਾਨੀ ॥
ਫਲਗੁਨ ਆਧਾ ਤਬੈ ਬਿਤਾਯੋ ॥ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਨਿਕਟ ਰਹਾਯੋ ॥੨੫੫॥

ਦੋਹਰਾ—

ਜੇਠੇ ਭਾਈ ਕੀ ਤਬੈ, ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਤੈਸ ਬੰਧਾਇ ॥
ਗਰ ਅੰਚਰ ਕੋ ਡਾਰ ਕੈ, ਬਡ ਮਨ ਮੈਂ ਭੈ ਪਾਇ ॥੨੫੬॥

ਚੌਪਈ—

ਲਗੋ ਸੁ ਅਧਿਕ ਦਿਵਾਨ ਜਥਾਹੀ ॥ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਗੁਰ ਬੈਠ ਸੁਹਾਹੀ ॥
ਜੇਠਾ ਆਨ ਚਰਨ ਗੁਰ ਲਾਗਾ ॥ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨ ਅਧਿਕ ਰਸ ਪਾਗਾ ॥੨੫੭॥
ਕਾਸ਼ਿ ਰਾਇ ਕੀ ਭੇਟਾ ਦੀਨੀ ॥ ਪਾਤੀ ਦੇ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ ॥
ਪੁਨ ਐਸੇ ਮੁਖ ਬਚਨ ਅਲਾਯੋ ॥ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬਾਂਧ ਭਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ! ਆਯੋ ॥੨੫੮॥

ਨੋਟ—ਏਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨੇ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਦੁਹਤਰੇ ਨੇ ਕੀਤੀ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬਨ ਹੁਣ ੮੦ ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਹੁਣ ਜੀਹਨੂੰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ, ਕਈਆਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਰਚਿਤਾ, ਕਈਆਂ ਦਾ ਟੀਕਾਕਾਰ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸੰਚਾਲਿਕ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਆਦਿ ਗਯਾਨੀ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੋਈ ? ਕਿਉਂ ਹੋਈ ? ਉਹ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਚੌਥੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਟਾਇਪ ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਦਾ ਛਾਪਿਆ ਅਧਯਾਯ ੬੯ ਤੋਂ ਇਉਂ ਆਰੰਭ ਹੈ ।

ਦੋਹਰਾ—

ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਸੰਤੋਖ ਸਮ, ਸਤ ਸੰਗ ਪਾਂਚੋ ਸਾਰ ॥
ਮਾਂਗਤ ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਕਰ ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਜੁਹਾਰ ॥੧॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕਥਾ ਅਬ, ਸੁਨੀਏ ਆਦਿਉਪਾਂਤਿ ॥
ਰਹਿਓ ਜੈਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਢਿਗ ਪਾਯੋ ਜਸ ਸੁਖ ਸਾਂਤਿ ॥੨॥

ਕਬਿਤ—

ਸ਼ਹਿਰ ਸੁਨਾਮ ਪਾਸ, ਕੈਂਬੋਵਾਲ ਗ੍ਰਾਮ ਖਾਸ,
ਬਸਤੋ ਥਾ ਸਮੈ ਤਾਸ, ਅਬ ਨਾ ਰਹਾਯੋ ਹੈ ॥
ਗਿਲਜੇ ਗਏ ਉਜਾਰ, ਨਾਦਰ ਕੇ ਆਏ ਨਾਰ,
ਗ੍ਰਾਮ ਇਨਹੂੰ ਕੇ ਚਾਰ ਹਤੇ ਬਿਦਤਾਯੋ ਹੈ ॥
ਕੈਬੋਵਾਲ, ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਉਪਲੀ, ਚੱਠੇ ਬਿਸਾਲ,
ਤੀਨ ਥੇਹ ਪਰੇ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਬਡ ਥਾਯੋ ਹੈ ॥
ਜਿਮੀਦਾਰ ਹੈ ਅਪਾਰ ਗੋਤ ਦੁੱਲਟ ਉਦਾਰ,
ਸੂਰਬੀਰ ਤੇ ਦਤਾਰ ਤਹਾ ਬਸਤ ਮਹਾਯੋ ਹੈ ॥੩॥
ਤੁਰਕੋਂ ਕੇ ਉਜਾਰੇ, ਚਕਰੈਲ ਬਨੇ ਫਿਰੇ ਸਾਰੇ,
ਲੂਟ ਕੂਟ ਕੇ ਗੁਜਾਰੇ ਦਿਨ ਇਨ ਭਾਵਤੇ ॥
ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਸੰਗਾਰੇ, ਰਹੇ ਬਹੁ ਮੋਦ ਧਾਰੇ,
ਕਬੀ ਹੋਇ ਨਜਾਰੇ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਲੂਟ ਕੂਟ ਰਹੇ ਖਾਵਤੇ ॥
ਸ੍ਰੀ ਆਲੇ ਸਿੰਘ ਥੇਹ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਜੋ ਬਸਾਯੋ,

ਇਨਹੀ ਕੋ ਮਾਲਕ ਸਮਝ ਭਏ ਲਜਾਵੰਤ ।,
ਯਾ ਹੀ ਹੈ ਮੰਨਤ ਧਾਰ, ਖੇੜੇ ਕੀ ਜੋ ਹੋਤ ਕਾਰ,
ਕਰ ਹੈਂ ਦੂਲੱਟ ਸਾਰਿ ਮਾਲਕ ਕਹਾਵਤੇ ॥੪॥
ਏਹੋ ਜਿਮੀਦਾਰ ਕੋਥੋਂਵਾਲ ਥੇ ਬਸਤ ਜਬ,
ਨੌਮੇ ਗੁਰੁ ਤਬ ਏਸ ਦੇਸ ਮੈ ਸਿਧਾਏ ਹੈਂ ॥
ਉਤਰੇ ਅਕੋਈ ਗਾਮ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਰਹੇ ਜਹਾਂ,
ਸੁਨ ਕੇ ਦਰਸ ਹੇਤ ਤਹਾਂ ਲੋਗ ਆਏ ਹੈਂ ॥
ਤਾਹੀਂ ਸਮੇ ਕਲੂਾ ਨਾਮ ਚੌਧਰੀ ਥਾ ਮਿਲਯੋ ਆਇ,
ਮਨੀਆ ਨਗਾਹੀਆ ਪੂਤ ਤਾ ਕੇ ਫਿਰ ਥਾਏ ਹੈਂ ॥
ਏਊ ਫੇਰ ਆਨੰਦ ਪੁਰੀ ਮੈ ਗਏ ਗਰੂ ਪਾਸ,
ਤਬ ਹੀ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਪਟਨਯੋਂ ਥੇ ਆਏ ਹੈਂ ॥੫॥

ਚੌਪਈ—

ਮਨੀਆਂ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੇ ਸੰਗੇ ॥ ਗਯੋ ਹੁਤੋ ਗਰ ਪਾਸ ਨਿਸੰਗੇ ॥
ਬਾਲਕ ਸਾਤਕ ਸਾਲਕ ਥਾ ਸੋ ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਆਨੰਦਪੁਰ ਬਾਸੋ ॥
ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ ਸੰਗੇ ਖੇਲਤ ॥ ਰਹਿਤ ਰੈਨਿ ਦਿਨ ਆਨੰਦ ਝੇਲਤ ॥
ਖਾਨ ਪਾਨ ਮੇਵਾ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ॥ ਮਿਲਤੋ ਗੁਰੁ ਤੇ ਇਨੈ ਮਹਾਨ ॥
ਇਸ ਹਿਤ ਮਨੀਏ ਕਾ ਦਿਲ ਲਾਗਾ ॥ ਚਾਹਿਤ ਗੁਰ ਢਿਗ ਰਹਯੋ ਸਭਾਗਾ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਮਨੀਏ ਕੇ ਜਬੈ ॥ ਘਰ ਕੋ ਚਲਨ ਲਗੇ ਮਿਲ ਸਬੇ ॥
ਮਨੀਆ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਰਹਿਨਾ ਚੈਹੈ ॥ ਰੋਵਤ ਪਿਤਾ ਤਾਹਿ ਜਬ ਗੈਹੇ ॥
ਰੋਵਤ ਸੁਨ ਗਰੁ ਪਾਸ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਕਾਲੂ ਕੋ ਗੁਰੁ ਐਸ ਅਲਾਯੋ ॥
ਇਸ ਕੋ ਰਹਿਨੇ ਦਿਹੁ ਹਮ ਪਾਸ ॥ ਸੇਵੇਗੋ ਦਸਮੇਸੈਂ ਖਾਸ ॥
ਮਾਨ ਬਚਨ ਕਾਲੇ ਗੁਰੁ ਕੇਰਾ ॥ ਅਰਪਯੋ ਮਨੀਆ ਗਰੁਹਿ ਬਧੇਰਾ ॥
ਤਬ ਖੁਸ਼ਿ ਹੁਇ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ ॥ ਬ੍ਰਿਧਹੋਇ ਬਹੁ ਤੁਹਿ ਪਰਿਵਾਰਾ ॥
ਸਫਲ ਬਚਨ ਹੋਯੋ ਗੁਰੁ ਕੇਰੋ ॥ ਹੈ ਪਰਿਵਾਰ ਅਬ ਤਾਂਹਿ ਬਧੇਰੋ ॥
ਪੁਨਯ ਪੁੰਜ ਮਨੀਏ ਕਾ ਜਾਗਾ ॥ ਗਰ ਕੇ ਉਰ ਭਾਯੋ ਬਡਭਾਗਾ ॥
ਖੇਲੈ ਸਦਾ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਸਾਥ ॥ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜਾਨ ਨਿਜ ਨਾਥ ॥

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਪਢ੍ਯੋ ਬਿਦ੍ਯਾ ॥ ਪੰਥ ਸਰਬ ਮੈਂ ਭਯੋ ਪਰਸਿਧ੍ਯਾ ॥
ਜੋ ਕਾਰਜ ਮਹਿਲੋਂ ਮੈਂ ਹੋਈ ॥ ਗੁਰੂ ਕਰਾਵੈਂ ਇਸ ਤੇ ਸੋਈ ॥੬॥

ਦੋਹਰਾ—

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਰਚ੍ਯੋ ਜਬ, ਤਬ ਗੁਰੁ ਸੁਧਾ ਛਕਾਇ ॥
ਕਰ੍ਯੋ ਮਨੀ ਤੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਕੀਟ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਭਾਇ ॥੭॥

ਚੌਪਈ—

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਿਤਕ ਚਰਿਤ੍ਰ ॥ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸਬ ਪਿਖੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ॥
ਕਵੀ ਬਵੰਜਾ ਥੇ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ॥ ਉਨ ਮੈਂ ਗਨਨਾ ਇਨ ਕੀ ਖਾਸ ॥
ਨੰਦ ਲਾਲ, ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ, ਸੈਣਾ ॥ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੰਡਾ, ਗੇਣਾ ॥
ਦਯਾ ਸਿੰਘ. ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ॥ ਇਤ੍ਯਾਦਿਕ ਜੇ ਪੰਡਤਿ ਧੀਰ ॥
ਬਿਦ੍ਯਾ ਪਢੈਂ ਪਢਾਂਵੈਂ ਸਾਖੈਂ ॥ ਪਰਿਚਾ ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਕਾ ਰਾਖੈਂ ॥
ਥੇ ਵਿਵੇਕ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਪੂਰਿਤ ॥ ਮਨੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ ਕੀ ਸਬ ਸੂਰਿਤ ॥
ਰਹਿਤ ਬਿਰਕਤ ਜਗਤ ਸੁਖ ਤੇ ਹੈਂ ॥ ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਗਤਿ ਸਕਤਿ ਸਬ ਮੈਹੈ ॥
ਆਤਮ ਔਰ ਅਨਾਤਮ ਕੇਰਾ ॥ ਨਿਤ ਨਿਰਣੈ ਰਹਿ ਕਰਤ ਬਧੇਰਾ ॥
ਸਭਾ ਮਾਹਿ ਜਬ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਵੈਂ ॥ ਮਾਲ ਮਰਾਲਨ ਜ੍ਯੋਂ ਛਬਿ ਛਾਵੈਂ ॥
ਪੇਖ ਗੁਰੂ ਹਸ ਐਸ ਉਚਾਰੈਂ ॥ ਅਏ ਨਿਰਮਲੇ ਏਹੁ ਉਦਾਰੈਂ ॥
ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਿਦ੍ਯਾ ਗੁਰ ਘਰ ਮਾਹੀਂ ॥ ਪਰਕਾਸ਼ੈ ਇਨ ਤੇ ਅਧਿਕਾਹੀ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥਾ ਉਨ ਮੈ ਮੁਖੀਆ ॥ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾਵੇ ਚੁਖੀਆ ॥
ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਬਿਸਥਾਰੈਂ ॥ ਸਿਖਨ ਕੋ ਸੰਦੇਹ ਨਿਰਵਾਰੈਂ ॥
ਬਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਤਕ ਰਚਾਏ ॥ ਜਗ ਨਿਸੰਗ ਕਰੇ ਬਹੁ ਭਾਏ ॥
ਸਾਥੀ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸਦ ਰਹਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਹਾ ॥
ਸਖਾ ਅੰਤਰੰਗ ਥਾ ਗੁਰੁ ਕੇਰਾ ॥ ਔਰ ਮਾਤਬਰ ਜਾਨ ਬਧਰਾ ॥
ਅੰਤਹਪੁਰ ਜੋ ਕਰਜ ਹੋਈ ॥ ਗੁਰੂ ਕਰਾਵਤ ਇਸ ਤੇ ਸੋਈ ॥
ਸਮਾ ਬਿਤਾਯੋ ਐਸ ਬਿਸਾਲੈਂ ॥ ਅਰੈਂ ਸੁਨੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਾਲੈਂ ॥
ਪੁਰ ਅਨੰਦ ਥਾ ਜਬ ਗੁਰੁ ਛੋਰਿਓ ॥ ਡੋਰਿਓਂ ਸੰਗ ਇਸੈ ਤਬ ਤੋਰਿਓ ॥

ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਹਰ, ਦਰੱਬਾਰਾ ॥ ਸਹਿਜ ਸਿੰਘ, ਦਿਲਵਾਲੀ ਚਾਰਾ ॥
ਇਤਯਾਦਿਕ ਸਿਖ ਮਹਿਲੋਂ ਸਾਥ ॥ ਕਰੇ ਨੇਕ ਲਖ ਕੇ ਗੁਰ ਨਾਥ ॥
ਸਰਸੇ ਨਦੀ ਤੀਰ ਜਬ ਆਏ ॥ ਤੁਰਕਨ ਹੱਲਾ ਕੀਨ ਮਹਾਏ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤਬ ਹਿਕਮਤ ਕਰ ਕੇ ॥ ਮਹਿਲ ਪਾਰ ਕੀਨੇ ਨਦਿ ਤਰ ਕੇ ॥
ਉਭੈ ਮਾਤ ਇਕ ਟਹਿਲਨਿ ਤਾਂਏ ॥ ਤੁਰਕਾਨੀ ਬੁਰਕੈ ਪਹਿਰਾਏ ॥
ਆਪ ਭੇਸ ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਠਾਨੈ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪਧਰਾਨੈ ।
ਘਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਜਾਈ ॥ ਸਾਦਰ ਰਾਖੀ ਖੁਫੀਯਾ ਮਾਈ ॥
ਸਬ ਬਿਧਿ ਉਭੈ ਮਾਤ ਕੋ ਸੇਵੈਂ ॥ ਕਥਾ ਅਨਿਕ ਕਹਿ ਧੀਰ ਧਰੇਵੈਂ ॥
ਜਬ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਮੁਕਤਸਰ ਲਰ ਕੈ ॥ ਥਿਰੇ ਦਮਦਮੇ ਆਨੰਦ ਭਰ ਕੇ ॥
ਪਾਇ ਸਾਰ ਜੁਗ ਮਾਤਹਿ ਤਾਈਂ ॥ ਗੁਰ ਢਿਗ ਲਯਾਯੋ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਈ ॥
ਮਾਤ ਗੁਜਰੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਨ ॥ ਕੀ ਕਥ ਸੁਨ ਕਿਯ ਥੋਰ ਬਿਖਾਦ ਨ ॥
ਫਿਰ ਜਬ ਗੁਰ ਦੱਖਣ ਮਗ ਲਯੋ ॥ ਮੁੜ ਦਿੱਲੀ ਮਾਤਹਿ ਲੈ ਗਯੋ ॥
ਮਾਰ ਆਗਰੇ ਆਜ਼ਮ ਤਾਈਂ ॥ ਗੁਰ ਉਤਰੇ ਜਬ ਦਿੱਲੀ ਆਈ ॥
ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ ਸੇਵ ਕਮਾਵਤ ॥ ਰਹਯੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੇਰ ਯਥਾਵਤ ॥
ਫਿਰ ਦੱਖਣ ਜਬ ਚਲੇ ਗੁਸਾਈਂ ॥ ਦਿੱਲੀ ਸੁੰਦਰੀ ਮਾਤ ਰਹਾਈ ॥
ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਤਿ ਸੰਗੈ ॥ ਪਹੁੰਚੇ ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ ਨਿਸੰਗੈ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥ ਕਰਤ ਰਹਯੋ ਸਭ ਭਾਂਤਿ ਅਭੇਵਾ ॥
ਬੰਦੇ ਕੋ ਗੁਰੁ ਪਠਯੋ ਪੰਜਾਬੈ ॥ ਬੈਰ ਸਜ਼ਾਦਨ ਲਯੋ ਸ਼ਿਤਾਬੈਂ ॥
ਇਹ ਖ਼ੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾ ਹੈਂ ॥ ਗਹਯੋ ਨਵਿਰਤੀ ਪੱਖ ਤਦਾਹੈਂ ॥੮॥

ਦੋਹਰਾ—

ਸੰਥਾ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ, ਸਿਖਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਨਾਹਿੰ ॥
ਜਾਂ ਤੇ ਗਯਾਨ ਵਿਗਯਾਨ ਗਹਿ, ਕੇਵਲਯ ਮੁਕਤੀ ਪਾਹਿੰ ॥੯॥

ਚੌਪਈ—

ਸਭ ਕੋ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਦਿਢਾਯੋ ॥ ਰੱਜ਼ ਸਰਪ ਜਿਮ ਜਗਤ ਦਿਖਯੋ ॥
ਅਰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ ਕੇਰੇ ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਦਾਇਕ ਗੁਰੂ ਟੇਰੇ ॥
ਊਧਵ ਪ੍ਰਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਮ ਭਾਖਿਓ ॥ ਤਯੋਂ ਗੁਰ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮੁਖ ਰਾਖਿਓ ॥

ਨਿਰਣੈ ਪਾਂਚ ਕੋਸ਼,ਤ੍ਰੈ ਤਨ ਕੇ ॥ ਤੀਨ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤ੍ਰੈ ਭਨ ਕੇ ॥
ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਨੌ ਤਾ ਕੇ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦਿਖਰਾਏ ਵਾ ਕੇ ॥
ਬਿਧਿ ਨਿਖੇਧਿ ਅਨੂਯ ਵਜਤ੍ਰੇਕੈਂ ॥ ਉਕਤਿ ਯੁਕਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਦਿ ਵਿਵੇਕੈਂ ॥
ਸੁਪਨ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦਿਖਾਯ ॥ ਕਨਕ ਕਟਕ ਬਿਧਿ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਾਯੋ ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਗਾਥ ਮਝਾਰੈਂ ॥ ਸਿੱਖਨ ਨੀਤੀ ਸਗਰ ਦ੍ਰਿਖਾਰੈਂ ॥
ਜੋ ਸੁਨ ਸਿਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਤੇ ॥ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਭਏ ਤਤ ਬੇਤੇ ॥
ਤਯਾਗ ਲਾਗਿ ਸੰਸਾਰੇਂ ਕਾਰੇਂ ॥ ਵਿਚਰੇ ਹੁਇ ਨਿਰਬੰਧ ਉਦਾਰੇਂ ॥
ਸਾਧੂ ਨਿਰਮਲੇ ਸੋ ਬਿਦਤਾਏ ॥ ਚਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਅਗ੍ਰ ਤਿਨਾਏ ॥
ਕੇਤਿਕ ਭਏ ਵਿਦੇਹ ਸੁ ਗਯਾਨੀ ॥ ਦਿਹਲ਼ੀ ਦੀਪ ਅਚਾਰਯ ਸਾਨੀ ॥
ਤਿਨ ਮੈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ॥ ਰਖੀ ਅਚਾਰਯ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮਹਾਨੀ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਠੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ॥ ਭਯੋ ਬਿਦਤ ਜਗ ਮੈ ਸਮ ਜੰਤ੍ਰ ॥
ਜਬ ਗੁਰ ਜੰਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ ॥ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾ ਸੰਗ ਆਏ ॥
ਮਾਤ ਸੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ ॥ ਉਭੈ ਰਹੀ ਮਧ ਦਿੱਲੀ ਅਭੇਵੀ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਸਬ ਭਾਂਤੈਂ ॥ ਕਰਤ ਕਰਾਵਤ ਰਹਯੋ ਬਿਖਯਾਤੈਂ ॥
ਦੇਸ ਦੇਸ ਤੈਂ ਸਿੱਖ ਉਦਾਰੈਂ ॥ ਭੇਟਾ ਭੇਜਤ ਰਹੇ ਅਪਾਰੈਂ ॥੧੦॥

ਦੋਹਰਾ—

ਬੰਦਈਯਨ ਤਤ ਪੰਥ ਕਾ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਦਰਬਾਰ ॥
ਪੂਜਾ ਪਰ ਜਬ ਝਗਰ ਕੈ, ਬਾਦੀ ਦਾਢੀ ਰਾਰਿ ॥੧੧॥
ਮਾਤ ਸੁੰਦਰੀ ਤਬ ਪਠਯੋ, ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਤਾਂਇ ॥
ਝਗਰਾ ਏਨ ਨਿਬੇਰਿਓ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਸ ਭਾਇ ॥੧੨॥

ਚੌਪਈ—

ਦਹੂੰ ਦਿਸਾ ਤੇ ਲਿਯ ਲਿਖਵਾਈ ॥ ਚਿੱਠੀ ਜਿਸ ਕੀ ਤਰ ਹੈ ਭਾਈ ॥
ਸੋ ਮਾਲਕ ਦਰਬਾਰਹਿ ਹੋਇ ॥ ਨਾਹਿ ਜੁ ਤਾਂ ਕਾ ਹਿੱਸਾ ਕੋਇ ॥
ਲਿਖ ਚਿੱਠੀ ਜੁਗ ਤਾਲ ਮਝਾਰੈ ॥ ਗਹਿਰੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਮੇਂ ਦਈ ਡਾਰੈ ॥
ਤਤ੍ਰ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਤਰ ਆਈ ॥ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਇਮ ਰਾਰਿ ਮਿਟਾਈ ॥

ਪੂਜਾ ਮਾਤ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ॥ ਰਖਯੋ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਟਿਕਾਈ ॥
ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਭੀ ਮਾਤਾ ॥ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਤੀ ਐਸ ਬਿਖਯਾਤਾ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਮ ਸੁਤ ਮਾਨੋ ॥ ਸੇਵਕ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਪ੍ਰਮਾਨੋ ॥
ਜੋ ਗੁਰੁਸਿਖ ਇਸ ਕੋ ਕਛੁ ਦੇਹੈ ॥ ਸੋ ਭੇਟਾ ਹਮਰੈ ਢਿਗ ਐਹੈ ॥
ਲਿਖਯੋ ਮਾਤ ਕਾ ਸਬ ਨੇ ਮਾਨਿਓ ॥ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮਾਲਕ ਜਾਨਿਓ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਜਿਤਕ ਪਦਾਰਥ ॥ ਆਵੈ ਲਾਵੈਂ ਹਿਤੁ ਪਰਮਾਰਥ ॥
ਕੁਛ ਤੋ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਪੁਚਾਵੈ ॥ ਬਹੁਤਾ ਲੰਗਰ ਕਰ ਬਰਤਾਵੈ ॥
ਸਿਖ ਸਾਧੁ ਅਭਯਾਗਤ ਜੋਈ ॥ ਆਵੈ ਕੱਛ ਚਾਦਰ ਲਹਿ ਸੋਈ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ਮਰਯਾਦਾ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਿਢਾਵੈ ।
ਸਾਖੀ ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਸੁਨੈ ਹੈ । ਜੋ ਸੁਨ ਸੰਗਤ ਅਤਿ ਮੁਦ ਥ ਹੈ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਅਰਥਨ ਕੇਰੀ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਚਾਲੀ ਰੀਤਿ ਬਧੇਰੀ ।
ਜੇਤਕ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਔਰੈਂ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਿਖੀਅਤ ਗੌਰੈਂ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸਬ ਏਹੁ ਚਲਾਈ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਜਸ ਹੋਯੋ ਅਧਿਕਾਈ ॥੧੩॥

ਦੋਹਰਾ—

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ਸੁਜਸ ਸੁਨ, ਬਡ ਭ੍ਰਾਤਹਿ ਤਿਸ ਕੇਰ ॥
ਸਿੰਘ ਨਗਾਹੀਆ ਆਇਓ, ਸੰਗ ਕੁਟੰਬ ਬਧੇਰ ॥
ਜਥਾ ਜੋਗ ਦਰਬਾਰ ਮੈ, ਭੇਟਾ ਦੈ ਮੁਦ ਧਾਰ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਚਰਨ ਪੈ, ਡਾਰਿਓ ਸਬ ਪਰਿਵਾਰ ॥੧੪॥

ਚੌਪਈ—

ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ ਦੋਨੋ ਭਾਈ ॥ ਭਏ ਮੋਦ ਅਤਿ ਅੰਗ ਨ ਮਾਈ ॥
ਸਾਤੋਂ ਸੁਤਨ ਸਹਿਤ ਪਰਿਵਾਰੈਂ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਵਾਯੋ ਮੁਦ ਧਾਰੈਂ ॥
ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ ਦਰਗਾਹਾ ॥ ਤੀਨੋ ਤਜੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਾਹਾ ॥
ਰੁਘਾ ਸਿੰਘ ਮਰਾੜ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ਬਖਤਾ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਬਲਵਨਾ ॥
ਚਾਰੋਂ, ਇਹ ਨਿਜ ਪਿਤਾ ਸੰਗਾਰੇ ॥ ਨਿਜ ਘਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਪਧਾਰੇ ।

ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਕੀ ਤਹਿ ਸੰਤਾਨ ॥ ਹੈ ਅਧਿਕੈ ਅਬ ਲਖਤ ਜਹਾਨ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਤੀਨ ਜੁ ਰਹੇ ॥ ਤਿਨੇ ਸਤ੍ਰੁ ਬਹੁ ਰਣ ਮੇਂ ਦਹੇ ॥
ਸੋ ਬਿਦਤੇ ਸਬ ਪੰਥ ਮਝਾਰੇ ॥ ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਬੀਰ ਅਪਾਰੇ ॥
ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ਰਹਯੋ ਬਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਦ ਖ਼ਾਸ ॥
ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਕੀ ਦੇਗ ਚਲਾਵੈ ॥ ਭਯੋ ਸੁਖਈ ਬਿਦਤ ਇਸ ਭਾਵੈ ॥
ਜਬ ਜਬ ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਰਣ ਪਰੇ । ਆਗੇ ਹੋਇ ਇਨੇ ਅਰਿ ਹਰੇ ॥
ਇਕ ਥਾਂ ਘੇਰਯੋ ਗਯੋ ਨਵਾਬ ॥ ਖੇਂਚ ਤੇਗ ਇਨ ਜਾਇ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥
ਸਆਦਤ ਖਾਂਨ ਨਵਾਬੋਂ ਬਾਢ ॥ ਲਯਾਯੋ ਨਿਜ ਨਵਾਬ ਕੋ ਕਾਢ ॥
ਇਸ ਪਰ ਖ਼ੁਸ਼ਿ ਹੋਇ ਅਧਿਕ ਨਵਾਬ ॥ ਨਿਜ ਸੁਤ ਕਾ ਤਿਹ ਦਯੋ ਖਿਤਾਬ॥
ਸੋ ਅਸਵਾਰ ਕੇਰ ਸਰਦਾਰ ॥ ਕਰ ਦੀਨੋ ਇਸ ਕੋ ਮੁਦ ਧਾਰ ॥
ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਿੰਡ ਦਏ ਜਾਗੀਰ ॥ ਥਾ ਇਹ ਜਤੀ ਸਤੀ ਬਡ ਬੀਰ ॥
ਫਿਰ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਸੋ ਘਨੋਲੇ ॥ ਲੜਯੋ ਪਠਾਨਨ ਸੋ ਅਤਿ ਸੋਲੇ ॥
ਤਹਿ ਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਸ਼ਹੀਦ ॥ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੈਂ ਲਈ ਰਸੀਦ ॥
ਤਾਹਿ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਅਬ ਤੈ ਹੈਂ ॥ ਪੂਜਤ ਸਬ ਜਨ ਬਾਂਛਤ ਪੈ ਹੈਂ ॥
ਥਾ ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਤਿਹ ਪਾਲਕ ॥ ਤ੍ਰੈ ਪਿੰਡਨ ਕਾ ਕੀਨੋ ਮਾਲਕ ॥
ਬ ਔਲਾਦ ਸੋਊ ਜਬ ਮਰਿਓ ॥ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਾਮ ਜ਼ਬਤ ਤ੍ਰੈ ਕਰਿਓ ॥
ਥਰਾਜ ਸਿੰਘ ਕਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ॥ ਥਾ ਰੁੱਘਾ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਮਹਾਈ ॥
ਖ਼ੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਤਾਹਿ ਕੈ ॥ ਪਾਂਚ ਪਿੰਡ ਸਦ ਦੀਏ ਚਾਹਿ ਕੈ ॥
ਸੁਰਤਾਪੁਰ ਕੀ ਥਾਣੇਦਾਰੀ ॥ ਕਰਤ ਤਹਯੋ ਸੋ ਵਾਸ ਲੰਡਯਾਰੀ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸੁਤ ਤਿਸਕਾ ਪਾਛੈ ॥ ਮਾਲਕ ਰਹਯੋ ਗਰਾਮਨ ਆਛੈ ॥
ਜਬੈ ਲਾਹੌਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਨ ਲੀਓ ॥ ਬੰਦੋਬਸਤ ਇਸ ਦਿਸ ਨਿਜ ਕੀਓ ॥
ਅੰਗਰੇਜ਼ਨ ਕੀ ਤਾਬੇਦਾਰੀ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾ ਕਰਨੀ ਧਾਰੀ ॥
ਛੋਡ ਜਗੀਰ ਪਟਿਆਲੇ ਆਇ ॥ ਕਰੀ ਨੌਕਰੀ ਮਨ ਮੁਦ ਥਾਇ ॥
ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਤਈਂ ਸਲਾਮ ॥ ਨਾਹਿੰ ਕਰੀ ਤਜਿ ਦੀਨੇ ਗਾਮ ॥
ਹੁਤੋ ਨਿਹੰਗੀ ਤਾਹਿ ਸੁਭਾਵ ॥ ਇਸ ਹਿਤ ਲਖਯੋ ਨ ਲਾਭ ਕੁਲਾਵ ॥੧੫॥

ਦੋਹਰਾ—

ਦੂਤੀ ਭਤੀਜਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਕੇਰ ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ॥

ਜੋਧਾ ਬਿਦਤਜੋ ਪੰਥ ਮੈਂ, ਹਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰ ਉਨ ਆਮ ॥੧੬॥

ਦ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ—

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ਹੁਤੋ ਭਤੀਜਾ, ਤੀਸਰ ਸਿੰਘ ਦਰਗਾਹ ॥
ਬਹੁਤ ਬਰਸ ਰਹਿ ਪੰਥ ਸਾਥ ਉਨ, ਸ਼ੱਤਰੂ ਬਨ ਕੋ ਦਾਹਾ ।
ਬਾਣ ਸ਼ਬਦ ਬੋਧੀ ਤਿਸ ਤਾਈਂ, ਆਵਤ ਵਿਦਜਾ ਭਾਰੀ ।
ਔਰ ਪੜਿਓ ਥਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੈ, ਵਿਦਆ ਸਬ ਪਰਕਾਰੀ ॥
ਬਲਕੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸੇਵਾ, ਮਾਹਿ ਰਹਿਤ ਥਾ ਆਛੇ ॥
ਇਸੀ ਹੇਤ ਤੈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਾਕਾ ਕੀਨੇ ਪਾਛੇ ॥
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ, ਸਾਦਰ ਇਸ ਕੋ ਆਖਜੋ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ਹੱਕਦਾਰ ਤੁਹਿ, ਲਾਯਕ ਪੰਥਹਿ ਲਾਖਜੋ ॥
ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਮਹੰਤ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸਮ ਪਾਛੇ ॥
ਕਾਯਮ ਹੋਇ ਬਿਹਾਰ ਸੰਭਾਲਹੁ, ਪੰਥ ਚਾਹਿਤ ਤੁਹਿ ਆਛੇ ॥
ਹਾਥ ਜੋਰ ਇਨ ਕਹਿਯੋ ਪੰਥ ਪੈ, ਤੁਮ ਤੋ ਕ੍ਰਿਪਾਕਰ ਹੈਂ ॥
ਪਰ ਇਹੁ ਪੂਜਾ ਧਾਨ ਜ਼ਹਿਰ ਸਮ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਰਰ ਹੈਂ ॥
ਇਸ ਹਿਤ ਮੈਂ ਨ ਚਹੌਂ ਪਰਵਿਰਤੀ, ਐਸੀ ਦੂਖਨ ਕਾਰਨ ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਬੁਧਿ ਸੁਧਰੈ ਹੈ ਨਾਹੀ, ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਹੈ ਹਾਰਨ ॥
ਇਸ ਮੈ ਝਗੜੇ ਅਰ ਫਸਾਦ ਬਡ, ਕੁਛ ਦਿਨ ਕੋ ਬਦ ਜੈ ਹੈਂ ॥
ਲੋਭ ਲਹਿਰ ਮੇਂ ਫਸ ਕਰ ਫਿਰ ਜਨ, ਅਨਕ ਬਿਕ੍ਰਮ ਕਮੈ ਹੈ ॥
ਅਬ ਤੋ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਮਾਨ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਲਕੀਜਤ ਥਪ ਕੈ ॥
ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਸ਼ ਲੋਗਨ ਸਿਉ ਠਟ ਕੈ, ਕਰੈਂ ਉਪਦ੍ਰਵ ਛਪ ਕੈ ॥
ਵਿਸ਼ਯ ਵਿਕਾਰਨ ਮੈਂ ਆਮਦਨੀ, ਖਰਚੈਂ ਹੇਤ ਕੁਟੰਬੈ ॥
ਅਭਜਾਗਤ ਕੋ ਪੂਛੇ ਨ ਪਾਨੀ, ਦੋਨੋਂ ਲੋਕ ਬਿਡੰਬੈ ॥
ਪੰਥ ਦੇਖ ਲਾਯਕ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ, ਬਹੁ ਸਮਝਾਯ ਰਹਾਯੋ ॥
ਪਰ ਉਸਨੇ ਪਰਵਿਰਤੀ ਤਜਿ ਕੈ, ਸਰਬ ਸਮਾਨ ਲੁਟਾਯੋ ॥

ਪਾਂਚ ਸਿੰਘ ਸਤ ਸੰਗੀ ਲੈ ਸੰਗ, ਗੰਗ ਤੀਰ ਜਾਂ ਬੈਸੇ ॥
ਅਬ ਲੌ ਨਾਮ ਤਿਸੀ ਕੇ ਡੇਰਾ, 'ਬਾੜ੍ਹਾ' ਪਰਸਿਧ ਹੈ ਸੋ ॥
ਪੀਛੇ ਸਰਦਾਰਨ ਨਿਜ ਨੌਕਰ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬੈਠਾਏ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਾਮ ਸੌਂਪਿਓ ਜਿਸ ਕੋ, ਨਾਮ ਵਹੀ ਬਿਦਤਾਏ ॥
ਸਨੇ ਸਨੇ ਸੋ ਭਏ ਮਰੂਸੀ, ਪੂਰੀ ਭਈ ਕਹਾਵਤ ॥
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਯਾ ਤੈ ਸੋ ਸੌਗੁਨ, ਬਾਦ ਫਸਾਦ ਰਖਾਵਤ ॥
ਆਮਦਨੀ ਝਗੜਿਓਂ ਮੈਂ ਜਾਵਤ, ਕੈ ਖਰਚਤ ਵਿਖਯੋਂ ਮੈਂ ॥
ਧਰਮ ਅਰਥ ਨਹਿ ਲਗ ਹੈ ਪਾਈ, ਅਜਮਾ ਕਰ ਲਿਖਯੋ ਮੈਂ ॥
ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਰਬਾਰ ਵੀਚ, ਜੋ ਪੂਜਾ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਹੈਂ ॥
ਨਾਹਿ ਲਗਤ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮ ਵਿਖੇ ਸੋ, ਵਿਸ਼ਯ ਪੁਜਾਰਿ ਭੁਗੇ ਹੈਂ ॥
ਕਿੰਚਿਤ ਕਥਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ, ਯੁਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਨਾ ਕੇ ॥
ਧਯਾਇ ਕਰਿਓ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਇਹਾਂ ਅਬ, ਗੁਰ ਪਦ ਪਦਮ ਮਨਾ ਕੈ ॥੧੭

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਿਤੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਤ੍ਰਮੋਂ ਨਿਵਾਸ: ॥੬੯॥

ਦੋਹਰਾ—

ਸੰਗਤ ਗੁਰ ਸਮਰਥ ਲਖ, ਸਬ ਕੇ ਚਰਨ ਮਨਾਇ ॥
ਜਿਉਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਕਥਾ ਸੁਨੋ ਅਬ ਸਾਇ ॥੧॥

ਦ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ—

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਥਾ ਬਨਿ ਰਹਯੋ ਅਚਾਰਯ ॥
ਜਬ ਜਬ ਪੰਥ ਆਇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ਆਰਯ ॥
ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਬਡ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਮਾਹਿ ਦਿਢੈ ਹੈ ॥
ਜਾਤੈਂ ਜਤ ਸਤ ਬਢੈ ਬੀਰ ਰਸ, ਦੋ ਬਿਧਿ ਸ਼ਤਰੂ ਕਟੈ ਹੈ ॥
ਪੁਸਤਕ ਅਨਿਕ ਸਾਖੀਆਂ ਕੇ ਉਨ, ਐਸੇ ਢੰਗ ਰਚਾਏ ॥
ਜਿਨ ਕੋ ਪਢ ਸੁਨ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕੇ, ਅਬ ਲੌ ਪੱਕੇ ਥਾਏ ॥

ਜਪੁ ਜੀ, ਆਸਾਵਾਰ, ਗਜਾਨ ਰਤਨਾਵਲੀ, ਲੌ ਯੁਤ ਟੀਕੇ ॥
ਰਚ ਰਾਖੀ ਸਾਖੀ ਅਤਿ ਤਿਨ ਮੈਂ, ਦਾਯਕ ਸੁਖ ਜਸ ਟੀਕੇ ॥
ਥਾ ਬਹੁ ਗੁਨਾ ਭੰਡਾਰ ਅਕਲ ਕਾ, ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਸੂਟਾ ॥
ਸਦਾ ਪੰਥ ਕੀ ਚਾਹਿ ਉਨਤੀ, ਸਮਾ ਵਿਚਾਰਤ ਪੂਰਾ ॥
ਜਬ ਜਬ ਕੋਊ ਤੁਰਕ ਬਿਅਦਬੀ, ਕਰਨ ਸੁਧਾਸਰ ਆਵੈ ॥
ਬਾਤਾਂ ਤਾਹਿ ਫਕੀਰਨ ਵਾਰੀ, ਐਸੀ ਭਾਂਤਿ ਸੁਨਾਵੈ ।
ਮੋਮਨ ਮੋਮ ਹੋਇ ਢਲ ਜਾਵੈ, ਲਖ ਫਕੀਰ ਤਿਹ ਸਾਰਾ ॥
ਪਾਸ ਫਕੀਰ ਟਿਕਾਇ ਰਖੈ ਬਹੁ, ਲੰਗਰ ਦੇਤ ਅਪਾਰਾ ॥
ਸੁਲਾਕੁੱਲ ਊਪਰ ਤੇ ਬਰਤੈ, ਦਿਲ ਤੇ ਸਿਖੀ ਚਾਹੈ ॥
ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮਤ ਤੈ, ਔਰ ਸਬਨ ਕੋ ਢਾਹੈ ॥
ਪਰਮਾਰਥ ਬਿਵਹਾਰ ਤੋਲ ਉਨ, ਰਾਖੇ ਥ ਸਭ ਭਾਂਤੈ ॥
ਸੰਗਤ ਕੋ ਦਰਬਾਰ ਆਇ ਤਿਹ, ਪੱਕੇ ਕਰੇ ਬਖਜਾਤੈ ॥
ਉਸ ਕੇ ਬਚਨੋ ਪਰ ਸਿਖ ਸਰਧਾ, ਥੇ ਗੁਰੂਅਨ ਸਮ ਰਖਤੇ ॥
ਜੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤ ਸੋ ਨਿਸਚੈ, ਜਾਤਿ ਨਾਮ ਸਮ ਲਖਤੇ ॥
ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਵਹ ਹੋਤ ਸਿਆਨਾ, ਪਰ ਹੋਣੀ ਜਬ ਆਈ ॥
ਤਿਸਨੇ ਦਯੋ ਭੁਲਾਇ ਛਿਨਕ ਮਹਿ, ਦੀਰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚੁਕਾਈ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ਤਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾ ? ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਮਹੇਸ਼ਾ ॥
ਸਿੱਧ ਮੁਨਿੰਦ੍ਰ ਜਗਿੰਦ੍ਰ ਸਰਿੰਦ੍ਰ ਭੁਲਤੇ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ।
ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕੀ ਕਥਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖਹਿ ਨਿੱਤ ਸੁਨਾਵਤ ।
ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਤ ਏਕਪਖ, ਹਿਤ ਉਪਕਾਰ ਜਤਾਵਤ ॥
ਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਬੀਰ ਦਾਦੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮੇਂ ਹੈ ਜੈਸੇ ॥
ਟੀਕੇ ਯੁਤ ਗਰੁਬਾਣੀ ਕੇਤੇ, ਕਰਨ ਚਹੇ ਤਿਨ ਤੈਸੇ* ॥

---

*ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਗਜਾਨੀ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭਲ ਹੈ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਉਨਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ, ਨਾ ਖੋਜੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਝੂਠਾ ਦੂਸ਼ਨ ਲਿਖ ਰਹੇ ਨੇ । ਇਹ ਬੀੜ ਪਹਿਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਦੇੜ (ਦੱਖਣ) ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਵਕੀਲ ਸ: ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਗਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਜੀ ਨੇ (੧੪੦੦) ਚੌਦਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਖਰੀਦੀ । ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਜਾ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਆਂ ਸਪੁਤ੍ਰਾਂ ਪਾਸ 'ਹਨੂਮਾਨ ਰੋਡ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦਿੱਲੀ' ਮੌਜੂਦ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਬੀੜ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਸ਼ਬਦ ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ* ॥
ਛਾਂਟ ਰਖੇ ਪ੍ਰਸੰਗਨ ਪਰ ਜਯੋਂ, ਚਾਲੇ ਕਥਾ ਉਦਾਰੇ* ॥
ਟੀਕਾ ਰਚ ਕੇ ਬਹੁਸ਼ਬਦਨ ਪਰ, ਸਿੱਖਹਿ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ॥
ਵਾਹ ਵਾਹ ਕੀ ਧੁਨੀ ਭਈ ਤਬ, ਜੋ ਨ ਅਨੇਕੈਂ ਭਾਈ⊙ ॥
ਉਨ ਬਹੁ ਸੰਗਤ ਤਾਈਂ ਸਿਖਾ ਕੇ, ਭੜਕਾ ਐਸੇ ਦੀਨੀ⊙ ॥
"ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੱਖਨ ਇਹ ਬਿਨਤੀ ਭੀ, ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਢਿਗ ਕੀਨੀ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਬਾਨੀ ਕੇਰਾ, ਪਾਠ ਜਬੈ ਹਮ ਕਰਹੈਂ ॥
ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨਤ ਹੋਤ ਨਹਿੰ ਤਹਿੰ, ਜਹਿੰ ਅਰਥ ਸਮਝ ਨਾ ਪਰ ਹੈਂ ॥
ਤਾਂਤੇ ਆਪ ਦੀਜੀਏ ਕਰ ਅਬ, ਗੁਰਬਾਨੀ ਪਰ ਟੀਕਾ ॥
ਜਾਂਤੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਖ ਸਬ. ਸੁਖ ਹਮੇਸ਼ ਲਹਿ ਨੀਕਾ ॥
ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ਏਹੁ ਗੁਰ ਨਾਨਕ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬਾਨੀ ॥
ਹਮ ਇਸ ਪਰ ਕਰ ਸਕੈਂ ਨ ਟੀਕਾ, ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ ਮਹਾਨੀ ॥
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਰਸਨਾ ਪਰ, ਟੀਕਾ ਇਸ ਕਾ ਹੈ ਹੈ ॥
ਬਾਂਛਤ ਅਰਥ ਮਿਲੇਗੋ ਸਭ ਕੋ, ਕਲਮ ਹੇਠ ਨਾ ਐਹੈ ॥

---

*ਇਸ ਬੀੜ ਵਿਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸ਼੍ਰੀਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਬਿਨਾਂ ਬੀੜ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਝੂਠ ਦੂਸ਼ਨ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

⊙ਇਹ ਗਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ੍ਰਾਪ ਦੀ ਕਥਾ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੋਖੀ ਦੀ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਲਿਔਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੜਕ ਜਾਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਵਾਕਿਆਤ ਹੈ, ਚਲਾਕ ਲੋਕ ਹੁਣ ਵੀ "ਪੰਥ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ" ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾ ਕੇ ਭੜਕ ਕੇ ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਏਸ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਥਾਨਕ ਅਨਜਾਣਾ ਨੂੰ ਭੜਕੋਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਆਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਘੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੱਚੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਾਮਧੇਨੁ ਸੁਰਤਰੁ ਚਿੰਤਾਮਨਿ, ਸਮ ਸਾਗਰ ਗੁਰੁਬਾਨੀ ॥
ਜਥਾ ਬੁਧਿ ਬਿਦਜਾ ਸਰਧਾ ਹ੍ਵੈ, ਪੈਹੈਂ ਅਰਥ ਗਿਆਨੀ ॥
ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਕਾ ਇਹੁ ਜਬ, ਹੈ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਤਾਈਂ ॥
ਤੌ ਫਿਰ ਕਲਮ ਬੰਦ ਕਜੋਂ ਕਰ ਹੈ, ਟੀਕਾ ਇਸ ਕਾ ਭਾਈ ॥
ਔਰ ਬਾਤ ਭੀ ਇਕ ਕਵਿ ਕੋਵਿਦ, ਕਹਿਤ ਸੋਊ ਸੁਨ ਲੈ ਹੋ ॥
ਜੋ ਬੁਧਿ ਦਸਗੁਨ ਟੀਕਾਕਾਰ ਮੈ, ਮੂਲਕਾਰ ਤੇ ਥੈ ਹੋ ।
ਤੌ ਕੁਛ ਟੀਕਾ ਕਰ ਸਕ ਹੈ ਨਰ, ਸੋ ਭੀ ਨਾਹਿ ਦਿਸੈ ਹੈ ॥
ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਦਸ ਗੁਨੀ ਕਮਾਈ, ਬੁਧਿ ਭਾਈ ਮੈ ਨੈ ਹੈ ॥
ਪੂਨਾਂ ਦੇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਸਰਬ ਪੰਥ ਹੈ ਮਾਨਤ ॥
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਜ ਰਸ਼ਨਾ ਤੈ, ਏਹੀ ਗਏ ਬਖਾਨਤ ।
ਸੋ ਇਨ ਦੇਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਤੋੜੀ, ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਅੰਗ ਕੀਏ ॥
ਇਹੁ ਮਨਮੱਤ ਤਨਖਾਹਿ ਕਰੀ ਬਡ, ਚਹੀਏ ਫਲ ਇਹੁ ਦੀਏ
ਔਰੇਂ ਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਠਟੇ ਜੋ, ਇਹੁ ਭੀ ਭਲੀ ਨ ਬਾਤੇ ॥
ਜੇ ਗੁਰੁ ਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਹਿਤੇ, ਰਰਨੇ ਤੋ ਕਰ ਜਾਤੇ ॥
ਫਿਰ ਉਸ ਬਾਨੀ ਕਾ ਹ੍ਵੈ ਟੀਕਾ, ਨੀਕੋ ਲੇਹੁ ਵਿਚਾਰੀ ॥
ਕੋਸ਼ ਬਿਆਕਰਨੋ ਕੀ ਜਿਸ ਪਰ, ਕੈਦ ਲਗੀ ਹੁਇ ਭਾਰੀ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜੋ ਬਾਨੀ ॥
ਭਾਖਾ ਦੇਸ ਫਾਰਸੀ ਅਰਬੀ, ਔਰ ਜੁ ਭਗਤਹਿ ਭਾਨੀ ॥
ਬਿਆਕਰਨ ਕੋਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰੇ, ਅਰਥ ਉਨੋ ਕਾ ਥੈ ਹੈ ॥
ਈਸ੍ਵਰ ਬਪੁ ਗੁਰੁ ਕੇ ਅਨਭਵ ਪਰ, ਪੇਸ਼ ਨਾ ਇਨ ਕੀ ਜੈ ਹੈ ॥
ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਬੇ-ਕੈਦ ਬਾਨੀ ਕੋ, ਕੈਦ ਕਰਜੋ ਜੋ ਚੈ ਹੈ ॥
ਏਹੁ ਨ ਕੈਦ ਹੋਇ ਟੀਕਾ ਮੈ, ਕਰਨਹਾਰ ਦੁੱਖ ਪੈ ਹੈ ॥
†ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਜੀ ਕੋ, ਬਡਿਆਈ ਥੇ ਨ ਚਹਾਵਤ ॥

---

†ਗੁਰਬਾਨੀ ਕਾ ਟੀਕਾ ਕਰਨੇ ਦੀ ਇਛਿਆ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸੋਂ ਕੀ ਦਸਾ ਦੇਖੋ (੧) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਜੁਦੇ ਥੀਏ (2) ਭਾਈ ਸ਼ੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦਿਲਵਾਲ ਪੰਡਿਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਥਾ, ਉਸ ਕੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ

ਸੋ ਮਤਸਰੀ ਅਨਪੜੇ ਸਿੱਖਨ ਤਾਈ ਭਏ ਭਖਾਵਤ ॥*
ਬਿਨ ਸੱਚੇ ਸਮਝੇ ਸੰਗਤ. ਨੇ. ਰੌਸ ਠਾਨ ਅਤਿਸੈ ਹੈ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਰਾਫ ਭਯਾਨਕ, ਦੀਨੋਂ ਐਸੇ ਕੈ ਹੈ ॥
"ਦੇਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਤੈਂ ਕੀਨੀ ॥
ਅੰਗ ਅੰਗ ਤਜੋਂ ਤੁਮਰੇ ਨਜਾਰੇ, ਚਹੀਏ ਹੋਵਹਿ ਪੀਨੀ ॥"
ਇਹ ਅਤੀ ਘੋਰ ਸ੍ਰਾਪ ਸਿੱਖਨ ਤੈ, ਸੁਨ ਭਾਈ ਜੀ ਡਰਿਓ ॥
ਫਿਰ ਵਿਚਾਰ ਭਾਵੀ ਧੀਰਜੁ ਧਰ, ਅਤਿ ਨਿੰਮਰਿ ਹੁਇ ਰਰਿਓ ॥
ਸ੍ਰਾਪ ਆਪ ਕਾ ਫਿਰੈ ਨ ਕਬਹੂੰ. ਸ਼ਸੀ ਸੂਰ ਜੌ ਟਰ ਹੈ ॥
ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸੰਗਤ., ਹਮਹੂੰ ਐਨ ਨਿਹਰ ਹੈ ॥

☞ ਮੈਂ ਗਲੀ ਹੋ ਗਈ (੩) ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਤਵਾਰੀਖੋਂ ਸੇ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਸੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਕਰ ਮਾਰਿਆ (੪) ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਕੁਸ਼ਟੀ ਭਯਾ (੫) ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਂਚ ਮਹੀਨੇ ਅਤਿ ਕਸ਼ਟ ਪਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰੇ (੬) ਕਵੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਮ ਪੜ ਕੇ ਮਰਾ (7) ਅਬ ਰਾਜਾ ਫਰੀਦ ਕੋਟੀਏ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖ ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਪਖੰਡੀ ਮੰਗਤੇ ਉਦਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਏਕ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਬ ਹਮਨੇ ਅਪਨੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਦੇਖੇ ਹੈਂ, ਪਰ ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਬਾਨੀ ਕਾ ਆਜ ਤਕ ਕਿਸੀ ਸੇ ਨਹੀਂ ਬਨਾ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਬਨੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੀਕਾ ਸੋ ਕਰੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬੋਂ ਸੇ ਅਧਕ ਅਨੁਭਵ ਬਿਦਿਆ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਨੋਟ—ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕਰਤੇ ਦਾ ਇਹ ਨੋਟ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਨੇ ਖ਼ਿਆਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਰਮ ਭੁੱਲ ਹੈ ॥ *ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨਪੜ ਅਤੇ ਈਰਖਾਲੂਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਯਜ਼ ਵੀ ਠਹਿਰੌਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ ? ਅਨਪੜ (ਮੂਰਖ) ਅਤੇ ਈਰਖਾਲੂ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰਾਪ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਤੋਂ ਉੱਖੜ ਉਖੱੜ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਗੜਬੜ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦਾ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਹੋਵੇ ਤੈਸੇ ਜੈਸੇ ਭਾਖਜੋਂ, ਪਰ ਇਕ ਦਾਨ ਮੰਗੇ ਹੋਂ ।
ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਨਿਭੈ ਸ੍ਵਾਸਨ ਸੋਂ ਕਸ਼ਟ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇ ਹੋਂ ।
ਤਨ ਲੌ ਵਸਤੂ ਔਰ ਸਭ ਮਿਲ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਫੇਰ ਨ ਥਿਆਵੇ
ਜਿਸ ਤੇ ਕਟਤ ਚੁਰਾਸੀ ਤਿੱਖੀ, ਸੰਤ ਬੇਦ ਗੁਰੂ ਗਾਵੈਂ ॥
ਇਹ ਸੁਨ ਸਿਖਨ ਸਿਦਕ ਪੇਖ ਤਿਸ, ਭਰ ਨੇਤ੍ਰ ਇਮ ਭਾਖਿਓ ॥
ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਤੁਮਾਰਾ ਨਿਭ ਹੈ, ਕਸ਼ਟ ਨ ਬਿਆਪੈ ਲਾਖਿਓ ॥
ਇਹ ਸੁਨ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ, ਕਹਯੋ ਧਨਯ ਗੁਰਸਿਖ ਹੈਂ ॥
ਤਜ ਲਿਹਾਜ਼ ਮਰਯਾਦਾ ਪਾਲੀ, ਦਯ ਸੁਧਾ ਕਟ ਬਿਖ ਹੈਂ ॥
ਅਹੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਕਵਿ ਕੈ ਹੈ, ਬਿਨ ਸਲਾਹਿ ਜੋ ਕਰਨਾ ।
ਤਿਸ ਤੇ ਭਲਾ ਹੋਤ ਹੈ ਥੋਰਾ, ਪਰੈ ਅਧਕ ਦੁਖ ਭਰਨਾ ।
ਦੇਖੋ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਭ ਕੋ, ਲਾਵਤ ਥਾ ਤਨਖਾਹੈਂ ।
ਮਰਜ਼ੀ ਭਾਵੀ ਰਹੀ ਨ ਬਰਜੀ, ਚਢਯੋ ਸ਼ਕੰਜ਼ੇ ਵਾ ਹੈਂ ॥
ਤਾਰੂ ਡੂਬਤ ਪਾਂਧੇ ਭੂਲਤ, ਠੀਕ ਸਯਾਨੇ ਕੈ ਹੈਂ ॥
ਪੈਗੰਬਰ ਅਵਤਾਰ ਸੁਰਾਸੁਰ, ਭਾਵੀ ਸਭ ਨ ਭੁਲੈ ਹੈਂ ॥
ਬੀੜ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਥੀ ਜੋ ਤੋੜੀ, ਸੋ ਫਿਰ ਕੀਨੀ ਵੈਸੋ ॥
ਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੁ ਟੀਕਾ ਕੀਨਾ, ਥਾ ਜਲ ਪਾਯੋ ਹੈ ਸੋ* ॥

*ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਬੀੜ ਹੁਣ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਜੀਹਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ "ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ" ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਲਿਖ ਕੇ ਛਾਪ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਓਥੋਂ ਵੇਖੋ । ਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਬੀੜ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਲਿਹਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇ ਅਤੇ ਨਾ ਇਹ ਭਾਈ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਅਨਪੜ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸ਼ੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਨ । ਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਚਯ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਹਸਤੀ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਨ ਬਾਦ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ । ਇਹ ਵਿਚਾਰ 'ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ' ਭਾਗ ੧ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਯ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਓਥੋਂ ਬੀੜ ਨੰ: ੧੫ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਬਿਹਾਰ ਐਸ ਹੀ ਰਜੋ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਰਤੋ ॥
ਦੇਗ ਚਲਾਵੇ. ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੇ, ਪੰਥ ਖੁਸ਼ੀ ਤਿਸ ਪਰ ਥੋ ॥ 2 ॥

ਦੋਹਰਾ—

ਸਮਾ ਸ੍ਰਪ ਕਾ ਨਿਕਟ ਜਬ, ਆਯੋ ਭਾਵੀ ਪ੍ਰੇਰ ॥
ਜਯੋਂ ਜ਼ਿੰਦ ਦੇਵੈਂ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਸੋ ਕਰਵਾਯੋ ਫ਼ੇਰ ॥ ੩ ॥

ਦ੍ਵੈਯਾ ਛੰਦ—

ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਲਾਬ ਮੈਂ ਮਿਟੀ, ਥੀ ਤੁਰਕਨ ਭਰ ਰਾਖੀ ॥
ਸੋ ਕਾਰਨ ਹਮ ਪੀਛੇ ਭਾਖਜੋ, ਪੜ ਕਰ ਦੇਖਹੁ ਆਖੀ ॥
ਫਿਰ ਭੀ ਹਾਕਮ ਰਹਿਤੋ ਕਾਜ਼ੀ, ਤਹਿ ਅਬਦੁੱਲ ਰਜ਼ਾਕੈ ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਡਰਤ ਸਿੱਖ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦਿਸ, ਕੋਊ ਤੱਕ ਨ ਸਾਕੈ
ਕੇਵਲ ਭੇਸ ਫਕੀਰੋਂ ਕੇ ਮਹਿ, ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਇਕ ਰੈ ਹੈ ॥
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਠਾਨ ਫਕੀਰਨ, ਕੋ ਲੰਗਰ ਬਰਤੈ ਹੈ ॥
ਬਾਤੇਂ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜੋਊ, ਏਕ ਬਾਰ ਸੁਨ ਜਾਤੋ ॥
ਕੰਮ ਹਜ਼ਾਰ ਛੋੜ ਕੈ ਫਿਰ ਭੀ, ਸੁਣਨ ਜਰੂਰੈ ਆਤੋ ॥
ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਤੁਰਕੋਂ ਕੇ ਅੰਦਰ, ਥਾ ਕੰਡੇ ਜਯੋਂ ਰੜਕਤ ॥
ਕਹੇ ਕਾਜ਼ੀਅਨ ਕੇ ਬਹੁ ਵਾਰੀ, ਕਵਨ ਹੇਤ ਭਏ ਭੜਕਤ ॥
ਨਾਜ਼ਮ ਪਠੇ ਗਿਰਾਵਨ ਹਿਤ ਜਿ, ਸੋ ਜਬ ਈਹਾਂ ਐਹੈਂ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੈ ਸੰਤਨ ਕੋ, ਮੰਦਿਰ ਅੰਦਰ ਬੈਹੈਂ ॥
ਪੇਖ ਜਮਾਤ ਸਾਧੂਅਨ ਬੈਠੀ, ਕਰਤ ਬੰਦਗੀ ਸਾਰੇ ॥
ਬਾਤ ਗਜਾਨ ਕੀ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤਬ, ਮੀਠੀ ਐਸ ਉਚਾਰੇ ॥
ਅਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਮਾ ਕੁਛ ਤਿਸਕੋ. ਦੇ ਕੈ ਨਰਮ ਬਨਾਵੈ ॥
ਲਾਟ ਪਾਟ ਕਰ ਅਨਿਕ ਤ੍ਰਦੱਦ, ਤਿਸਕੋ ਤਈਂ ਟਰਾਵੈ ॥
ਚਾਰਕ ਸਾਲ ਐਸ ਹੀ ਭਾਈ, ਮੰਦਿਰ ਰਹਜੋ ਬਚਾਵਤ ॥
ਕਾਜ਼ੀ ਹਾਕਮ ਰਹਿਤੋ ਤਹਿਂ ਜੋ, ਤਿਸ ਸੋਂ ਰਖਤ ਰਫਾਕਤ ॥

ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਾ ਸੈ ਪਚਾਨਵੇ,† ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਰੇਰੇ ਭਾਈ ॥
ਮੇਲਾ ਦੀਪਮਾਲ ਲਾਵਨ ਹਿਤ, ਹਾਕਮ ਸੋਂ ਠਹਿਰਾਈ ।
ਠੇਕਾ ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੱਯਾ, ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕਿਯਾ ਦੇਨਾ ॥
ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ, ਛਕਜੋ ਸੂਰ ਕਿਯ ਲੇਨਾ ॥
ਏਹੁ ਲਿਖਤ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਕਾਜ਼ੀ, ਨੇ ਲਿਖਵਾਇ ਮੰਗਾਈ ॥
ਦਸ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਦੀਪ ਮਾਲ ਕਾ, ਬੇਸ਼ਕ ਲਾਵੈ ਭਾਈ ॥
ਏਹੁ ਲਿਖਤ ਲੈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਝਟ, ਪੰਥ ਲਗਾ ਬੁਲਵਾ ਹੈ ॥
ਪਠੀ ਚਿਠੀਆਂ ਸੁਨ ਸਬ ਸੰਗਤ, ਆਈ [illegible]ਲ਼ੀ ਮਹਾ ਹੈ ॥
ਪੇਖ ਤਾਲ ਕਾ ਹਾਲ ਗਾਰੀਆਂ, ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਸਬ ਦੈ ਹੈਂ ।
ਰਾਤਿ ਦਿਨੇ ਲਗ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਸੈਂ, ਮਿਟੀ ਤਾਲ ਕਢੈ ਹੈਂ ॥
ਕੂਏਂ ਜੋੜ ਸਿਖੋਂ ਨੇ ਅਨਕੇਂ, ਤਾਲ ਵੀਚ ਜਲ ਭਰਿਓ ॥
ਦੀਪਮਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ, ਖ਼ਲਕ਼ ਉਛਾਲਾ ਫਰਿਓ ॥
ਨਾਜ਼ਮ ਪਾਪੀ ਥਾਪੀ ਔਰੈਂ, ਕਪਟ ਝਪਟ ਕੀ ਚਾਲੀ ॥
ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੇ ਰਖਨ ਬਹਾਨੇ, ਭੇਜੈਂ ਫੌਜ ਬਿਸਾਲੀ ॥
ਸਿਖ ਸਰਦਾਰ ਈਹਾਂ ਸਬ ਐਹੈਂ, ਪਕੜ ਉਨੇ ਮਰਵਈਏ ॥
ਬਾਕੀ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਫਿਰ ਹਤ ਕੈ, ਐਨ ਸੁਖਾਰੇ ਥਈਏ ॥
ਚਾਲੇ ਚਲਤ ਨਿੱਤ ਜੋ ਏਹੀ, ਸਿੰਘ ਗਏ ਲਖ ਘਾਤੇਂ ।
ਡੇਰੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਜਾ ਲਾਏ, ਦੌੜਨ ਹਿਤ ਬਖਿਆਤੇਂ ।
ਦੀਪਮਾਲ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲੈ, ਫੌਜ ਲਹੌਰੋਂ ਆਈ ॥
ਪਿਖ ਡਰ ਕਰ ਸੰਗਤ ਉਠ ਭਾਗੀ, ਨਿਸ ਕੋ ਗਈ ਕਿਥਾਈ ॥
ਆਵਤ ਥੀ ਜੋ ਖ਼ਲਕ਼ ਚੁਫੇਰਜੋਂ, ਸੋ ਭੀ ਉਲਟਿ ਪਲਾਈ ॥
ਸਿੰਘ ਭਲਾ ਕਬ ਕਾਬੂ ਐਹੈਂ, ਬੜੇ ਬਣੋਂ ਮੈਂ ਜਾਈ ॥
ਮੇਲਾ ਭਯੋ ਨ ਅਯੋ ਰੁਪੱਯਾ, ਮਾਂਗੈ ਤੁਰਕ ਅਜਾਰਾ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਤੁਮਹੂੰ ਮੇਲਾ, ਫੌਜ ਮੰਗਾਇ ਉਜਾਰਾ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥਾ ਏਹੁ ਵਿਚਾਰਿਓ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਖਨ ਥੈ ਹੈ ॥
ਮੇਲਾ ਲਗਣੇ ਕੀ ਪਰਿਪਾਟੀ, ਯੋਂਹੀ ਫਿਰ ਪਰ ਜੈ ਹੈ ॥

---

†ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੭੯੭ ਹੈ ।

ਅਰ ਜੋ ਬਹੁ ਬਰਸਨ ਕਾ ਦਸਵੰਧ ਕਾਰ ਭੇਟ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ॥
ਹੈ ਸਿੱਖਨ ਢਿੱਗ ਸੋ ਦੈ ਜੇ ਹੈਂ, ਯੋ ਧਨ ਆਦਿ ਬਧੇਰੀ ॥
ਦੇਨਾ ਕਰਯੋ ਜ ਦੈ ਕਰ ਤੁਰਕੈਂ, ਬਾਕੀ ਲੰਗਟ ਪੈ ਹੈ ॥
ਹੋਇ ਮੁਰੰਮਤਿ ਤਾਲ ਮੰਦਿਰ ਕੀ, ਬਨਿਓ ਸਿਲਸਿਲਾ ਰੈ ਹੈ ॥
ਪਰ ਜੋ ਭਾਵੀ ਬਾਵੀ ਸੋਈ, ਹੋਇ ਨ ਕਿੰਚਿਤ ਦੋਰੈਂ ॥
ਬੀਸਕ ਸਿੰਘਨ ਯੁਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ ਫੜਕੈ ਤੁਰਕ ਲਹੋਰੈਂ ॥
ਲੈ ਜਾ ਸ਼ੈਹਰ ਕੈ ਵੀਚ ਕਚਹਿਰੀ, ਸਨਮੁਖ ਸੂਬੇ ਕਰਿਓ ॥
ਫਤੇ ਗਜਾਈ ਸਿੰਘਨ ਗਜ ਕੈ, ਸੁਨ ਖਾਨੂੰ ਜਰ ਬਰਿਓ ॥
ਸੂਬੇ ਨੇ ਕਾਜੀ ਕੋ ਬੂਝਯੋ, ਸਜ਼ਾ ਇਨੈ ਕਿਆ ਦਈਏ ?
ਇਕ ਤੋ ਕਰੀ ਅਹਿਦ ਸ਼ਿਕਨੀ ਇਨ, ਦੂਤੀ ਬਿਅਦਬੀ ਅਹੀਏ ॥
ਸੁਨ ਕੈ ਕੌਲ ਕੁਪੱਤੇ ਕਾਜ਼ੀ, ਪਾਜੀ ਖੋਲ ਕਿਤਾਬੈਂ ॥
ਬਾਦੀ ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਹਾਸਦ ਨੈਂ, ਫਤਵਾ ਦਯੋ ਸ਼ਿਤਾਬੈਂ ॥
ਦੋਇ ਜੁਰਮ ਤੋ ਇਹੁ ਇਨ ਕੀਨੇ, ਜੋਊ ਆਪ ਬਤਲਾਏ ।
ਤ੍ਰਿਤੀ ਸਿਖਨ ਕੋ ਸਿਖਰਾ ਇਸਨੇ, ਮੋਮਨ ਬਹੁ ਮਰਵਾਏ ॥
ਫਿਰ ਇਹ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਬ ਕਾ ਮੁਖੀਆ; ਬਡੋ ਮੌਲਵੀ ਕਾਦੀ ॥
ਗਜ਼ਬ ਮਜ਼ਬ ਕੀ ਦੇਤ ਤਲੀਮਾ, ਅਜਬ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹਾਦੀ ॥
ਇਸ ਕਾ ਬੰਦ ਬੰਦ ਛੁਡਵਾਨਾ ਸ਼ਰਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਕੈ ਹੈ ॥
ਕੈ ਇਹੁ ਸਿਖੀ ਪਰ ਦੈ ਲਾਣਤ ਦੀਨ ਮਹੰਮਦੀ ਗੈ ਹੈ ॥
ਔਰਨ ਤੇ ਲੈ ਚੱਟੀ ਜਾਮਨੀ, ਤਜੋ ਮਨਾ ਇਸ ਤੋਰੈਂ ॥
ਫੇਰ ਨਾ ਜਾਵੈਂ ਕਬੀ ਗੁਰੂ ਚੱਕ, ਹੋਹਿ ਨ ਇਕਠੇ ਗੋਰੈਂ ॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਕਹਯੋ ਧਨਯਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਭਯੋ ਅਨੁਕੂਲੈ ॥
ਬਚਨ ਸਿੱਖਨ ਕਾ ਸਫਲਾ ਥੈਹੈ, ਬੰਦ ਬੰਦ ਮਮ ਖੂਲੈ ॥
ਇਹ ਮਨ ਮੈ ਗਿਣ ਕਹਯੋ ਉਜਾਗਰ, ਤਬੈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਐਹੈ ॥
ਲਾਣਤ ਪਠੋਂ ਦੀਨ ਤੁਮਰੇ ਪਰ, ਸਿਖੀ ਪਰ ਬਲਿ ਜੈ ਹੈ ।
ਇਹ ਸੁਨ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜਰ ਬਰ, ਕਹਯੋ ਜਲਾਦਨ ਤਾਂਈਂ ॥
ਜਾਇ ਨਿਖ਼ਾਸ ਚੌਕ ਮੈਂ ਇਸ ਕੇ, ਦਿਹੁ ਬੰਦ ਬੰਦ ਛੁਡਾਈਂ ॥

ਪਕਰ ਜਲਾਦ ਤਬੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ, ਬਾਹਰ ਕਿਲੇ ਤੇਂ ਆਏ ॥
ਉਤ ਤੇ ਸਿੱਖ ਲਹੌਰੀ ਚੰਦਾ ਕਰ ਧਨ ਥੇ ਬਾ ਲਯਾਏ ॥
ਸੁਨ ਪਿਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਲਯੋ ਐਸੇ ਮਮ ਹਿਤ ਜੋ ਧਨ ਦੇ ਹੈ ॥
ਇਹੋ ਸ੍ਰਾਪ ਓਸ ਪਰ ਪੈ ਹੈ, ਜੋ ਮਮ ਸੀਸ ਬਿਤੇ ਹੈ ॥
ਜਯੋਂ ਗੁਰੂਅਨ ਸਿਰ ਦਏ ਧਰਮ ਪਰ, ਤਯੋਂ ਹਮ ਦੇਨਾ ਚੈ ਹੈਂ ॥
ਯੋਂਹੀ ਪਾਪ ਪਥਰੋਂ ਸੇਂ ਭਰ, ਬੇੜਾ ਇਨੈ ਡੁਬੈ ਹੈਂ ॥
ਰਾਜ ਮਿਲਤ ਜਯੋਂ ਬਡ ਪੁੰਨਨ ਤੇ, ਤਯੋਂ ਪਾਪਨ ਤੈ ਜੈ ਹੈਂ ॥
ਮਿਥਯਾ ਤਨ ਜੋ ਰਹੇ ਨ ਕਯੋਂ ਹੂੰ, ਤਿਸ ਕੋ ਏਹੁ ਕਟੈ ਹੈਂ ॥
ਮੈਹੂੰ ਇਸਤੇ ਸਦਾ ਨਯਾਰਾ, ਜਯੋਂ ਤੁਮ ਹੂੰ ਘਤ ਮੈਂ ਹੈਂ ।
ਛੇਦ ਸਕੈ ਨਹਿ ਮੁਝ ਕੋ ਕੋਊ, ਜਾਰ ਨ ਮਾਰ ਸਕੈ ਹੈਂ ॥
ਜਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਗਯਾਨ ਕੇ, ਐਸੇ ਅਨਕ ਸੁਨਾਏ ॥
ਸੁਨ ਸਭ ਸਿੱਖ ਭਏ ਹੈਰਤ ਮੈਂ, ਨੈਨਨ ਨੀਰ ਬਹਾਏ ॥
ਹਰਖ ਸੋਕ ਨਹਿ ਕੁਛ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ, ਸਾਥ ਜਲਾਦਨ ਜਾਏ ॥
ਚਿਹਰੇ ਪਰ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਾਲੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਦਮਕਾਏ ॥
ਸੁਨ ਕੈ ਖ਼ਬਰ ਏਹੁ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ, ਆਏ ਪਿਖਨ ਅਪਾਰੈਂ ॥
ਗਯਾਨੀ ਭਗਤ ਸਿਦਕ ਪਿਖ ਸਿਖ ਕਾ ਹੋਤ ਲੋਗ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥
ਤਬ ਜੋ ਜਾਇ ਨਿਖ਼ਾਸ ਚੌਕ ਮੈਂ ਕਾਤਲ ਨੇ ਬੈਠਾਯੋ ॥
ਦਸਕ ਠੋਰ ਤੇ ਕਟਨ ਚਹਯੋ ਉਨ, ਤਬ ਸਿੰਘ ਕਿਨੈ ਅਲਾਯੋ ॥
ਅਹੋ ਜਲਾਦ ! ਖੁਦਾਇ ਵਾਸਤੇ, ਮੇਰਾ ਕਹਯਾ ਕਮਾਵੋ ॥
ਔਰ ਨਿਮਕ ਜਿਸ ਕਾ ਤੁਮ ਖੈ ਹੋ, ਉਸ ਕਾ ਹੁਕਮ ਬਜਾਵੋ ॥
ਜੋੜ ਜਿਤਕ ਹੈ ਮੇਰੇ ਤਨ ਮੈਂ, ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਸਭ ਕਾਟੋ ॥
ਜੋੜ ਛੋੜ ਜੋ ਇਕ ਭੀ ਜੈ ਹੋ, ਤਉ ਅਕਬਤ ਮੈਂ ਡਾਟੋ ॥
ਇਮ ਕਹਿ ਫਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਾਹਿਨਿ ਭੁਜਾ ਪਸਾਰੀ ।
ਇਕ ਇਕ ਉਂਗਲੀ ਤ੍ਰੈ ਤ੍ਰੈ ਥਾਵੋਂ, ਤਹਿ ਕਟਵਾਈ ਸਾਰੀ ।
ਪੁਨ ਪਹੁਚਾ ਕੂਹਣੀ ਅਰੁ ਮੋਢਾ, ਸੈਨਤ ਸਾਥ ਕਟਾਏ ॥
ਆਪ ਰਹਯੋ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਪੜਦਾ, ਦਰਦ ਨ ਜਰਾ ਜਤਏ ॥

ਯੋਂਹੀ ਬਾਈਂ ਭੁਜ ਕਟਵਾਈ, ਫਿਰ ਜੁਗ ਜੰਘ ਛਿਦਾਈ ॥
ਵੱਟਿਓ ਨੱਕ ਨ ਹੰਝੂ ਸਿਟੀ, ਮੁੱਖੋਂ ਨ ਹਾਇ ਅਲਾਈ ॥
ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ ਮਾਤ ਕਰਯੋ ਸਿੰਘ, ਜਾਨੀਂ ਦੇਹ ਪਰਾਈ ॥
ਦੇਹ ਅਧਯਾਸ ਨ ਲੇਸ ਹੁਤੋ ਇਹ, ਪਰ ਤਨ ਜਯੋਂ ਕਟਵਾਈ ॥
ਹੁਤੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਵਹਿ ਪੂਰਨ, ਰਹਯੋ ਦੇਹ ਕਾ ਸਾਖੀ ॥
ਮਗਨ ਰਹਯੋ ਗੁਰਬਾਣੀਂ ਮਾਹੈਂ, ਬ੍ਰਿਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਰਾਖੀ ॥
ਲੋਗ ਬਿਅੰਤ ਜੁ ਦੇਖ ਰਹੇ ਥੇ, ਕਈ ਗਿਰੇ ਗਸ਼ ਖਾਈ ॥
ਕਿਨ ਹੈਰਤ ਅੰਗੁਰੀ ਮੁਖ ਲੀਨੀ, ਦੀਨੀ ਰਾਮ ਦੁਹਾਈ ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਪਿਖਨਵਾਰੇ ਕਹਿ, ਬੇੜਾ ਮੁਗ਼ਲਨ ਗ਼ਰਕੈ ॥
ਐਸੋ ਜ਼ੁਲਮ ਰਾਜ ਜਿਸ ਮੈ ਹੁਇ, ਛਾਰ ਹੋਇ ਸੋ ਜਰ ਕੈ ॥
ਤਪ ਜਪ ਹਠ ਪਿਖ ਸਿਦਕ ਸਿੰਘ ਕਾ, ਹੋਵਤ ਸਭ ਬਲਿਹਾਰੈਂ ॥
ਟਪਕਤ ਅਥਰੂ ਮੇਂਹ ਸਮਾਨੈਂ, ਕੇਚਿਤ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰੈਂ ॥
ਕਠ ਪੁਤਲੀ ਸਮ ਸਿਘ ਕਟਾਵੈ, ਰਹੇ ਜਲਾਦ ਹਿਰਾਨੇ ॥
ਸੱਯਦ ਫੱਕਰ ਪਿਖ ਨਵਾਬ ਪੈ, ਜਾਇ ਸੁਖਨ ਇਮ ਭਾਨੇ ॥
ਜ਼ਾਲਮ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਯੋ ਤੈਂ ਭਾਰੀ, ਨਿਜ ਪਗ ਜੜੀ ਕੁਹਾੜੀ ॥
ਤੁੱਛ ਗੁਨਾਹ ਦੰਡ ਬਡ ਦੀਨਾ, ਇਹੁ ਗਲ ਕੀਤੀ ਮਾੜੀ ॥
ਐਸਾ ਵਲੀ ਨ ਭਯੋ ਹੋਯਗੋ, ਜੈਸਾ ਇਹੁ ਸਿੰਘ ਨਿਕਸਯੋ ॥
ਕੰਡਾ ਚੁਭ ਹੋਤ ਨਰ ਵਯਾਕੁਲ, ਇਹੁ ਬੈਠਾ ਹੈ ਖਿਗਸਯੋ ॥
ਏਕ ਹੱਥ ਮਨਸੂਰ ਕਟਾਯੋ, ਭਯੋ ਵਲੀ ਵਡ ਵਾਹੇ ॥
ਅੰਗੁਰੀ ਇਕ ਸਰਮੱਦ ਕਟਾਈ, ਜਰੀ ਨ ਅਜ਼ਮਤ ਕਾ ਹੈ ॥
ਦੈ ਸ੍ਰਾਪ ਜਯੋਂ ਰਿਖੀ ਧੁੰਦਲੀ, ਗ਼ਰਕ ਕਰੇ ਥੇ ਖੇੜੇ ॥
ਜੇ ਸਿੰਘ ਚਹੇ ਸਭ ਤੁਰਕੈਂ, ਇਸ ਹੀ ਵਖਤ ਨਬੇੜੇ ॥
ਸੁਨ ਨਵਾਬ ਡਰ ਕਾਂਪਯੋ ਸੀਘ੍ਰ, ਛੋਡਨ ਹੁਕਮ ਪਠਾਯੋ ॥
ਪਰ ਉਸ ਕੇ ਆਵਨ ਤੇ ਪਹਿਲੇ, ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀਸ ਕਟਾਯੋ ॥
ਕਟੇ ਸੀਸ ਨੇ ਜਪੁ ਜੀ ਬਾਕੀ, ਪੜ ਕਰ ਪੂਰੀ ਕੀਨੀ ॥
ਆਪਨੇ ਚਲਤ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਹੈ, ਇਹੁ ਅਵਾਜ਼ ਫਿਰ ਦੀਨੀ ॥

ਇਹ ਸੁਨ ਲੋਗਨ ਸਿੰਘ ਸਮਦਰਸੀ, ਗਯਾਨੀ ਸਹੀ ਪਛਾਨਾ ॥
ਚੜ ਬਿਵਾਨ ਚਾਲਯੋ ਸਚਖੰਡੈ, ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਾਨਾ ॥
ਸੁਨ ਧੁਨਿ ਸੰਖਨ ਫੂਲਨ ਬਰਖਾ, ਪਿਖ ਸਭ ਜਨ ਬਿਸਮਾਏ ॥
ਨਭ ਮੈਂ ਜੈ ਜੈ ਧੁਨੀ ਰਹੀ ਭਰ, ਹੈ ਹੈ ਧਰਾ ਅਲਾਏ ॥
ਮਿਲੀ ਸਰੂਪ-ਮੁਕਤਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ ਦੁਲਭ ਜੁਗੀਸ਼ਨ ਜੋ ਹੈ ॥
ਸਾਦਰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਸ਼ਹਜ਼ਾਦਿਓਂ ਪਾਸ ਰਾਖਯੋ ਹੋ ਹੈ ॥
ਅੰਗ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਿੱਖਨ ਦਿੱਲੀ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੈਂ ਬਾਹਰ ॥
ਸਸਕਾਰੇ ਤਹਿ ਹੈ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ, ਮੰਨਤ ਸਬ ਜਨ ਜ਼ਾਹਰ ॥
ਦੂਤੀ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਹੈ ਤਹਿਂ ਠਾਂ, ਕਟੇ ਅੰਗ ਜਿਸ ਠੋਰੈਂ ॥
ਮਸਤੀ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਾਸ ਮਸੀਤ ਲਹੌਰੈਂ ॥
ਹੁਤੋ ਉਮੱਸਯਾ ਕੋ ਦਿਨ ਮੱਘਰ, ਜੋੜ ਮੇਲ ਸੋ ਥੈ ਹੈਂ ॥
ਮਨਤ ਕਰਤ ਨਾਰਿ ਨਰ ਜੋਈ, ਬਾਂਛਿਤ ਸੋ ਫਲ ਪੈ ਹੈਂ ॥
ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਕੋ ਕੀਨੋ ਸਬ ਤੈ ਚਢ ਕੈ ॥
ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਬਚਨ ਸੰਗਤ ਕਾ ਠੀਕ ਨਿਬਾਹਯੋ ਬਢ ਕੈ ॥੪॥

ਦੋਹਿਰਾ—

ਮਰਨ ਸਬਨ ਕੇ ਮੂੰਡ ਪਰ ਸਫਲ ਮਰਨ ਹੈ ਤਾਹਿ ॥
ਤਨਕ ਵਿਖੇ ਤਨ ਕੋ ਤਜੈ ਪ੍ਰਿਯ ਸਿਉਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਬਾਹਿ ॥੫॥
ਜਬ ਲੌ ਇਹੁ ਜਗ ਰਹੇਗੋ, ਜਲ, ਅਗਨੀ, ਸਸਿ, ਸੂਰ ॥
ਮੋਹਿ ਪਿਤਾਮਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਾ ਜਸ ਰਹਿ ਹੈ ਭਰਪੂਰ ॥੬॥
ਤਿਸ ਸਮ ਕਰਨੀ ਕਠਨ ਅਤਿ, ਕਰਨੀ ਕਿਨ ਜਗ ਮਾਹਿ ॥
ਅਧਿਕ ਬਿਦੇਹੀ ਜਨਕ ਤੈਂ, ਭਯੋ ਬਿਦੇਹੀ ਵਾਹਿ ॥੭॥
ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੀ ਗਾਥ ਯਹਿ, ਪਢੈ ਸੁਨੈ ਜਨ ਜੋਇ ॥
ਸਿਦਕ ਨਿਭੈ ਸੰਗ ਸ੍ਵਾਸ ਤਿਸ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ॥੮॥
ਧਨਯ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਤਰਿਓ, ਇੱਕੀ ਕੁਲਾਂ ਤਰਾਇ ॥
ਸਤ੍ਰਾਂ ਸਏ ਪੰਚਾਨਵੇਂ, ਗਾਥ ਭਈ ਇਹੁ ਆਇ ॥੯॥

ਇਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਚਤੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਵਨੋ ਵਰਨਨੋ ਨਾਮ ਸੱਤ੍ਰਮੋ ਨਿਵਾਸ ॥੧੦॥

ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗਯਾਨੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬੜਾ ਖੋਲ ਕੇ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨਪੜ ਮਤਸਰੀ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝੱਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਹਾ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੀਤੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ? ਕਿਵੇਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਮਿਟੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਰਹੇ ਨੇ ।

ਤੀਜੀ ਥਾਂ ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੈ । ਆਪ ਜੀ ਕੌਮ ਦੇ ਭਾਟੀਆ ਸਨ, ਜੋ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵੰਸ਼ ਹੈ । ਗਯਾਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ । ਸ਼੍ਰੋ. ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਕ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ (੭੦) ਸੱਤਰ ਰੁਪਯੇ ਮਾਹਵਾਰ ਤੇ ਨੌਕਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਬੜੀ ਸੁਆਦਲੀ ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਖੋਜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੰਗਤ ਬੜ ਚਾ ਨਾਲ ਸੁਣਦੀ । ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਨਾਲ ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਮੁੰਤਜਿਮ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਭੂਪਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਗੜੀਆ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਸ੍ਰ. ਬ. ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਾਭਾ) ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ 'ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ 'ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਰਸ਼ਨ' ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁਤਰ (ਸੰਤ) ਬਖਤ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨ ਮੱਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਮਿਸ਼ਨਰੀ [ਪ੍ਰਚਾਰਕ] ਹੈ । [ਸੰਤ] ਬਖਤ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇੰਜੀਨਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਮਕੈਨੀਕਲ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨ [ਇਸਾਈ] ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਕ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਏਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨ ਬੱਚੀਆਂ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਬਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਚਰਚਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਮ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਈਬਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਏਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਤਸੰਗ ਗੁਰਦੁਆਰੇ (ਨੀਯਰ ਸੰਤ ਥੀਏਟਰ) ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮਯ-ਸਮਯ ਅਨੁਸਾਰ ਓਥੋਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਕਰਵੇਂਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਿਬੇਕਸਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਕੰਢੇ ਉੱਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਇਕ ਆਸ਼੍ਰਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਆਪ ਖੁਦ ਕਰੌਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਫਤ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗਯਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਤਰੱਦਦ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸਥਾਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਨਾਮ ਤੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਉੱਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਬਰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ; ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਮਾਨ ਕੱਢ ਕੇ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਅਨੇਕਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਆਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਰੋਣ ਪਿੱਟਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਸ਼ੌਰੀਆਂ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਟਿਕਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਪਰ ਬ੍ਰਿਧ ਸ਼ਰੀਰ ਅਤੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤ ਬਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਪਤ੍ਰ ਲਿਖਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਔਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੰਤ ਬਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਟੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਏਸ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ; ਜਿਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ

ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨ ਮੱਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨਾਂ (ਈਸਾਈਆਂ) ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ੨੫ ਦਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੪੫ ਨੂੰ ਬਾਕਾਯਦਾ ਬਪਤਸਮਾ ਦੇ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸਚਿਨ ਮੱਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ੩੦ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੯੪੬ ਵਿੱਚ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਨ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਬਰ ਹੁਣ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਖ਼ਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ "ਮੈਂਨੇ ਕਿਸ ਤਰਹ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕੀ, ਜੋ ਬਿਆਨ ਸੇ ਬਹਾਰ ਔਰ ਜਲਾਲ ਸੇ ਭਰੀ ਹੈ।" ਸਫਾ ੩੨। ਜੀਹਨੂੰ printed and published for Masihi prakashak san-gha by the gaspal for literature seruice P. O, Box Bombay. How i got unspeskable and fall of Gory ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤ੍ਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕੁਲ ਦਸਖਤਾਂ ਦੇ ਅੱਖਰ ਸਿਰਫ ਦੁ:ਹੁ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਪਰ ਲਗਾ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਦਸਤਖਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜ਼ਜਾਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾਂ ਕੁਝ ਫਰਕ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਸਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਹੀ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਰੂਪ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿੱਤਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਹਰੇਕ ਬੰਦਾ ਫਰਕ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

੧ਓ

ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਓ, ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ॥

ਨੋਟ—ਮੌਜੂਦਾ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ 'ਪੁਰਖ' 'ਪੁਰਖੁ', 'ਨਿਰਭਓ' 'ਨਿਰਭਉ' 'ਨਿਰਵੈਰ' 'ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਤੇ 'ਪਰਸਾਦਿ' 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ

ਦਸਤਖਤ ਚੀਫ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਨ,੧੯੫੦ ਈ. ਦੇ ਅਰਧ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਛਾਪੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਟ੍ਰੇਸਿੰਗ ਰਾਹੀ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ।

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਕੁਝ ਸਮਯ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਪਟਣਾ ਹਰਿ-ਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹੰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਇਕ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਏਥੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਬੀੜਾਂ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਨਿਤਯਨਿਯਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਪੁੰਨਿਆਂ ਯਾ ਖਾਸ ਤ੍ਯੋਹਾਰਾਂ ਵੇਲੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਨ ੧੯੩੨ ਵਿੱਚ ਏਥੇ ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਚਸਪਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਵੀ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਗਰਾਰੀ ਪੁਜਾਰੀ (ਗ੍ਰੰਥੀ) ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਜੀ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਚੁਕੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੋ ਐਸ ਵੇਲੇ ਦਿਲੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਇਹ ਬੀੜ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਏਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੇ :—

੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਹਨਾਂ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ 'ਪੁਰਖ' 'ਨਿਰਵੈਰ' ਅਤੇ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ' ਰੂਪ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

(੧) ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ॥੩੩੪॥੨੨

ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਏਕੋ ਸੋਈ, ਹੁਕਮੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹੁਕਮੇ ਬੂਝੈ, ਇਹੁ ਸੰਸਾ ਇਉ ਜਾਈ ॥੪॥
ਨ ਕਿਛੁ ਤੁਟੈ ਨ ਕਿਛੁ ਬਿਨਸੈ, ਮੂਲ ਪਛਾਣਹੁ ਭਾਈ ॥
ਅਨੇਕ ਅਸੰਖ ਖੇਲ ਹਹਿ ਤਿਸ ਕੇ, ਗਣਤ ਨ ਕਰਹੁ,
ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ, ਸਹਜੇ ਰਹਹੁ ਸਮਾਈ ॥੫॥੫੨॥

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੭॥੩੪ ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੋਢੀ ਤੀਰਥ ਦਾਸ ਜੀ ਲਾਹੌਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ।

(੨) ਬਿਖੈ ਬਾਚ ਹਰਿ ਰਾਚ ਸਮਝ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ, "ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਕੋ ਕਾਜ ॥"
ਨਿਰਭੈ ਹੋਇ ਨ ਹਰਿ ਭਜਹਿ ਮਨ ਬਹੁਰਾ ਰੇ, ਗਹਿਓ ਨ ਰਾਮ ਜਹਾਜ ॥੧॥
ਰਹਾਉ॥

ਬੀੜ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਾਡਲ ਸਾਹਿਬ ਮੰਡੀ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)
ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਮਦਮੀਏ ਦੀ ਲਿਖਤ ॥

(੩) ੪੮੩॥੧੧॥ ਆਸਾ ॥

ਦੇਖਹੁ ਲੋਗਾ ਰਾਮ ਕੀ ਸਗਾਈ ॥ ਮਾਂ ਧਰਿ ਪੂਤ ਧੀਆ ਸੰਗਿ ਜਾਈ ੧॥
ਰਹਾਉ ॥
ਹਮਹਿ ਬਾਪੁ ਰਾਮ ਪੂਤ ਹਮਾਰਾ ॥ ਮੈ ਬਹਨੋਈ ਰਾਮੁ ਮੋਰ ਸਾਰਾ ॥੧॥
ਅਬ ਮੇਰੀ ਰਾਮ ਕਹੈ ਬਲਈਆ ॥ ਰਾਮ ਮੋਰੇ ਸਸੁਰ ਮੈ ਰਾਮ ਕਾ ਜਵੀਆ ॥੨॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਪੂਤਾ ॥ ਰਾਮ ਜਪਹਿ ਤੇਈ ਨਰ ਕੂਤਾ ॥੩.।੨॥੩੫।
(ਬੀੜ ਗਜਾਨੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਰੂਰ)

(੪) ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨॥ ਸਫਾ ੫੫੮ ਸਤਰ ੧੧ ਵਿਚ

× × × ਜਾ ਸਹੁ ਭਇਆ ਵਡਾਣਾ ॥
ਆਪਣੇ ਪਿਰ ਭਾਈ, ਸਹਿਜ ਬੁਲਾਈ, ਨਾਨਕ ਸੰਗਿ ਸਮਾਣਾ ॥
(ਸੋਢੀ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਵਾਨ ਲਿਖਤ ਗੋਸ਼ਟਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ)

(੫) ਸੋਰਠਿ ਦੀ ਵਾਰ, ਪਉੜੀ ਨੰ. ੨੯,
ਆਪੇ ਸੇਵਾ ਲਾਇਅਨ

ਆਪੇ ਦੇਇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥
ਸਭਨਾ ਕਾ ਮਾ ਪਿਓ ਆਪਿ ਹੈ, × × × ×

(ਬੀੜ ਭਾਈ ਪਾਖਰ ਮੱਲ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਬਨਾਰਸੀ ਬੀੜ ਐਕਸੈਸ਼ਨ ਨੰ:: ੨੭॥੬੨੮੧॥ ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

(੬) ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਸਫੇ ੮੭੩॥ ਸਤਰ ੧੦ ॥

ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ ਘਰੁ ੧॥ ਇਕ ਹੋਰ ਤੁਕ ਇਉਂ ਹੈ—

ਏਈ ਰਾਮਾ ਏਈ ਤੇ ॥੫॥੩॥

(ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਤ ਬੀੜ ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ)

(੭) ਰਾਮਕਲੀ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੋ ਪਉੜੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਪੈਹਦਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਵਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਹਰਿਭਜਨ ਕੌਰ ਜੀ ਮਹੱਲਾ ਆਰਾਕਸ਼ਾਂ ਪਹਾੜ ਗੰਜ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ।

ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਸਫਾ ੯੬੮ ॥

(੮) ਪੰਚਾਇਣ ਕਾਇਆਂ ਪਲਟਿ, ਥਾਂਇ ਛੇਵੇ ਕੀਓ ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਅਉਤਰਿਆ ਅਉਤਾਰ ਲੈ, ਬਾਲ ਰੂਪ ਸਭ ਗਣ ਤਾਸੁ ॥
ਪਿਛੇ ਕੁਦਰਤਿ ਘੜੀਅਨੁ, ਧਰਿ ਤਕੜ ਤੋਲਿਆ ਆਕਾਸੁ ॥
ਦਿਨਸੁ ਚੜਾਇਅਨ ਰਾਤਿ ਘੱਤਿ, ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਓਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥
ਆਈ ਵਾਉ ਨ ਡੋਲਈ, ਪਰਬਤ ਜਿਵੈਂ ਕਉਲਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ ਤੂ ਰਾਮਦਾਸੁ ॥
ਪੰਚਾਇਣ ਕਾਇਆ ਪਲਟਿ, ਥਾਇ ਛਿਵੰ ਕੀਓ ਨਿਵਾਸੁ ॥੯॥
ਅੰਬਰ ਧਰਤਿ ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ, ਵਿਣ ਥਮਾਂ ਗਗਨੁ ਖਲੋਇਆ ॥
ਬਾਬੈ ਤੂ ਵਡਿਆਇਓ, ਸੁਵਨੀ ਖਿਵੈ ਚੰਦੋਆ ॥
ਚਉਦਹ ਰਤਨ ਨਿਕਾਲਿਉਨ, ਕਲਿ ਅੰਦਰਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ ॥
ਅਗੇ ਡੁਬੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਮੇਦਨੀ, ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪ ਖਲੋਆ ॥
ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰ ਅਰਜੁਣ ਸਭਿ ਆਪੋਂ ਹੋਆ ॥

ਪੰਚਾਇਣ ਆਪ ਵਰਤਿਆ, ਛਿਅ ਪੁਰਖੁ ਭੀ ਆਪੇ ਹੋਆ ॥ ੧੦॥੧॥੩॥

(੮) ਪ੍ਰੈਂਤ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਸਫੇ ੯੭੦, ਸਤਰ ੧੩॥ ਤੋਂ ਅਗੇ ਇਹ ਪਾਠ ਹੈ :—

॥੩॥ ਅਖਰ ਸਾਚੇ ਬੇਦ ਭੀ ਸਾਚਾ, ਤਿਨ ਕਾ ਕਹਿਆ ਤੂ ਕਿਊ ਨ ਕਰਹਿ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ! ਭਾਰ ਉਠਾਈ ਲੀਏ ਫਿਰਹਿ ॥੪॥੫॥

(੯) × ×॥੧੨੭॥੩॥੯॥ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੫॥
ਪ੍ਰਾਨ ਮਾਨ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੀਤਿ ॥੧॥
ਜਾਪ ਤਾਪ ਧਿਆਨੁ ਮੋਰੈ, ਮਨਿ ਬਨੀ ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਨਾਠੇ, ਭਰਮ ਮਿਟੀ ਭੀਤਿ ॥੨॥
ਸਹਜ ਸੂਖ ਅਨੰਦੁ ਘਨੋ, ਨਾਨਕ ਗਨ ਗਾਉ ਨੀਤ ॥੩॥੯॥੩੧॥
ਮ: ੧॥੯॥ ਮ; ੩॥੧੩॥ ਮ; ੪॥੯॥ ਜੋੜ ੬੨॥
(ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੀੜਾਂ ਸਫਾ ੨੨)

(੧੦) ਬੈਂਤ ॥

ਚੁਅੰ ਬਾ ਸਿਫਲ ਗੋਇ ਬਲੁਤਫੋ ਖੁਸ਼ੀ ॥
ਫ਼ਜੰ਼ ਗਰਦ ਦਸਿ ਕਿ ਬਰ ਗਰਦਨ ਕਸ਼ੀ ॥੧॥੫੨॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਸਾਥਿ ਜੋ ਕਰਤ ਦੀਨ ਸਿਉਂ ਬਾਤ ॥
ਉਚੀ ਗ੍ਰੀਵਾ ਗਰਬ ਫੁਨਿ ਬੇਗ ਤਾਹਿ ਬਢ ਜਾਤ ॥੨॥੫੩॥
(ਸਲੋਕ ਮ: ੯)

× × × ×
× × × ਇਹ ਜਗ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹਿ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਭਗਤ ਅਨੰਦ ਮੈ ਹਰਖ ਸੋਗ ਮੈ ਨਾਹਿ ॥੫੮॥
(ਸਲੋਕ ਮ: ੯)

(ਬੀਤ ਨੰ: ੩੮ ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ)

(੧੧) ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੈ ਪਟੰਤਰੈ, ਲੈਬੇ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥
ਕਿਆ ਲੇ ਗੁਰੁ ਸੰਤੋਖ ਦੇਇ, ਚਉਪ ਰਹੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥੨੪੩॥੧॥
(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਗ਼ਲਤੀ ਨੰ. ੧

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਮੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਬੀੜ ਨੰ. ੧੩ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੌਲੀ ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨਦ ਚੰਦ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲਿਖ ਕੇ ਛਾਪ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਗਾ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਕਾਰਣ ਇਕ ਵਡੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਮੈਥੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਦਬਾਰਾ ੮-੩-੭੧ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲਾ ਸੰਮਤ ੧੭੫੫' ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਬੀੜ ਦੇ ਸੰਮਤ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ 'ਸੰਬਤੁ ੧੭੪੫ ਮਿਤੀ ਭਾਦਉ ਸੁਦੀ ਪ॥ ਸੋਮਵਾਰ ਲਿਖਿ ਪਹੁਤੇ' ਹੈ। ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਵਿੱਚ 'ਦੁਲੈਂਕੜੇ' ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹੀ ਨੇ।

ਯਥਾ—(੧) 'ਪੁਤ੍ਰ ਮੀਤ ਧਨੁ "ਕਿਛੂ" ਨ ਰਹਿਓ ਸੁ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਸਭ ਭਾਈ ਸਾਕੁ' (ਪੰਨਾ ੪੦੩) (੨) ਅਉਧੂ ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ॥ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਕਰੇ ਨਿਬੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ। (ਸੋਰਠਿ ਕਬੀਰ ਪੰਨਾ ੩੧੬ ॥) ਪਾਠ ਹੈ ॥ (੩) ਮਹਲਾ ੨॥ ਉਦੋ ਸਾਹੇ ਕਿਆ × × (ਪੰਨਾ ੬੭੧ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਮ. ੧।

ਨੋਟ—ਸ੍ਰ. ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਭੋਜ ਪਤ੍ਰ ਨਾਲ ਹਾਸ਼ੀਆ ਲਗਵਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਹਾਸ਼ੀਆ ਅਡਰਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੈਰਾਨੀ ਏਸ ਗਲੋਂ ਵੀ ਔਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨਾ ਪਾਸ ਬੀੜ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਹਾਸ਼ੀਆ ਅਡਰਾ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਮਲੋਟ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਹਰ ਪਤਰੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਂਗੂ ਧਨ ਖਰਚ ਕੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਕਾਗਜ਼ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਬੀੜ ਦੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ॥

ਗ਼ਲਤੀ ਨੰ. ੨

'ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ' ਦਾ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਖਰੜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਤਾਂ ਕੰਪੋਜ਼ੀਟਰਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਲੀ ਦੀ ਵਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨੰ. ੧੬ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਾਲਾ ਪਤ੍ਰਾ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਅੰਤ ਅਲੌਕਿਕ ਤੋਂ ਅਲੌਕਿਕ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਪਰ ਏਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਫ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੀ ਯਾਦ ਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ।

ਚਿੱਟਾ ਅਖਾੜਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬੀੜਾਂ ਪੁਰਾਤਨਿ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦੂਹੁੰ ਦੂਹੁੰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਲਦ ਬੱਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਮਤ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ।

(ੳ) ਧਨਾਸਰੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ "ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿਰਣੀ X X" ਹੈ।

(ਅ) ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ :—

'ਸੁ ਕਹੁ ਕਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ' ਪਾਠ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਬਾਕੀ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ੪੧ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ।

੨੧-੯-੭੦

ਸ੍ਵਾਮੀ ਹਰਿਨਾਮ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀਨ,
ਕਾਂਤੇਸ਼ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੇਸੀ,
ਕਪੂਰਥਲਾ [ਪੰਜਾਬ]

--.—--

ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ, ਭਾਗ ੨

ਬੀੜ ਨੰ: ੪੧

ਇਹ ਬੀੜ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਸਿਖ ਅਜਾਯਬ ਘਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਐਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਸ ਬੀੜ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਕਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ: ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਗਰ ਪਿੰਡ ਜੰਗੀ ਈਸਾਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ (ਪਟਿਆਲਾ) ਪਾਸੋਂ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਸਿਖ ਅਜਾਯਬ ਘਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਏਸ ਦੀ ਰੀਸਰਚ ੧੨-੧੨-੬੯ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

(੧) ਏਸ ਬੀੜ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਅੱਠ ਪਤ੍ਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਤ ਦਾ ਸੰਮਤ, ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਆਦਿ ਮੁੱਢਲੀ ਵਾਕਫੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। (੨) ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਏਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ '੧ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਪਤਿ' ਅਥਵਾ '੧ ਬਾਣੀ ਭਗਤਾ ਕੀ' ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੩) ਬੀੜ ਦਾ ਆਰੰਭ ਰਾਗ ਗੋਂਡ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬੀੜ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਏਸ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤ੍ਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤ੍ਰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬੀੜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। (੪) ਅੰਗ ਤਤਕਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕ ਪੰਨਾ ੧੫ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅਤੇ ਬੜੰਤ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਵਾਂਗੁ ਹੀ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਤਕਰਾ ਪੰਨੇ ੧੧ ਤੇ ਸਮਾਪਤਿ ਹੋ

ਚੁਕਾ ਹੈ, ਅੱਗੋ ਪੰਨਾ ੧੨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ੧੩ ਅਤੇ ੧੪ ਅਤੇ ੧੫ ਦੇ ਪੰਨੇ ਲੇਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇਂ। (੬) ਪੰਨਾ ੨੦, ਦਾ ਅੱਧਾ ਪਤ੍ਰਾ ਸਫੇਦਾ ਛੱਡ ਕੇ ਫੇਰ ਗੋਂਡ ਰਾਗ ਦੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੭) ਪੰਨਾ ੨੩ ਦਾ ਅੱਧਾ ਪਤ੍ਰਾ, ੨੪ ਅਤੇ ੨੫ ਦਾ ਅੱਧਅੱਧਾ ਪਤ੍ਰਾ ਸਫੇਦ ਹੀ ਨੇਂ (੮) ਹਰ ਮਹਲੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪਿਛੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸਫੇਦਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੯) 'ਰਣਝੁੰਝਨੜਾ' ਛੰਤ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। (੧੦) ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹਾਹਾ ਖ਼ਮਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਲੱਲਾ ਅਤੇ ਕੰਨ੍ਹਾ ਪੁਰਾਤਨਿ ਲਿਖਤ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ (੧੧) ਹਰ ਇਕ ਭਗਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਸਫੇਦਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੧੨) ਪੰਨੇ ੮੫ ਉਤੇ ਸਿਰਫ '੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੀ ਲਿਖ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੧੩) ਬੀੜ ਦੇ ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਗਲ ਸਜੇ ਪਾਸੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਉਪਰ ਵੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਬਸੰਤ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੫' ਦਾ ਮੰਗਲ ਉਪਰ ਹੈ ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੯੨। (੧੪) ਪੰਨੇ ੧੪੩ ਉਤੇ' ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ॥ ਜਿਨਿ ਗੜੁ ਕੋਟ ਕੀਏ ਕੰਚਨ ਕੇ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਸੋ ਰਾਵਨੁ ॥੧॥ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਸਤਰ ਸਫੇਦਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਇੱਕ ਤੁਕ ਦਾ ਪਾਠ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਪਾਠ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਸਫੇਦ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। (੧੫) ਮਾਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਇਕੋ ਥਾਂ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ੧੧ ਗਿਣੇ ਹੋਏ ਨੇ 'ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ' ਵਾਲੇ ਸ਼ਲੋਕਾਂ, ਦੇ ਨੰਬਰ ਅੱਡਰੇ ਹਨ। (੧੬) ਮਾਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ 'ਚਾਰਿ ਮੁਕਤਿ ਚਾਰੈ+++' ਹੀ ਹੈ। (੧੭) ਪੰਨੇ ੧੪੫ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜੈਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ 'ਬਦਤਿ ਜੈਦੇਉ ਜੈਦੇਵ ਕਉ ਰੰਮਿਆ' ਹੈ। (੧੮) ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਵੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਨੇ ੧੬੫ ਉਤੇ 'ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੩ ਘਰੁ ੧' ਪਾਠ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ 'ਚਉਪਦਾ' ਪਾਠ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ'। (੧੯) ਪੰਨੇ ੧੭੫ ਉਪਰ 'ਭੈਰਉ' ਮਹਲਾ ੫॥ ਜੋ ਪਾਥਰ ਕਉ ਕਹਤੇ ਦੇਵ××× (੨੦) ਪੰਨੇ ੧੮੬ ਉਤੇ 'ਚਉਪਦੇ' ਹੋਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੨੧) 'ਛਾਡਿ ਮਨ ਹਰਿ ਬਿਮੁਖਨ ਕੋ ਸੰਗ' ਦੀ ਤੁਕ ਵੀ ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। (੨੭) ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ

'ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਉਨ ਸਹਾਈ × × ਪ੍ਰੇਸ ਦੀ ਬੀੜ ਵਾਗੁ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਾਦ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (੨੩) ਪੰਨੇ ੨੩੮ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਘੀਦਰ ਜਹੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿੱਚ 'ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(੨੪) ਇਹ ਨੋਟ ਏਸ ਬੀੜ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦੀ ਸਿਖ ਅਜਾਯਬ ਘਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਕਿ ਗੌਂਡ ਰਾਗ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਸਤਾਖਸ਼ਰ ਹਨ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਗਰ ਪਿੰਡ ਜੰਗੀ ਈਸਾਪੁਰ ਵਾਲੇ ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ (ਪਟਿਆਲਾ) ਪਾਸੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(੨੫) ਪੰਨੇ ੨੭੮ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਇਉਂ ਹਨ।

੧ਓ

ਸਤਿਨ ੦ ਮੁ ੦ ਕਰਤ ੦ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੈ
ਭਓ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅ . ਕ ਲ ਮੁ
ਰਤਿ ਅ. ਜੁ. ਨੀ ਸੰ ਭ - ਗੁ - ਰੈ
ਰ. ਸ੦ ਦਿ

ਨੋਟ—ਇਹ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦਾ।

(੨੬) ਪੰਨਾਂ ੨੮੬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਨਾ ੨੯੬ ਤਕ ਸਫੈਦ ਹੀ ਹਨ।

(੨੧) ਪੰਨੇ ੩੧੨ ਉੱਤੇ 'ਸੁਕਹੁ ਟਲ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ' ਹੀ ਪਾਠ ਹੈ।

(੨੮) ਪੰਨੇ ੨੧੯ ਉਤੇ 'ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸਸਾਰ ॥੧੨॥" ਹੀ ਪਾਠ ਹੈ।

(੨੯) ਪੰਨੇ ੩੨੬ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪਤ੍ਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ੫ ਦਾ ਸਲੋਕ 'ਸਜਣੁ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਿਰ ਸਾਹਾਂ ਦੈ' ਤਕ ਹੀ ਪਾਠ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੪੨

ਅ. ਨੰ. ੧†—ਬੀੜ ਦੇ ਪੰਨੇ ੯੦ ਉਤੇ "ਗਉੜਾ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੪॥ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਿਰਸਾਣੁ ਕਰੇ × ×" ਪਾਠ ਹੈ।

(ਅ) ਹੇਠਲੇ ਯਾ ਬਰੋਬਰ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ੲ) ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੰ: ੧੯੦੦ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਦੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੪੩

ਅ. ਨੰ. ੨ ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਹੈ। ਸੰਮਤ ਦਾ ਲੇਖ ਨਹੀਂ। ਇਹਨੇ ਵੀ 'ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੇ ਕਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਅਤੇ 'ਨੀਸਾਣੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦਸਖਤ' ਪਾਠ ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਨਕਲ ਕਰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਸੰ: ੧੯੦੦ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਰਾਗ ਜ਼ਾਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ, ਸਿਰਫ ਮੂਲ ਵਿਚ 'ਬੈਰਾਗਣਿ' ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਯਾ ਬਰੋਬਰ ਦੇ ਗਿਣਤੀ ਅੰਗ ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ। ਮੰਗਲ ਸੰਪੂਰਨ ਪਹਿਲੋਂ ਜਾਂ ਉਪਰ ਹਨ।

---

†ਇਹ ਨੰ: ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਆਮ ਲੋਕ ਬ੍ਰਿਧ ਬੀੜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੋ: ਗ. ਪ੍ਰ. ਕ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਟ੍ਰਕ ਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਗਨਿ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਕਾਰਆਮਦ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਲਾਇਕ ਬੀੜਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਤੇ ਨੰਬਰ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹਨ।

੩-੧-੭੦

ਸ੍ਵਾਮੀ ਹਰਿਨਾਮਦਾਸ

ਉਦਾਸੀਨ ਵੈਦਰਾਜ

"ਤੂੰ ਕੂਨਰੇ ਮੈ ਜੀ ਨਾਮਾ ਹੋ ਜੀ।" 'ਇਕੋ ਤੁਕ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।' ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੨੯੪।

"ਸੁਕਹੁ ਕਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ। (ਪੰਨਾ ਪ੯੩)

ਪੰਨੇ ੬੧੨ ਹਨ। ਅਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਹੈ।

'ਪਾਤਸਾਹਿ ੧੦'॥ ਬਲੁ ਹੋਆ ਬੰਧਨ" (ਪੰਨਾ ੬੦੯)

ਬੀੜ ਨੰ. ੪੪

ਅ. ਨੰ: ੩—ਨਕਲ ਦਮਦਮੀ ਹੈ। ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ। ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਲਿਖਤ ਸੰ. ੧੯੧੫ ਕੁ ਦੀ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੪੫

ਅ. ਨੰ. ੪—ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਸਮਤ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਸੰਮਤ ੧੯੨੦ ਕੁ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਏਸ ਨੇ 'ਤਤਤਕਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਲਿਖਿਆ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰੀ' ਅਤੇ 'ਤਤਕਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ' ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

(ਅ) ਗੁਜਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਨਵਨਿਧ ਪਰਸੀ ਕਾਹੇ ਰੇ' ਲਿਖ ਕੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

(ੲ) ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹ ਜੀਉ॥ ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਕੋਟ ਸੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ ਕਹਤ ਮਾ ਜਸੋਦ ਜਿਸਹਿ ਦਹੀ ਭਾਤੁ ਖਾਹਿ ਜੀਓ॥ ਦੇਖ ਰੂਪੁ ਅਤਿ ਅਨੂਪੁ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗਨ ਭਈ ਕਿੰਕਨੀ ਸਬਦ ਝਨੰਤਕਾਰ ਖੇਲੁ ਪਾਹਿ ਜੀਓ। ਕਾਲ ਕਲਮ ਹੁਕਮੁ ਹਾਥ ਕਹਹੁ ਕਉਨ ਮੇਟ ਸਕੈ, ਈਸੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਜਾਨ ਧਜਾਨੁ ਧਰਤ ਹੀਐ ਚਾਹਿ ਜੀਉ॥ × × × (ਪੰਨਾ ੬੩੯)

(ਅ) 'ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰ'

× × ਦੇ ਅਗੇ ਤਿੰਨ ਸਤਰ ਸਫੈਦਾ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੬੪੪॥

ਬੀੜ ਨੰ. ੪੬

ਅ. ਨੰ. ੫—ਬੀੜਦਮਦਮੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਜਹੀ ਹੈ ਸੰਨਤ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ। ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਂਗ ਲਿਖਤ ਹੀ ਹੈ।

(ਅ) ਕਿਸੇ ਸੋਧਕ ਨੇ 'ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੪॥ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਿਰਸਾਣੁ × × ਵਿਚੋਂ 'ਬੈਰਾਗਣਿ' ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰਕੇ 'ਗੁਆਰੇਰੀ' ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੮੨

(ੲ) ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੪ ॥ ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਤੂ ਧਣੀ' ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਵਿੱਚੋਂ '੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਉਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ਸ) ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਅੰਗ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਠੀਕ ਥਾਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਯਥਾ 'ਗਉੜੀ ॥੫੭॥ ਅਗਨਿ ਨ ਦਹੈ ਪਵਨੁ × × ਆਦਿਕ ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੬੪॥

ਬੀੜ ਨੰ: ੪੭

ਅ. ਨੰ. ੬. 'ਸੰਮਤੁ ੧੯੧੦ ਮਿਤੀ ਵਿਸਾਖੋ ਦਿਨੇ ੧੭ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਪਹੁਚੇ' ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਹੈ।

(ਅ) 'ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇ ਕਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੀ ਤੱਕ ਹੈ।

(ੲ) ਗਉੜੀ ਤੇ ਆਸਾ ਦੇ ਗਿਣਤੀ ਅੰਗ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਆਸਾ ਰਾਗ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ 'ਸੋਦਰੁ × ਸੁਣਿਵਡਾ × ਆਖਾ ਜੀਵਾ' × ਅਤੇ 'ਸੋਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ' ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੩੫॥

'ਸਾਤ ਸਮੁੰਦੁ ਜਾ ਕੀ' ਸ਼ਬਦ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ॥ ਪੰਨੇ ੫੦੧ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੪੮

ਅ. ਨੰ. ੭ (ੳ) "ਸੰਮਤ ੧੮੯੧ ਮਿਤੀ ਮਘਤ ਵਦੀ ਦਸਮੀ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਪਹੁਚੇ ਨੀਸ਼ਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਮਹਲਾ ॥"

ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਆਦਿ ਵਡਾ ਮੰਗਲ ਹੈ ਅਤੇ 'ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ "ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ X X' ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੫॥

(ੲ) ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੪ ॥ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਿਰਸਾਣੁ ਕਰੇ X X (ਪੰਨਾ ੬੧)

(ਸ) 'ਸੁਕਹੁ ਕਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ' (ਪੰਨਾ ੫੫੧)

(ਹ) ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਅਤੇ 'ਸਿਆਹੀ ਕੀ ਬਿਧਿ' ਉਪਰ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੫੭੦ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੪੯

ਅ. ਨੰ. ੮—ਇਹ ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਤਤਕਰੇ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ—

" ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਤਤਕਰਾ ਸਿਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਅਖਰੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖ੍ਯਤੇ ॥ ਤ੍ਰੀਕ ਕਤਕ ਦਿਨ ੨੨ ਸੰ. ੧੯੩੮।"

ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ ਚਲਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਸੁੰਦਰ ਦਮਦਮੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀ ਹੈ। ਰਹਿਰਾਸ ਵਿੱਚ ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ੪ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਮੰਗਲ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅ. ਨੰ. ੭ ਵਾਂਗੂ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਪਾਠ ਇਹ ਹਨ—

(ੳ) ਗਉੜੀ ਯਾ ਆਸਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਅ) ਗਉੜੀ॥ ਐਸੋ ਅਚਰਜੁ ਦੇਖਿਓ ਕਬੀਰੁ × × ਹੀ ਪਾਠ ਹੈ। ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨਾਲਿ ਰਲਾਇ ਲਿਖਿਆ ਮਹਲਾ ਪ' ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪੰਨਾ ੧੫੯)।

(ੲ) ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ × × ਧਨਾਸਰੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੩੩੬। ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ "ਧਨਾਸਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸੈਣ ਜੀ ਆਰਤੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥੧॥ ਧੂਪ ਦੀਪ ਘ੍ਰਿਤ × × (ਪੰਨਾ ੩੩੭)

ਧਨਾਸਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪੀਪਾ ਜੀ ॥ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਕਾਯਉ ਦੇਵਾ ਕਾਇਅਉ × × (ਪੰਨਾ ੩੩੭)

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਧੰਨਾ ਜੀ ॥ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ × × (ਪੰਨਾ ੩੩੭)
ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ "ਦੁਖ ਵੇਛੋੜਾ' ਵਿੱਚ 'ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥ ॥੧॥, ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਹੈ। ਪੰਨਾ ੬੦੨॥

(ਸ) ਭੋਗ 'ਸਿਆਹੀ ਕੀ ਬਿਧਿ' ਤੇ ਹੈ ॥ ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੬੯੦ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੦

ਅ ਨੰ. ੯. ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਹੈ॥ "ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਸਾਤ ਸ਼ਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ" ਹੈ (ਪੰਨਾ ੩੩੫)

ਪ੍ਰਭਾਤੀ ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਇਕਲ਼ਤੁ ਉਪਾਇਆ × × ਪਾਠ ਹੈ। ਪੰਨਾ ੬੩੧ ॥ 'ਸੁਕਹੁਕਲ ਗੁਰੂ ਸੇਵੀਐ' ਪੰਨਾ ੬੪੭। ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੬੬੬ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੫੧

ਅ. ਨੰ. ੧੦—ਨਕਲ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ। ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਅੰਤ ਸਹਸ ਕ੍ਰਿਤੀ ਮ; ੧ ਤੋਂ ਥਾਂ ਪਰਥਾਂ ਮੰਗਲ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਦਰਸ਼ਣ

ਯੋਗ ਹਨ । ਵੇਖੋ ਤਤਕਰੇ ਦਾ ਪੰਨਾ ੨੬ ਅਤੇ ੨੭ ॥ ਇਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਗ ਵੀ ਹਨ ।

(ੳ) ਪਰਿਓ ਕਾਲ ਸਭੈ ਜਗ ਊਪਰ ਮਾਹਿ ਲਿਖੇ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ' ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨੁ ਭਏ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ ॥੪॥੩॥"
(ਪੰਨਾ ੩੫੩),

ਅੰਤ ਰਾਗਮਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੭੬੦ ਹਨ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੨

ਅ. ਨੰ. ੧੧—ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਹੈ । ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੫੨੧ ਹਨ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ ਚਾਲਿਤ੍ਰ ਅਖੀਰ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੱਕ ਹੈ ॥ 'ਸੰਮਤਿ ੧੮ ੮੯ ਮਿਤੀ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ੧ ਪੋਥੀ ਲਿਖਿ ਪਹੁਚੇ' ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ । ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਅੰਤ 'ਬਾਣੀ ਭਗਤਾਂ ਕੀ ਪਤਿ× ×' ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਤਤਕਰਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ ।

੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮਹਲਾ ੫॥ ਛੰਤੁ ਘਰੁ ੨॥ ਵਧੁ ਸੁਖੁ ਰੈਨੜੀਏ" ਹੀ ਪਾਠ ਹੈ । ਪੰਨਾ ੨੦੧

ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ × × ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਹਾਸੀਏ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਪੰਨਾ ੨੫੬) ।

ਸੁਕਹੁ ਕਲ੍ਯ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ × × (ਪੰਨਾ ੫੦੫)

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੩

ਅ. ਨੰ. ੧੨—ਨਕਲ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ । ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੮੧੬ ਹਨ 'ਮੋਹਮਹਾ ਮਰਨ ਭਈ' ਦੇ ਨੰਨੇ ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫਰੀ ਹੋਈ ਹੈ । 'ਈਸ ਬ੍ਰੰਹਮੁ' ਤੇ ਵੀ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰ ਕੇ 'ਈਸ ਬੰਮੁ' ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੮੦੩ ।

(ਅ) ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰੀ ਹੋਈ । ਤੁਖਾਰੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਮੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰ ਕੇ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪੰਨਾ ੬੪੯ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੪

ਅ. ਨੰ. ੧੩–ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੰਮਤ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ ਚਲਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ :—

"ਜਪੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ਸੋਦਰ ਪੰਚ ਸਸਬਦ ॥ ਸੋਹਲਾ ਆਰਤੀ ਪੰਚ ਸਬਦ ॥" ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਏਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਤਿਲੰਗ ਮ. ੯ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਥਾਂ ਹਨ। ਲਿਖਤ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਨਹੀਂ।

'ਚਿੰਤਮਣਿ ਕਰੁਣਾਮਏ' ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ। (ਪੰਨਾ ੮੧)

'ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ' ਦੇ ਚਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ। (ਪੰਨਾ ੮੨)

ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਤਿਪਦੇ ੧੫॥ ਕੰਚਨ ਸਿਉ ਪਾਈਐ × ×ਪਾਠ ਹੈ। (ਪੰਨਾ ੧੨੪)

ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੫੩੭ ਹਨ ਪਰ ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੫

ਅ. ਨੰ. ੧੪—ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਅਖਰ ਗੋਲ ਅਤੇ ਬੜੇ ਸਾਫ ਦਮਦਮੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ।

(ਅ) ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ॥
ਮੋਤੀ ਨ ਮੰਦਰੁ ਊਸਰਹਿ × ×ਪਾਠ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੭)

(ੲ) ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੪॥ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਿਰਸਾਣੁ ਕਰੇ × × (ਪੰਨਾ ੯੦) ਆਦਿ ਗਿਣਤੀ ਅੰਗ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਂਗੁ ਸਾਰੇ ਹਨ।

ਅੰਤ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਤੇ ਹੈ, ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੭੫੯ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੬

ਅ. ਨੰ. ੧੫—'ਸੰਮਤੁ ੧੯੧੯ ਮਿਤੀ ਜੇਠ ਬਦੀ ਤ੍ਰਯੋਦਸੀ' ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ "ਚਲਿਤ ਜੋਤ ਜੋਤਿ

ਸਮਾਵਣ ਕਾ" ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਹੀ ਤੱਕ।

ਪੰਨੇ ੬੯੮ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਖ਼ਾਲੀ ਹੈ।

'ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿ× ×' ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮ.੯ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਕੀ ਬਿਧਿ ਵੀ ਹਨ। ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੇ ਸਲੋਕ ਮ: ੫, ਮਹਲਾ ੯ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹਨ। ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੭੦੯ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੭

ਅ. ਨੰ ੧੬—ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਲਿਖਤ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਅ) ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੪ ॥ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਿਰਸਾਣੁ ਕਰੇ × × (ਪੰਨਾ ੭੫)

(ੲ) ਗਉੜੀ ॥੯॥ ਰਾਮੁ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ × × (ਪੰਨਾ ੧੫੫)

(ਸ) ਗਉੜੀ ॥੮॥ ਜੋਨਿ ਛਾਡਿ ਜਉ ਜਗ ਮਹਿ। (ਪੰਨਾ ੧੫੫)

(ਹ) ਨੇਤ ਦਰਸੁ ਸ੍ਰਵਨ ਹਰਿ ਜਸ × × × (ਗੁ.ਅ.ਮ. ੫)(ਪੰਨਾ੨੩੧)

(ਕ) ਤਿਲੰਗ ਮ. ੯ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹਨ (ਪੰਨਾ ੩੧੯)

(ਖ) ਈਸੁ ਬ੍ਰੰਮ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ × × × (ਪੰਨਾ ੫੭੬)

(ਗ) ਸੁ ਕਹਹੁ ਕਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ × × (ਪੰਨਾ ੫੭੧)

(ਘ) ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ 'ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ' ॥੧੨॥ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥ ਪਾਠ ਦਾ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਇਹ ਹੈ— × × × ਹੰਉਮੈ ਆਵਉ ਜਾਇ ॥੧੧॥ ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤੁਰ ਮਰੈ ਜੀਵਣੁ ਨਾਹੀ ਤਾਣੁ × × × (ਪੰਨਾ ੫੫੬)

(ਙ) ਭੋਗ ਦਾ ਯਥਾਕ੍ਰਮ :—ਸਲੋਕ ਸਹੱਸ ਕ੍ਰਿਤੀ ਮ: ੧ ਹਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। 'ਚਉਬੋਲੇ ਮ. ੫' 'ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਮ: ੧' ਤੋਂ ਲੈਕੇ 'ਮ: ੫' ਤਕ ਸਲੋਕ ਮ: ੫॥ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ × × ਅਤੇ 'ਮੁੰਦਾਂ ਵਣੀ ਮ:੫॥ ਸ਼ਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਫਰੀਦ ਜੀ, ਸਵਯੇ ਮ:੫, ਸਵੱਯੇ ਭੱਟਾਂ, ਸੋਰਠਾ ਮ: ੧ ॥ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਿਤ ਦਰਿ ਲਖ ਮਹੰਮਦਾ× ×ਬਾਇ ਆਤਸ ਆਬ਼ਿ ਖਾਕੁ× ×ਸਲੋਕ ਮ:੯ ॥ ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਇਉ× ×ਮ: ੯ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਯਥਾਕ੍ਰਮ 'ਜੋ ਉਪਜੇ ਸੁ ਬਿਨਸ ਹੈ'× ×੪੮ । ਸੰਗ ਸਖਾ ਸਭ× × ×੪੯॥ ਚਿੰਤਾ ਤਾਕੀ ਕੀਜੀਐ × × ×੫੦॥ ਬਲ ਛੁਟਿਉ ਬੰਧਨ × × × ੫੧, ਮ: ੧੦॥ ਬਲ ਹੂਅਉ ਬੰਧਨ× ×੫੨, ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਰ ਮੈ× ×੫੩॥ ਸਿਰ ਕੰਪਿਉ ਪਗ× ×੫੪, ਨਿਜ ਕਰਿ ਪੇਖਉ ਜਗਤਿ ਮਹਿ× ×੫੫॥ ਜਗ ਰਚਨਾ ਸਭ ਝੂਠ ਹੈ× ×੫੬, ਨਾਮ ਰਹਿਉ ਸਾਧੂ ਰਹਿਉ× × ×੫੭, ਹੈ। ਏਥੇ ਹੀ ਸਲੋਕ ਮ. ੯ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ 'ਰਤਨਮਾਲਾ' 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹਿ ਮੁਕਾਮ× × ×' ਰਾਗਮਾਲਾ. ਸਿਆਹੀ ਕੀ ਬਿਧ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਠ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ :—"ਸੰਮਤ ੧੭੬੬ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੫ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗਰੂ ਗਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਾਣੇ, ਸੋਮਵਾਰ ਕਾ ਦਿਨ ਥਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤਿ ਗੁਦਰੀ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਉਪ੍ਰ ਸਾਂਗ ਹੋਆ ਦਖਣ ਦੇਸ ਨਦੇਣ ॥ ਜੋਤੀ ਚਲਿਤ੍ਰ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ ॥ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਤਿ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੰਪੂਰਨੰ ॥ ਬੋਲੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਤਿ ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਅਟਲ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਸੋਢੀ ਸੁਲਤਾਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਜਿਧਿਰਾਜ ਕੁੰਟ ਜੁਗ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ਧੂਮ ਧਜਾ ਝੂਲੇ ॥ ਪਾਤਸਾਹਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਤ੍ਰਿਪਤਿ ਧੂਮ ਮੂਰਤਿ।

ਏਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਲੇਖ ਹੈ :—

ਲਿਖਤੁਮ ਭਾਈ ਸੁਰਜਣ ਸਿੰਘ ਪੁਤਰ ਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ॥ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਿਆ ਡੇਰੇ ਕੀ ਧਰਮੁਸਾਲਾ ਵਿਚ ॥ ਸਮਤਿ ੧੯੪੦ ਵਿਚ ॥ ਜੇਠ ਤ੍ਰੀਜੀ ਸਪੂਰਨ ਹੋਆ ਮੰਗਲਵਾਰ ॥ ਨੌ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਚੜੇ ॥ ਸੁਦੂ ਕੇ ਪੜਿਨਾ ਭੁਲ ਚੁਕ ਮਾਫ ਕਰਨੀ ਜੀ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥

ਏਸੇ ਥਾਂ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੫੮੩ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ; ੫੮

ਅ. ਨੰ. ੧੭—ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ॥ 'ਜਪੁ' ਜੀ ਦਾ ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਤਕਰਾ ਰਾਗਾਂ ਦੀ 'ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧' ਆਦਿਕ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ।

(ੳ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ। ੨. ਸੋਦਰ ਤੇਰਾ ਕੇਹਾ ਪੰਨੇ ੩ ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੇ ਪੰਨੇ। ੪. ਸੋ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨ ਪੰਨੇ। ੫. ਸੋਹਿਲਾ ਜੈ ਘਰ ਕੀ ਪੰਨੇ' ਲਿਖ ਕੇ ਫੇਰ। '੧ ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰ × × ਆਦਿਕ ਲੇਖਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰੇ ਗਿਣ ਕੇ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਡਰੀ, ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਡਰੀ, ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਡਰੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਡਰੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਮਹਲੇਵਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜਿਸ ਰਾਗ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਤਤਕਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਵਾਂਗੂ 'ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਪਤਿ' ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੱਥ ਦੇ ਮੰਗਲ ਹਾਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਵੀ ਹਨ, ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੪੭ ਅਤੇ ੪੮, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਕਾ ॥ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਮਨੁ × × ਸ਼ਬਦ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਮੰਗਲ ਵੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਦਿ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮੰਗਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧ ॥ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ × × × ਪਾਠ ਹੈ (ਪੰਨਾ ੪੯)।

(ੲ) ਜਿਥੈ ਨਾਮੁ ਜਪੀਐ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰੇ ॥ ਸੇ ਅਸਥਲ ਸੋਇਨ ਚਉਬਾਰੇ ॥

ਜਿਥੈ ਨਾਮੁ ਨਾ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ, ਸੇਈ ਨਗਰ ਉਜਾੜੀ ਜੀਉ ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੩)

(ਸ) ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਕਰੁਣਾਮਏ ॥੧॥ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ (ਪੰਨਾ ੧੦੪)

(ਹ) ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ × × ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੁਧ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਪੰਨਾ ੧੦੪)

(ਕ) ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫॥ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੀ ਨਾਲ ਰਲਾਇ ਲਿਖਿਆ ॥ ਐਸੋ ਅਚਰਜ ਦੇਖਿਓ × × (ਪੰਨਾ ੧੫੮)

(ਖ) ਇਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਅੰਗ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

(ਗ) ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਅਸਟਪਦੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ ॥ ਸੁਖ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖ ਆਗੈ × × (ਪੰਨਾ ੧੬੦)

(ਘ) ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕਾ ਨਾਲਿ ਮਹਲਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ਟੁੰਡੇ ਅਸ ਰਾਜੇ ਕੀ ਧੁਨੀ ॥ ਸਲੋਕ ਮ: ੧॥ ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ × × (ਪੰਨਾ ੨੨੪)

(ਙ) ਪੰਨਾ ੨੨੯ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਸਿਰਫ ਡੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਨਕਾਸ਼ ਕੇ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

(ਚ) ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸ਼ਲੋਕ ਵੀ ਗਿਣ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

(ਛ) "ਧਨਾਸਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸੈਣ ਜੀ ਕੀ" 'ਧਨਾਸ੍ਰੀ ਪੀਪਾ ਜੀ' 'ਧਨਾਸ੍ਰੀ ਧੰਨਾ ਜੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਹਨ । (ਪੰਨਾ ੩੨੭) ।

(ਜ) ਤਿਲੰਗ ਮ: ੯ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹਨ । ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਸੋਧਕ ਨੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਹੈ—"ਮਹਲੇ ਨਾਵੇਂ ਦੇ ੩ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਏਸ ਵਿਚ ਪਹੈਲੇ ਹੈਨ" ਜਿਨ ਕੀਆ ਇਹ" ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਛਾਪੇ ਵਿੱਚ ਪੀਛੇ ਹੈਨ ।" (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੩੪੦)

(ਝ) ਪੰਨੇ ੪੨੪ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਕੁਝ ਡੰਡੀਆਂ ਦੀ ਨਕਾਸ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਖ਼ਾਲੀ ਹੀ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

(ਞ) ਸਾਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਗਲ ਪਹਿਲੇ ਹਨ ।

(ਟ) ਇਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਕ਼ਈ ਥਾਈਂ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਿਚ 'ਕੰਬੀਰ' ਪਾਠ ਅਸ਼ੁਧ ਵੀ ਹੈ । (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੫੦੪ ਅਤੇ ਪੰਨਾਂ ੫੦੫)

(ਠ) ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਦੀਨ ਬਿਸਾਰਿਓ X X ਸਲੋਕ ॥ ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ X X ਤੇ ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਪਛੁਤਾਹਿਗਾ X X ਦੋ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਹਨ । ਅੱਗੋਂ ਨਾਮ ਦੇਵ ਜੀ, ਜੈਦੇਉ ਜੀ ਅਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾ ਨਾਲ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ।

(ਡ) ੧ਓ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ਬਾਰਾ ਮਾਹ॥ ਬਾਣੀ ਦਖਣੀ ॥ ਛੰਤੁ ॥ ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਕਿਰਤ ਕਰੰਮਾ X X (ਪੰਨਾ ੫੦੬)

(ਢ) ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ 'ਛਾਡਿ ਮਨ ਹਰਿ ਬਿਮੁਖਨ ਕੋ ਸੰਗ' ਤੁਕ ਲਿਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਅੰਤੇ 'ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਉਨ ਸਹਾਈ' ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੂਰਦਾਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬੇਮਿਸਲਾ ਹੀ ਹੈ । (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੫੬੬)

(ਣ) ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥੧॥ X X ਇਕੋ ਵਾਰ ਹੈ (ਪੰਨਾ ੫੬੭)

(ਤ) ਸੁਕਹੁ ਕਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ X X (ਪੰਨਾ ੬੨੫)

(ਥ) ਈਸ ਬ੍ਰਹੰਮ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੋ X X (ਪੰਨਾ ੬੩੦)

(ਨ) ਦੋਹਰਾ ਮਹਲਾ ੯ ॥ ਬਲ ਛੁਟਿਓ ਬੰਧਨੁ ਪਰਿਓ ਟਹਿਓ ਨ X X

ਮਹਲਾ ੧੦॥ ਬਲ ਹੂਓ ਬੰਧਨ ਛੁਟੇ X X

ਮਹਲਾ ੯॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਰ ਮੈ X X

ਬੰਧ ਸਖਾ ਸਭਿ ਤਜਿ X X ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ X X ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਹਨ (ਪੰਨਾ ੬੪੧) ਅਖੀਰ 'ਚਲਿਤ੍ਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੱਕ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਏਸ ਹੀ ਪੰਨੇ ਤੇ ਸਮਾਪਤਿ ਹੈ । ਕੁਲ ਪੰਨੇ ੬੪੫ ਹਨ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੫੯

ਅ: ਨੰ: ੧੮ ਅ. ਨੰ: ੧੭ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ, ਪਰ ਮੰਗਲ ਹੇਠ ਉਪਰ ਹਨ ।

ਸੁਕਹੁ ਕਲੁ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ X X (ਪੰਨਾ ੫੯੮)

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੦

ਅ: ਨੰ: ੧੯—ਪਹਿਲਾ ਪਤ੍ਰਾ ਜਿਲਦ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਟਣ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਤਤਕਰਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ ਤਥਾ ਸਤੈ ਡੂਮ ਦੀ ਵਾਰ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ।

(ੲ) ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ। ਕੁਲ ਪਤ੍ਰੇ ੬੬੫ ਹਨ।

(ਸ) ਸੁਕਹ ਅਟਲ ਗੁਰੂ ਸੇਵੀਐ × × (ਪੰਨਾ ੬੪੫)

(ਹ) ਭਾਗ ਉਦਿਮ ਲਬੁਧਸੰ ਮਾਇਆ × × ਸ. ਸ. ਮ: ੫, ੩੧, ਪੰਨਾ ੬੨੮।

(ਕ) ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ਦਾ ਇੱਕ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਕੇ ਅਗੇ ਇਉਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ—

"ਮਹਲਾ ੨ ੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਨਿਹਫਲੰਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ੍ਯ × ×"
(ਪੰਨਾ ੬੨੭)

(ਖ) ਸਾਰਗ ੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਛਾਡਿ ਮਨ ਹਰਿ ਬਿਮੁਖਨ ਕੋ ਸੰਗ ॥
ਕਹਾ ਭਏ ਪੀਪਾਂਏ ਪੀਆਏ ਬਿਖ ਨ ਤਜੈ ਭੁਅੰਗ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਗਾ ਕਹਾ ਕਪੂਰ ਚੁਗਾਏ, ਸੁਆਨ ਨਵਾਏ ਗੰਗ ॥
ਖਰ ਕੋ ਕਹਾ ਅਗਰ ਕੋ ਲੇਪਨ, ਮਰਕਟ ਭੂਖਨ ਅੰਗ ॥੧
ਪਾਹਨ ਪਤਿਤ ਬਾਨਨ ਬੇਧੇ, ਰੀਤੇ ਹੋਇ ਨਿਖੰਗ ॥
ਸੂਰਦਾਸ ਓਇ ਕਾਰੀ ਕਾਮਰੀ, ਚੜਤ ਨ ਦੂਜੋ ਰੰਗ ॥੨॥੧॥
(ਪੰਨਾ ੫੮੩)

(ਗ) ੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸਾਰਗ ॥ ਘਰੁ ੩ ॥ ਤੈ ਨਰ ! ਕਿਆ ਪੁਰਾਨ ਸੁਨਿ ॥ (ਪੰਨਾ ੫੮੨)

(ਘ) ਮਾਰੂ ਦੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਆਈ ਬੀੜ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਹੀ ਹੈ।

(ਙ) ਇਕ ਉਅੰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਬਾਣੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀਉ ਕੀ ॥ ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ × × (ਪੰਨਾ ੫੨੧)

(ਚ) ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ × × (ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਪੰਨਾ ੩੨੨)

(ਛ) ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰ ਕਵਨਾ × × (ਪੰਨਾ ੩੨੨)

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੧

ਅ ਨੰ. ੨੦ – ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਤਤਕਰਾ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਤੋਂ ਸਬਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੋ ਹੈ। ਪੰਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ। ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ। ਲਿਖਤ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗੁਰਮੁਖ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਜਿਥੈ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਸੇਈ ਨਗਰ ਉਜਾੜੀ ਜੀਉ। × × (ਪੰਨਾ ੩੬)

(ੲ) ਮਾਂਝ ਰਾਗ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ੧੮ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪੌਣਾ ਪੱਤ੍ਰਾ ਸਫੇਦ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੫੨)

(ਸ) ਕਈ ਥਾਂਈ '੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਪਾਠ ਉੱਤੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਫੇਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਮਾਲੂਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੋਧਿਕ ਨੇ ਛਾਪੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਫੇਰੀਆਂ ਹਨ।

(ਹ) ਆਦਿ ਵਾਲੇ ਗਿਣਤੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਕ) ਗੁਜਰੀ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਦਾ 'ਨਵਨਿਧਿ ਪਰਸੀ ਤਉ ਕਾਇ ਰੇ ×× ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਕਲਮ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਲੂਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਿਛੋਂ ਕਟਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਹਏ ਹਨ। (ਵਖੋ ਪੰਨਾ ੧੮੬)

(ਖ) ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ॥੧॥ ਘਰੁ ॥੨॥ ੧ਓ ਸਤਿਗਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਮੋਰੀ ਰੁਣਝੁਣ ਲਾਇਆ X X X (ਪੰਨਾ ੧੯੮)

(ਗ) ਪਰਿਓੁ ਕਾਲੁ ਸਭੈ ਜਗ ਉਪਰਿ ਮਾਹਿ ਲਖੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ॥ ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਲਾਸੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ ॥ X X (ਪੰਨਾ ੨੩੧)

(ਘ) ਕਈ ਥਾਂਈ ਮੰਗਲਾਂ ਤੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦਾ ਅਜੀਬ ਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਦਿਕ ਬੀੜਾਂ ਵਾਂਗੁ ਨਮੂਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਇਹ ਹੈ :—

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਬਾਣੀ ਭਗ
ਤਾ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੀ ॥ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਮਹੇਸ ਸਮਾਨਾ X X X (ਪੰਨਾ ੨੪੪)

ਹੋਰ :—

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਬਾਣੀ ਭਗ
ਤੁ ਨਾਮੁਦੇਊ ਜੀਉ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਗਹਰੀ ਕਰਿ ਕੈ ਨੀਵ X X X (ਪੰਨਾ ੨੪੫)

(ਙ) ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਸਾਤ (ਸ) ਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ X X X (ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਪੰਨਾ ੨੪੫) ।

(ਚ) ਤਿਲੰਗ ਮ. ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਠੀਕ ਥਾਂ ਹੈ । ਪਰ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ 'ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ' 'ਹਰਿ ਜਸ ਰੇ' ਅਤੇ 'ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ' ਹੈ ॥ (ਪੰਨਾ ੨੫੫)

(ਛ) ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਦੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੋ ਥਾਂ ਹੈ । ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ 'ਸਲੋਕ ॥ ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ' ਤੋਂ ਅੱਗੇ 'ਰਾਮ ਸਿਮਰੁ ਪਛੁਤਾਹਿਗਾ' X X ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਪੰਨਾ ੩੮੮)

(ਜ) ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਮੀਰਾ ਬਾਈ ॥ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਮਨੁ ਹਮਾਰੋ ਬਾਧਿਓ ਮਾਈ ॥ ਕਵਲ ਨੈਨ ਅਪਨੈ ਗੁਣੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਤੀਖਣ ਤੀਰ ਬੇਧਿ ਸਰੀਰ ਦੂਰਿ ਗਯੋ ਮਾਈ ॥ ਲਾਗਿਓ ਤਬ ਜਾਨਿਓ ਨਹੀਂ, ਅਬ ਨ ਸਹਿਓ ਜਾਈ ਰੀ ਮਾਈ ॥੧॥ ਤੰਤ ਮੰਤ ਅਉਖਦੁ ਕਰਉ, ਤਊ ਪੀਰ ਨ ਜਾਈ ॥ ਹੈ ਕੋਊ

ਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇ ਕਠਿਨ ਦਰਦ ਮਾਇ ਰੀ ॥੧॥ ਨਿਕਟਿ ਹਉ ਤੁਮ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ, ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਆਈ ॥ ਮੀਰਾ ਗਿਰਧਰ ਸੁਆਮੀ ਦੈਆਲ ਤਨ ਕੀ ਤਪਤੁ ਬੁਝਾਈ ॥ ਰੀ ਮਾਈ, ਕਵਲ ਨੈਨ ਆਪਨੇ ਗੁਨ ਬਾਧਿਓ ਮਾਈ ॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੩੮੯)

(ਝ) ਭੈਰਊ ਰਾਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਪੌਣਾ ਪੱਤ੍ਰਾ ਸਫੈਦਾ ਹੈ। (ਪੰਨਾਂ ੪੧੧)

(ਞ) ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧॥ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰਿ ਦਿਗੰਬਰੁ × × × (ਪੰਨਾ ੪੧੨)

(ਟ] ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧॥ ਸਾਹਿਬੁ ਭਾਵੈ ਸੇਵਕ × × × [ਪੰਨਾ ੪੧੨]

(ਠ) 'ਛਾਡਿ ਮਨ ਹਰਿ' × × × ਇਕੋ ਤੁਕ ਹੈ (ਪੰਨਾ)

(ਣ) ਸਾਰੰਗ ਸੂਰਦਾਸ ॥ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਬਸੇ (ਪੰਨਾ ੪੪੦)

(ਤ) ਸਾਰੰਗ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ ॥ ੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਤੈ ਨਰ ਕਿਆ × (ਪੰਨਾ ੪੪੦)

(ਥ) × × ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗਨ ਭਈ × × × ਈਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਧਜਾਨ × × (ਪੰਨਾ ੪੯੫)

(ਦ) ਚੜ ਦਲ ਰਵਿੰਦ ਜੀਉ × + × (ਪੰਨਾ ੪੯੫)

(ਧ) ਮ. ੯ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪਿਛੇ ਦਸ ਆਏ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਹਨ। ਸਲੋਕ ਮ.੯ ਤੋਂ ਬਾਦ।

(ਨ) ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਮ. ੩ ਦੇ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ 'ਸਮਰਥੁ ॥੬੨'। ਹਰਹਠ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ × × ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਕਰਣ ਪਲਾਹੁ ਕਰੇ ॥੬੭।" ਤੱਕ ਫਟਕਲ ਜਹੇ ਪਤ੍ਰਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆਂ ਹਇਆ ਪਾਠ ਹੈ। ਅੱਗੇ 'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਤੇ 'ਸਿਆਹੀ ਕੀ ਬਿਧਿ' ਹੈ। ਪੰਨੇ ਸਾਰੇ ੫੦੨ ਅਥਵਾ ੪੮੨ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਦੋਹਰੇ ਅੰਗ ਹਨ, ੪੭੫ ਤੋਂ ਅਗੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗੜਬੜ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੨

ਇਹ ਵੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਉਤੇ ਹੈ ਇਹ ਬੀੜ ਬਹੁਤ ਮਸਤਾਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਅ. ਨ. ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ"

ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ' (ਪੰਨਾ ੪੩)

ਸੁਕਹੁ ਕਲੁ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ' (੬੦੧) ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੬੨੧ ਹਨ ਅੰਤਿ ਵਿਚ 'ਸੰਮਤ ੧੯੦੨' ਮਿਤੀ ਅਹਾੜ ਦਿਨੇ ੭ ਸਪੂਰਨੰ, ਪਾਠ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੩

ਅ. ਨੰ. ੨੧. ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੋਂ ਫਕਤ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਹੀ ਤਤਕਰਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਹਰ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਕ ਰਾਗ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਪਾਠ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈਨ--

"੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਚਲਿਤ੍ਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇ ਕਾ ॥ ਸੰਮਤੁ ੧੫੯੬ ਅਸੁ ਵਦੀ ੧੦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇਵ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀਓ ਸਮਾਣਾਂ ਕਿਤੜੇ ਵਰੇ ਜੋਗੁ ਕੀਤਾ ਸੁ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀਓ ਜੋਗੁ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਵਰੇ ੧੨, ਮਹੀਨੇ ੬, ਦਿਨ ੯, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀਓ ਜੋਗੁ ਕੀਤਾ ॥ ਸੰਮਤੁ ੧੬੦੯ ਮਿਤੀ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੪ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਸਮਾਣਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸੁ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਵਰੇ ੨੨, ਮਹੀਨੇ ੫, ਦਿਨ ੧੧, ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਕੀਤਾ ॥ ਸੰਮਤ ੧੬੩੧ ਮਿਤੀ ਭਾਦੋ ਸੁਦੀ ੧੫ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸੁ ਜੀਉ ਮਸਾਣਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਵਰੇ ਛਿਅ ੬, ਮਹੀਨੇ ੧੧, ਦਿਨ ੧੮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸਿ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ, ਸੰਮਤ ੧੬੩੮ ਮਿਤੀ ਭਾਦੋ ਸੁਦੀ ੩ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸਿ ਜੀਉ ਸਮਾਣਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਮਲ ਜੀਉ ਜੋਗ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਵਰੇ ੨੪. ਮਹੀਨੇ ੯, ਦਿਨੁ ੧ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨੰ ਮਲ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਕੀਤਾ ॥ ਸੰਮਤੁ ੧੬੬੩,

ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੪ ਸ੍ਰੀਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਮਲ ਜੀਉ ਸਮਾਣਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ॥ ਸੰਮਤੁ ੧੭੦੦ ਚੇਤ ਪਹਲੇ ਸੁਦੀ ੫ ਛਨਿਛਰਵਾਰ ਘੜੀ ੯ ਰਾਤਿ ਗੁਜਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀਉ ਸਮਾਣਾ, ਵਰੇ ੩੭ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਕੀਤਾ ॥ ਅਗੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ, ਵਰੇ ੧੮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਜੋਗੁ ਕੀਤਾ, ਸੰਮਤ ੧੭੧੮ ਕਤਕ ਵਦੀ ੯ ਆਇਤਵਾਰ ਘੜੀਆਂ ਛਿਅ ਦਿਨ ਰਹਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਸਮਾਣੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਤਾਲਗੜ, ਸੰਮਤ ੧੭੧੮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕਿਸਨ ਜੀਉ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ, ਵਰੇ ੩ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕਿਸਨ ਜੀਉ ਜੋਗੁ ਕੀਤਾ ॥ ਸੰਮਤ ੧੭੨੧ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧੪ ਬੁਧਵਾਰ ਦੁਇਪਹਰ ਦਇ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਗੁਦਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਜੀਉ ਸਮਾਣੇ ਜਹਾਨਾਵਾਦਿ ਜੋ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇ ।

(ਪਹਿਲਾ ਪਤ੍ਰਾ ਬਿਨਾ ਅੰਗ ਤੋਂ ਹੈ)

(ਅ) ਏਸ ਬੀੜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਪੰਨੇ ੩੮੧ ਤੱਕ ਹੀ ਬੀੜ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕੰਨੇ ਦਾ ਚਿਨ੍ਹ ਬਿੰਦੂ o ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੰਨੇ ੩੮੧ ਦੀਆਂ ਛੇ ਸਤਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਲਿਖਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਤੂ ਸਭਨੀ ਥ0 ਈ ਜਿਥੈ ਹਉ ਜ0 ਈ ਸ0ਚ0 ਸਿਰਜਣ ਹ0 ਰੁ ਜੀਉ ॥੧॥ (ਆਸਾ ਛੰਤੁ ਮ. ੧) ਅਗਲੀ ਬੀੜ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ॥

ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ ਨਾਲ ਧੁਨੀ ਦਾ ਲੇਖ ਨਹੀਂ (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੨੭)

'ਜਿਥੈ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ' × × (ਪੰਨ ੯੯)

ਨਿਰਗੁਨ ਰਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ ਸਤ ਸੰਗਤ ਰਾਮ ਰਿਦੇ ਬਸਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ ੫੯੦)

ਗੂਜਰੀ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਨਵਨਿਧਿ ਪਰਸੀ ਤਉ' ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾਕੀ ਹੈ ਕਿਰਣੀ' ਵੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਬੀੜ ਅ. ਨੰ. ੨੧ ॥

(ਅ) ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਦੇ ਪਹਿਲੋਂ ਤਤਕਰਾ ਅੱਡ ਅੱਡ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ।

(ੲ) ਪੰਨੇ ੯ ਤੋਂ ਜਪੁ ਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਮੁਹੋਂ ਕਿ ਬੋਲਣੁ' ॥ (ਪੰਨਾ ੯)

× × 'ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੈ ॥' (ਪੰਨਾ ੧੦)

'ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾਉ' ॥ (ਪੰਨਾ ੧੨)

'ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ' (ਪੰਨਾ ੧੨)

'ਇਕਦੂ ਜੀਭੌ' (ਪੰਨਾ ੧੪)

'ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਆਕਾਰ' (ਪੰਨਾ ੧੫)

'ਜਤੁ ਪਹਾਰਾ' (ਪੰਨਾ ੧੫)

ੴ ਸਤਿਗਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ ਸੋਹਲਾ ੧ ॥ ਜੈ ਘਰਿ ਕੀਰਤਿ ਆਖੀਐ × + (ਪੰਨਾ ੧੯)

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ × (ਪੰਨਾ ੨੩)

'ਮਾਝ' ਅਤੇ 'ਮਾਝਿ' ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਲਾਸੀ × × (ਪੰਨਾ ੫੩੩)

ਦੇਵ ਲੋਕੀ ਸਿਵ ਲੋਕੀ ਜਾਈਐ॥ ਹੋਛੀ ਭਗਤਿ ਬਹੁਰਿ ਫੁਨਿ ਆਈਐ ॥੧॥

ਕਿਆ ਮਾਗਉ ਕਿਛ ਥਿਰੁ ਨਾਹੀ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਖ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥ਰਹਾਉ॥

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹਿ ਲੱਖਮੀ ਮਾਇਆ । ਇਨਤੇ ਕਹਹੁ ਕਿਨੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ।

ਕਹ ਕਬੀਰ ਮੇਰੇ ਅਵਰ ਨ ਕਾਮਾ ॥ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਧਨੁ ਰਾਮ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥੩॥੪॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਪੰਨਾ ੫੬੦)

ਆਸਾਵਰੀ ਮਹਲਾ ੫॥ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਸਭ ਕੋ ਸੇਵੇ ॥ ਉਨ ਮਿਲਿ ਭੂਪਤਿ ਹਮ ਗੁਰ ਦੇਵੈ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਉਨ ਮਿਲਿ ਭੂਪਤਿ ਜਾਇ ਚਿਰਾਇਆ ॥ ਪਰਪੰਚੁ ਝੂਠ ਦਿਖਾਲੀ ਮਾਇਆ ॥ ਅਪੁਨਾ ਜੇਹਾ ਬਹੁਤੁ ਖਰੇ ਭਨੇ ॥ ਹਮਰਾ ਰਾਖਾ ਸਾਰਗ

ਧਾਨੇ ॥੧॥ ਉਹੁ ਕਹੈ ਮੈ ਮਾਨੁਖ ਤਾਣੁ ॥ ਹਮਰੇ ਘਰਿ ਸਾਚਾ ਦੀਬਾਣੁ ॥ ਉਹ ਕਿਰਮ ਕੇ ਪਾਛੈ ਪਰਿਆ ॥ ਗਲਾ ਘੁਟਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਖਰਿਆ ॥੨॥ ਹਰਿ ਚਦਉਰੀ ਜਿਉ ਦੁਇ ਘਰਿਆ ॥ ਫੂਲੈ ਫੂਕੈ ਤਿਸੁ ਊਪਰਿਆ ॥ ਬਿਨਸਿ ਗਇਓ ਬਾਦਲ ਜਿਉ ਬਾਇ ॥ ਹਮਰਾ ਸੁਆਮੀ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ ॥੩॥ ਪਚਿਆ ਨਿੰਦਕੁ ਸਨੁ ਮਿਲਿ ਕੁਪਤ ਸਭਾ ॥ ਇਕਿ ਕਾਟੇ ਇਕਿ ਭਾਗਨ ਲਭਾ ॥ ਜਨ ਕਾਲੀਆ ਕੁਪਿਆ ਰਾਮਰਾਇ ॥ ਜਨ ਨਿਰਭਉ ਨਿੰਦਕ ਦਏ ਬਹਾਇ ॥੪॥ ਜਨ ਕੀ ਰੀਸ ਕਰਹੁ ਮਤੁ ਕੋਇ ॥ ਜਨ ਕਾ ਰਾਖਾ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥ ਪ੍ਰਤੁ ਰਾਖਿਓ ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਬਾਪਿ ॥ ਕਹ ਨਾਨਕ ਜਨ ਆਪੇ ਆਪਿ ॥੫॥੧੬੪॥ (ਪੰਨਾ ੩੫੮)

ਗਉੜੀ ॥ ਐਸੋ ਅਚਰਜੁ ਦੇਖਿਓ ਕਬੀਰ ॥
ਦਧਿ ਕੇ ਭੋਲੇ ਬਿਲੋਵੈ ਨੀਰੁ ॥ × × ਮਾਤਾ ਭੈਸਾ ਉਮਹਾ ਜਾਇ × ×
(ਪੰਨਾ ੨੯੬)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਸੁ ਸੁਗੰਧ ਗਾਧਾਈ ॥ (ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਪਨਾ ੨੯੦)

ਮਨ ਕਿਉ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ॥
(ਆਸਾ ਮ. ੫ ਪਨਾ ੩੩੨)

ਧਿਆਵਉ ਗਾਵਉ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦਾ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੋਹਿ ਲਾਗੈ ਭਾਉ ॥
(ਆਸਾ ਮ.੫ ਪੰਨਾ ੩੩੩)

'ਭ੍ਰਮ ਮਹਿ ਸੋਈ ਸਗਲ' ਆਸਾ ਮ. ੫ ਵਿੱਚ ਰਹਾਉ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਹੋਰ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਯੋਗ ਹੈ।

'ਅਜਾ ਕੈ ਵਸਿ' ਆਸਾ ਮ. ੫ (ਪੰਨਾ ੩੩੬)

'ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਅਮਿਉ ਪੀਆਇਆ' (ਆਸਾ ਮ:੫ ੩੩੬)

ਸਤਗੁਰੁ ਮੇਰੁ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ ਮੋਹਿ ਦੀਨ ਕਉ ਰਾਖਿ ਲੀਆ ॥
ਕਾਟਿਆ ਰੋਗੁ ਮਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ॥ਰਹਾਉ॥
(ਆਸਾ ਮ: ੫ ਪੰਨਾ ੩੩੭)

'ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੁਰ ਹਿਰਦੈ ਬਸਾਇਓ' (ਆਸਾ ਮ. ੫ ਪੰਨਾ ੩੩੮)

ਮਿਟਿ ਗਈ ਗਣਤ ਬਿਨਾਸਿਉ ਸੰਸਾ ॥
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਜਨ ਭਏ ਭਗਵੰਤਾ ॥ਰਹਾਉ॥ (ਆਸਾ ਮ. ੫ ਪੰਨਾ ੩੪੨)
ਜਗ ਮੋਹਨੀ ਹਮ ਤਿਆਗਿ ਗਵਾਈ ॥
ਨਿਰਗੁਨੁ ਮਿਲਿਆ ਵਜੀ ਵਧਾਈ ॥ਰਹਾਉ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫ ਪੰਨਾ ੩੩੪)

'ਸੰਤਹ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ' (ਆਸਾ ਮ. ੫ ਪੰਨਾ ੩੪੫)
'ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਬੀਥੀ' (ਆਸਾ ਮ. ੫ ਪੰਨਾ ੩੪੫)
'ਡੀਗਾ ਡੋਲਾ ਤਊ ਲਊ' (ਆਸਾ ਮ. ੫ ਪੰਨਾ ੩੪੯)
ਹਰਿ ਵਿਤ ਚਿਤੁ ਦੁਖਾਹੀ (ਆਸਾ ਮ: ੫ ਪੰਨਾ ੩੫੪)
ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫॥ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸਿ ਅਪਣਾ ਕੀਤਾ ਪਾਇਆ ॥
ਸੰਤ ਜਨਾ ਸਿਉ ਦੂਖਨ ਕਰਤਾ, ਤਿਨਿ ਕਰਤੇ ਆਪਿ ਪਚਾਇਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਤਨ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਭ ਊਪਰਿ, ਉਨ ਕਉ ਕੋਇ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਾਲੈ, ਅਖੁਟ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥੧॥
ਜਿਸ ਕਾ ਗਰਬੁ ਕਰੇ ਓਹੁ ਪਾਪੀ, ਤਿਨਹੀ ਮਾਰਿ ਪਛਾਰਿਆ ॥
ਜਿਉ ਕੁਠਾਰ ਕਰ ਧਰੇ ਬਾਢਈ, ਸੁਕਾ ਕਾਸਟੁ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਡਾਰਿਆ ॥੨॥
ਮਾਨਸੁ ਸੇਵੈ ਸੋ ਦੁਖੁ ਪਾਏ, ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸ ਸੁਹੇਲਾ ॥
ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਰੇ ਸਿਰ ਊਪਰਿ, ਜਮਪੁਰਿ ਊਠਿ ਸਿਧਾਰਿ ਇਕੇਲਾ ॥੩॥
ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਲੋਕ ਸਭ ਸੁਨਿਅਹੁ, ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰਾ ॥
ਜੋ ਭਗਤਨ ਸਿਉ ਕਰੇ ਬਖੀਲੀ, ਸੋ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰਾ ॥੪॥੫੧॥
ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫॥ ਮਨਿ ਸਚੇ ਇਹ ਗਲ ਭਾਣੀ ॥ ਗਰਿ ਪੂਰੇ ਭੇਜੀ ਬਾਣੀ ॥
ਸੁਖਿ ਸਹਜਿ ਅਨੰਦਿ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥ ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਅੜਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥੧॥
ਸੰਤਹੁ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਸੁਆਮੀ ॥
ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਆਪਿ ਨਿਵਾਇਅਨੁ, ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ਰਹਾਉ॥

ਪੂਰਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਮਨਿ ਧਾਰੈ ॥ ਜਿਨਿ ਕਾਰਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰੇ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਧਿਆਇਆ ॥ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ ॥
੨॥੫੨॥੪੪॥੩੩॥੧੨੯। (ਪੰਨਾ ੫੧੬)

'ਗੋਂਡ' ਅਤੇ 'ਗੋਂਡ' ਰਾਗ ਦੇ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ ॥ (ਪੰਨਾ ੬੮੮)

ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੫। ਮਾਦਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾ, ਮਹਲ ਮੰਡਪ ਊਚ ॥
ਚੰਦਾਨ ਆਲਮੁ ਚਾਲਸੀ, ਸੰਸਾਰ ਖਾਨੈ ਕੂਚ ॥੧।
ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਨਾਇ ॥

ਦਰ ਪੇਸਿ ਅਜਰਾਈਲੁ ਹਾਜਰ, ਕਬਜ ਕਰਿ ਲੈ ਜਾਇ ॥ਰਹਾਉ॥
ਕਰਤਾਰੁ ਏਕ ਕਰੀਮੁ ਕਾਦਰੁ, ਸਚੁ ਕਰਤਾ ਪਾਕ ॥
ਸਰਤ ਬਾਜੀ, ਖਲਕ ਸਾਜੀ, ਹਮਾ ਹੋਸੀ ਖਾਕ ॥੨।
ਅਰਦਾਸਿ ਬੰਦੇ ਬਗੋ ਨਾਨਕ, ਕਰਣਹਾਰ ਖੁਦਾਇ ॥
ਨਾਮੁ ਤੁਰਾ ਹਮੂ ਰਜੀ ਅਪਨੀ, ਪੈਜਾਰ ਪਾਨੇ ਲਾਇ ॥੩॥੬॥
(ਪੰਨਾ ੫੮੫)

ਤਿਲੰਗ ॥ ਮੇਰੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਗੁਸਾਈ ॥ ਸੁਣ ਜਗਤ ਭਰਣਿ ਦੇਵਾ ॥
ਜਾਤ ਹੀਣ, ਕਰਮ ਛੀਣਿ, ਭੂਲ ਗਈ ਮੋਹ ਸੇਵਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਤਤਿਨ ਮੈ ਬਡੋ ਪਤਿਤ, ਕੂੜੁ ਕੁਚਲ ਕਾਮੀ ॥
ਜੇ ਜੇ ਪਤਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਨੇ, ਤਿਨ ਮੈ ਹਉ ਨਾਮੀ ॥੧॥
ਸੁਨਤਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ, ਤੁਮ ਹੋ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ॥
ਨਾਮੇ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਨ ਕੈ, ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਮਾਨੀ ॥੨॥੪॥
(ਪੰਨਾ ੫੮੮)

ਡੂਘੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨੀਵ ਦਿਵਾਈ ਊਪਰਿ ਮੰਡ ਮਲ ਛਾਏ ॥
ਮਾਰਕੰਡ ਤੇ ਕੋ ਅਧਕਾਈ ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੂਡ ਵਲਾਏ ॥੧॥
× × ਹਉ ਝੂਠੀ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇਗੀ ਦੇਹੀ ॥ × × ×
ਛਤੁ ਚਲੈ ਥਾ × × ਸਰਬ ਸੁਇਨੇ ਕੀ × × ਸਿਉ ਕਤੀ ਠਗਾਈ
× × × ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਜਨ × × ॥੧॥

ਪੰਚਹੁ ਕਾਮਿ ਡਨਾਵਉ ॥

ਬਜਰ ਕਾ ਕੋਠਾਰੁ ਮੋਹਿ ਛੀਨਾ × × ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ਪ੬੦)

ਮਾਰਵਾੜਿ ਜੈਸੇ ਨੀਰੁ ਵਾਲਹਾ ਵੇਲ ਵਾਲਹਾ ਕਰਹਲਾ ॥

× × × × ×

ਜਿਉ ਧਰਣੀ ਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਲਹਾ

ਜਿਉ ਤਰੁਣੀ ਪ੍ਰਤਿ ਕੰਤੁ ਵਾਲਹਾ ॥੩॥

ਪਹਿਲਾ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਨਰ ਕਵਨਾ ॥ ਤਾਕੇ ਹੰਸਾ ਸਗਲੇ ਜਨਾ ॥ ਕਿਸਨਾਤੇ ਜਨਊ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਚੰਤੀ ਨਾਚਨਾ ॥੧॥ ਪਹਿਲਾ ਪੁਰਸਾ ਬਿਰਹਾ ॥ ਅਬ ਨੋ ਪੁਰ ਸਾਦ ਮਰਾ ॥ ਅਸਗ ਅਸ ਉਸਗਾ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਬਾਗਰਾ ॥ ਨਾਚੈ ਪਿਧੀ ਮਧੇ ਸਾਗਰਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨਾਚੰਤੀ ਗੋਪੀ ਜਨਾ ॥ ਨਈਐ ਤੇ ਬੈਰ ਕਨਾ ॥ ਤਰਚਛਾ ਭ੍ਰਮਿਛਾ ॥ ਕੇਸਵਾ ਬਾਚਨੀ ਮਈਐ ਅਈਐ ਏਕੈ ਆਨੋ ਜੀ ॥੨॥ ਪਿਧੀ ਉਭਕਲੇ ਸੰਸਾਰਾ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਆਏ ਤੁਮਚੇ ਦੁਆਰਾ ॥ ਤੂ ਕਉਨ ਰੇ ਮੈ ਜੀ ਨਾਮਾ ਹੋ ਜੀ ॥ ਆਲਾਤੇ ਨਿਵਾਰਣ ਜਮਕਾਰਣਾ ॥੪॥ (ਪੰਨਾ ਪ੬੧)

ਭੈਰਉ ॥ ਪਉੜੀ ਤਿਸਰੀ ਸਾਝਿ ॥ ਤੇ ਨਰ ਗਨੀਅਹਿ ਪਸੂਅਨ ਮਾਝਿ ॥੧॥ ਪਰਧਨ ਪਰਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ + + (ਪੰਨਾ ੮੮੮)

ਕਿਸਹੀ ਵਣਜਿਆ ਕਾਸੀ ਤਾਬਾ × × ਆਪੇ ਦਸੀ ਦਿਸੀ ਚਾਲਾਏ ਆਪੇ ਨਿਹਚਲੁ ਹੈ ਵਾਪਾਰੀ ॥ × × (ਕੇਦਾਰਾ ਕਬੀਰ ਜੀ ਪੰਨਾ ੮੬੦)

ਨੋਟ—ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਸਾਰੀ ਬੀੜ ਵਿਚ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ' ਦੀ 'ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ' ਲਿਖਦਾ ਹੈ। 'ਭੈਰਉ' ਅਤੇ 'ਭੈਰੋ' ਰਾਗ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜੈਸੇ ਪਨ ਕਤ ਬੁ ਟਿਟਿ ਹਾਂਕਤੀ ॥ × × (ਬਸੰਤ ਨਾਮਦੇਵ)

(ਪੰਨਾ ੯੦੯)

ਗੋਂਡ ॥ ਮੋਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾਲਬੇਲੀ ॥ ×× ਮੀਨੁ ਤੜਫੈ ॥ ਐਸੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ × × ਜੈਸੇ ਗਾਇ ਕਉ ਬਾਛਾ ਛੂਟਲਾ ॥ ਥਨ ਚੂਘਤ ਮਾਖਨੁ ਘੂਟਲਾ ॥ × × × (ਪੰਨਾ ੬੯੯)

ਰਾਮਕਲੀ ॥ ਐਸਾ ਜੋਗੁ ਰੇ ਧਿਆਇ ਬਾਲਾ ਜ × × † ਸੀ ॥ ਕਰਮ ਕੇ ਸਭਿ ਬੰਧ ਛੂਟੇ ਅਗਮੁ ਸਨਿਆ × × × ਕੀ ਪੰਖੁੜੀ ਜਾਗੀ ॥ ਅਰਧ ਉਰਧੈ ਕਲਾ ਲਾਗੀ ॥ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜ ਸਮੇ ਹੋਏ ਧਾਰਨਾ ਧਾਰੀ ॥੧॥ ਬਿਖਮ ਕਾਇਆ ਸਹਜ ਡੰਡੀ ॥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਉਪਾਧਿ ਖੰਡੀ ॥ ਸਿੰਘੁ ਸਹੀ ਅਚਰਣਿ ਲਾਗੇ ਭਇਓ ਨਿਰਦੰਦੀ ॥੨॥ ਤੀਨਿ ਬਾਜੇ ਤੀਨਿ ਗਾਜੇ ॥ ਤੀਨਿ ਮੇਟੈ ਏਕੁ ਸਾਜੇ ॥ ਮੀਨ ਜਿਉ ਉਲਟਾਇ ਰਾਖੈ ॥ ਤਉ ਉਨਮਨੀ ਮਾਹੀ ॥੩॥ ਸ਼ਬਦੁ ਬਾਜੈ ਮੋਹੁ ਤਾਜੈ ॥ ਸਾਰ ਸੇਤੀ ਸਾਰੁ ਵਾਜੈ ॥ ਗੁਰੁ ਚੇਲੇ ਭਇਆ ਪਰਚਾ, ਭੇਦੁ ਤਹ ਨਾਹੀ ॥੪॥ ਆਦਿ ਸਬਦੇ ਸੁਰਤਿ ਖਾਈ ॥ ਬਿੰਦੁ ਕਉ ਲੇ ਚਰੀ ਬਾਈ ॥ ਕਾਲ ਕਾ ਭਉ ਤਹਾ ਭਾਗਾ, ਜਹ ਸੰਖਨੀ ਬੰਦੀ ॥੫॥ ਸਕਤ ਮਧੇ ਸਕਤ ਰਾਤਾ ॥ ਆਪ ਸੇਤੀ ਆਪੁ ਜਾਤਾ ॥ ਆਪੁ ਚੀਨੈ ਭਇਆ ਪਰਚਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥੬॥ ਸੁਨ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥ ਆਪੁ ਸੇਤੀ ਆਪੁ ਜਾਨਿਆ ॥ ਆਪੁ ਚੀਨੈ ਭਇਆ ਪਰਚਾ, ਪਿੰਡ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ॥੭॥ ਖੇਚਰੀ ਨਾਹੀ ਵਾਖਾਣੀ ॥ ਸਹਜ ਮਧੇ ਕਲਾ ਜਾਣੀ ॥ ਭਣਤ ਬੇਣੀ ਪਿੰਡ ਸਿਧਾ, ਜਨਮ ਤੇ ਰਹਤਾ ॥੮॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੭੫੭)

ਗਲਤਾਨ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ॥੨॥੭,।

ਨਟ ਮ. ੪ ਪੜਤਾਲ) ਪੰਨਾ ੭੬੦)

ਤੁਖਾਰੀ ਪਹਰੇ ਮਹਲਾ ॥੧॥ ਪਹਿਲੈ ਪਹਿਰੈ ਨੈਨ ਸਲੋਨੜੀਏ × ×
(ਪੰਨਾ ੮੫੧)

ਉਲਟਿ ਜਾਤਿ ਕੁਲ ਦੋਉ ਬਿਗਾਰੀ × × (ਪੰਨਾ ੮੮੫)

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੪

ਅ. ਨੰ. ੨੨ ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ ।

ਜਿਥੇ ਨਾਮੁ ਨਾ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦਾ × × (ਪੰਨਾ ੪੯)

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਮੂ ਲਾਲਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਬਨੀ ॥

---

†ਏਥੋਂ ਬੀੜ ਦੇ ਪਤ੍ਰੇ ਦੀ ਗੁਠ ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ । (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੭੫੭)

ਤੋਰੀ ਨ ਤੂਟੈ ਛੋਰੀ ਨ ਛੂਟੈ ਐਸੀ ਮਾਧਓ ਖਿੰਚੁ ਤਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਿਨਸੁ ਰੈਨ ਮਨ ਮਾਹਿ ਬਸਤੁ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੀ ॥
ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਸਿਆਮੁ ਸੁੰਦਰ ਕਉ, ਅਕਥ ਕਥਾ ਜਾ ਕੀ ਬਾਤਿ ਸੁਨੀ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸਨ ਦਾਸੁ ਕਹੀਅਤਿ ਹੈ, ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਕਿਰਪਾ ਠਾਕੁਰ ਅਪਨੀ ॥
੨॥੨੮॥੧੧੪॥ (ਪੰਨਾ ੩੬੭)

ਬੀੜ ਬਹੁਤੀ ਮਸਤਾਨੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੫

ਅ. ਨੰ. ੨੩ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਾਰਾ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੬

ਅ. ਨੰ. ੨ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ ॥
ਜਿਥੇ ਨਾਮ ਨ ਜਪੀਏ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ × × (ਪੰਨਾ ੪੭)

ਬੀੜ ਨੰ ੬੭

ਅ. ਨੰ. ੨੫ ਬੀੜ ਨਕਲ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੀ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਬੀੜ ਵਿਚ 'ਗੋਵਿੰਦਾ' ਪਾਠ ਕੱਟ ਕੇ 'ਗੋਇੰਦ' ਅਸ਼ੁਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੪੦)

ਬੀੜ ਨੰ: ੬੮

ਅ. ਨੰ. ੨੬ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਹੈ। ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਜਾ ਕੀ ਹੈ
× × × (ਪੰਨਾ ੩੦੮)
ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ; ੫॥ ਮੂ ਲਾਲਨਿ ਸਿਉ × × ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਨਾਂ ਰਹਾਉ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ (੧ ਅਤੇ ੨) ਪਦਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਨੇ।

ਬੀੜ ਨੰ ੬੯

ਅ. ਨੰ. ੨੭ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ।
(ੳ) × × 'ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਇ ॥' (ਪੰਨਾ ੧ ਪਉੜੀ ੭)
(ਅ) ਜਿਥੇ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ × × (ਪੰਨਾ ੫੪)

(ੲ) ੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਿ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰਿ ਅਕਾਲਿ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ਚਉਪਦੇ॥ ਭਉ ਮੁਚਿ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ X X (ਪੰਨਾ ੭੯)

(ਸ) ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਮਹਲਾ ੪॥ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਿਰਸਾਣ ਕਰੇ X X (ਪੰਨਾ ੮੭)

(ਹ) ਸਾਰੇ ਮੰਗਲ ਪਹਿਲੋਂ ਹਨ। ਮੰਗਲ ਛਾਪੇ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਵੱਧ ਘੱਟ ਹਨ।

(ਕ) ਨ ਦਿਨੰਤ ਜਸਮਰਣੇਨ ਜਨਮ ਜਰਾਰਣ ਭਇਅੰ ॥ X (ਪੰਨਾ ੨੪੭)

(ਖ) ਪੰਨਾ ੧੮੩ ਤਕ ਅੰਗ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਤੇ ਹਨ, ਪੰਨੇ ੧੮੪ ਦਾ ਅੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਪੰਨੇ ੧੮੫ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਵਾਂਗੂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇਂ।

(ਗ) ਪਰਿਓ ਕਾਲ ਸਭੇ ਜਗ ਊ, ਮਾਹਿ ਲਿਖੇ ਭ੍ਰਮ ਗਿਆਨੀ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਲਾਸੇ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਜਿਨ ਜਾਨੀ ॥ X (ਪੰਨਾ ੩੦੨)

(ਘ) ਤੂੰ ਗੁਨ ਰੇ ਮੈ ਜੀ ਨਾਮਾ ॥ ਹੋ ਜੀ ।' X X (ਪੰਨਾ ੩੧੯)

(ਙ) 'ਬਿਲਾਵਲੁ' ਦੀ ਥਾਂ X ਜ਼ਯਾਦਾ। 'ਬਿਲਾਵਲ' ਹੀ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ 'ਬਿਲਾਵਲੁ' ਭੀ ਹੈ। ਮਾਰੂ ਅਤੇ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਦੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਛਾਪੇ ਵਾਂਗੁ ਹੀ ਹੈ। X 'ਵੈਦ ਨ ਭੂਲੈ ਦਾਰੂ ਲਾਇ' (ਪੰਨਾ ੫੫੬)

"ਹੈਨ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜ ਸੰਸਾਰ", ਦੇ ਅਗੇ ਅੱਧੀ ਸਤਰ ਸਫੈਦਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੬੧੯)

ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧਰ ਬੈਨ ਕੋਟ ਮੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ, X X ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗਨ ਭਈ X X (ਪੰਨਾ ੬੧੬)

ਸਕਹੁ ਕਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ X (ਪੰਨਾ ੬੧੨)

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੦

ਅ. ਨੰ. ੨੮. ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ 'ਸੰਮਤੁ ੧੮੧੨ ਮਿਤੀ ਫਗਣਿ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਪੋਤੀ ਲਿਖਿ ਪਹੁਤੇ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਆ ਫੇਰ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥

੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮਹਲਾ ਪ॥ ਘਰੁ ੨॥

ਵਧੁ ਸੁਖੁ ਰੈਨੜੀਏ × ×(ਪੰਨਾ ੩੧੮)

ਮਾਰਕੰਡ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ × ×(ਪੰਨਾ ੪੦੦)

ਸੁਕਹੁ 'ਕਲ' ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ × × ਵਿੱਚ 'ਕਲ' ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰ ਕੇ 'ਟਲ' ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਪੰਨਾ ੭੩੮)

ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੭੪੮ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿਚ 'ਸਿਆਹੀ ਕੀ ਬਿਧਿ' ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੧

ਅ. ਨੰ. ੨੯ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੭੧੦ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੨

ਅ. ਨੰ. ੩੦ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੭੫੨ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੩

ਅ. ਨੰ. ੩੧ ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ × × ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤ੍ਰੇ ੬੭੮ ਹਨ। 'ਜਿਥੈ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ' (ਪੰਨਾ ੫੪)

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੪ ॥ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਿਰਸਾਣੁ ਕਰੇ × × (ਪੰਨਾ ੮੭)

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੪

ਅ. ਨੰ. ੩੨ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ 'ਸੰਮਤ ੧੯੧੫ ਸਾਉਣੇ ੧੯ ਦੀ

ਲਿਖਤ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੫੭੯ ਹਨ ।

ਜਿਥੈ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ × × (ਪੰਨਾ ੪੪)

ਕਹਿ ਕਬੀਰੁ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੁ ਮੁਰਾਰੀ ੩॥

ਅਉਧੂ ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ॥ ਇਸੁ ਪਦ ਕਾ ਕਰੇ ਨਿਬੇਰਾ ॥

੧॥ ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ ॥੩॥੮॥ (ਸੋ. ਕ. ਪੰਨਾ ੨੬੬)

ਚਮਰੇਟਾ ਗਾਠਿ ਨ ਜਨਹੀ × × (ਪੰਨਾ ੨੬੮)

ੴ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲੁ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥

ਜੀਉ ਡਰਤ ਹੈ ਆਪਣਾ × × (ਪੰਨਾ ੨੬੮)

ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰ ਕਵਨਾ ਤਾ ਚੇ ਹੰਸਾ ਸਗਲੇ ਜਨਾ × × ਤਰਕੰ ਨਚਾ × × (ਪੰਨਾ ੨੮੧)

ਧਨਾਸਰੀ ॥ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ × × (੨੮੧)

ਸੁਕਹੁ ਕਲੁ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ × × (ਪੰਨਾ ੫੬੦)

'ਕੋਟਿ 'ਸੈਨ' ਸੰਗ ਸੋਭ' (ਪੰਨਾਂ ੫੬੪) ਏਥੇ 'ਸੈਨ' ਨੂੰ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰ ਕੇ 'ਮੈਨ' ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੫

ਅ. ਨੰ. ੩੩. ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੬੫੫ ਹਨ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੬

ਅ. ਨੰ. ੩੪. ਇਹ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਹੈ, ਸਨ ੧੯੪੭ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਵੇਲੇ 'ਗੁਜਰਖਾਨ ਗੁਰੁਦੁਆਰਾ ਮਾਈ ਵਾਲਾ' ਤੋਂ ਏਥੇ ਆਈ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਾਲੇ ਪਤ੍ਰੇ ਤੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ

ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਗਣੇਸ਼ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਥੈ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪੀਐ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ × × (ਪੰਨਾ ੫੫)
'ਨਦੀਆ ਤੇ ਬੈਰੇ ਕੰਨਾ (ਪੰਨਾ ੩੫੪)
ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੭੧੩ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੭

ਅ. ਨੰ. ੩੫. ਦਮਦਦੀ ਬੀੜ ਹੈ, ਭੋਗ ਦਾ ਇਕ ਪਤ੍ਰਾ ਪਾਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ੮੮੪ ਪਤ੍ਰੇ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੮

ਅ. ਨੰ. ੩੬. ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੫੮੮ ਹਨ।
'ਤਲੈ ਰੇ ਬੈਸਾ ਊਪਰਿ ਮੂਲਾ' (ਪੰਨਾ ੨੦੪)

ਬੀੜ ਨੰ: ੭੯

ਅ. ਨੰ. ੩੭. ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੮੫੦ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੮੦

ਅ. ਨੰ. ੩੮. ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ, ਪਤ੍ਰੇ ੪੯੮ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੮੧

ਅ. ਨੰ. ੩੯. ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਾਲ ਪਤ੍ਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦ੍ਰ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬੜੀ ਗਹਿਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਚੂਨੀਆ ਅਤੇ ਅਕ੍ਰੀਕ੍ ਦੀਆਂ ਸਿਆਹੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

× × ਮੋਹਮਹਾ ਮਗਨ ਭਈ × × ਈਸ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨ × × (ਪੰਨਾਂ ੬੭੯)

ਸੁੰਕਹੁ ਕਲੁ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ × × (ਪੰਨਾ ੬੭੪। ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੬੯੨ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੮੨

ਅ. ਨੰ. ੪੦ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੮੮੫ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੮੩

ਅ. ਨੰ. ੪੧ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਹੈ। ੮੪੦ ਪਤ੍ਰੇ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੮੪

ਅ. ਨੰ. ੪੨ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੬੯੬ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੮੫

ਅ. ਨੰ. ੪੩ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੭੧੩ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੇਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸੰਮਤੁ ੧੯੦੮ ਗਿਰੰਥ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਆ ॥ ਮਿਤੀ ਮਾਂਗ ਸੁਧੀ ਅਠਾਵੀ ਥਿਤਿ ਅਸਟਮੀ ਸਰੂਪਾਨੰਦ ਸਾਧ ਉਦਾਸੀ ਊਪਰ ਖੁਸੀ ਕਰਨੀ ॥ ਲਿਖਾਇਆ ਬਾਬੇ ਮੀਆਂ ਸਿੰਘ ਲਿਖਿਆ ਭਾਈ ਸਰੂਪਾਨੰਦ ਮਹੰਤ ਹਰੀਦਾਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਤ ਹੈ ॥

ਨੋਟ—ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰ ਕੇ 'ਥਿਤਿ ਅਸਟਮੀ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਸਤ ਹੈ' ਤਕ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪਰ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੇ ਇਹ ਫਰਕ ਹਨ:—

ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ ਪਗ ਡਗ ਮਗੈ ਨੈਨ ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ॥
ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਗਤਿ ਭਈ, ਤਊ ਨ ਹਰਿ ਰਸੁ ਲੀਨ ॥੪੭॥

(ਪੰਨਾ ੭੧੧)

ਝੂਠੋ ਗੁਮਾਨ ਕਹਾ ਕਰੈ, ਜਗੁ ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਜਾਨ ॥

(ਪੰਨਾ ੭੧੧)

ਸਖ ਸਾਗਰੁ ਪਾਇਓ ਉਦੰਤੁ ਹਰਿ ਮਗਿ ਨ ਹੁਟੈ ॥

(ਪੰਨਾ ੬੯੬)

ਬੀੜ ਨੰ. ੮੬

ਅ. ਨੰ. ੪੪ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੭੧੬ ਹਨ ।

ਝੂਠੇ ਮਾਨ ਕਹਾ ਕਰੈ ××× (ਪੰਨਾ ੭੧੧)

ਈਸ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ××× (ਪੰਨਾ ੬੯੮)

×× ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੀ ।। ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਾਰਿ ਮੁਰਾਰੀ ।।੩।।

ਅਉਧੂ ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ।। ਇਸੁ ਪਦ ਕਾ ਕਰੈ ਨਿਬੇਰਾ ।।੧।।ਰਹਾਉ।।

(ਪੰਨਾ ੩੩੬)

ਬੀੜ ਨੰ. ੮੭

ਅ. ਨੰ. ੪੫, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਤਿੰਨ ਬੀੜਾਂ ਬਾਵਾ ਰੇਰੀ ਰਾਮ ਸਾਹੀਵਾਲ ਜਿਲਾ ਸਰਗੋਧਾ 'ਚੋਂ ਏਥੇ ਆਈਆਂ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਇਹ ਹੈ ।। 'ਸੰਮਤ ੧੮੫੩ ਮਿਤੀ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ੧ ਮਘਰ ਦਿਨ ੨੦ ਲਿਖਿ ਪਹੁਚੇ' ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । 'ਚਲਿਤ੍ਰ ਜੋਤੀ ਜ਼ੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ' ਦੇ ਆਖਰ 'ਗਰੰਥ ਭਾਈ ਸਹਾਈ ਸਿੰਘ ਇਛ ਪੁਨਿਆਣੀ ਲਿਖਵਾਇਆ ਪੂਰਨਦਾਸ ।"

ਨੋਟ—'ਪੂਰਨ ਦਾਸ' ਉਤੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

×× ਮੁਰਾਰੀ।।੩।।੮।। ਸੋਰਠਿ।। ਅਉਧੂ ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰ ਮੇਰਾ ।।

ਇਸ ਪਦਾ ਕਾ ਕਰੇ ਨਿਬੇਰਾ ।।੧।।ਰਹਾਉ।। (ਪੰਨਾ ੩੪੪)

ਬੀੜ ਨੰ. ੮੮

ਅੰਕ ਨੰ. ੪੬, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਪਤ੍ਰੇ ੭੭੦ ਹਨ । ਆਖ਼ਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਲੇਖ ਹੈ :—"ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ।। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰਿ ਜੀ ਕੇ ਦਰਿਬਾਰ ।। ਨਉਮੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਦਰਿਬਾਰਿ ਗੁਰ ਪਲਾਹ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਬਾਵਾ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੀ ਨੇ ।। ਲਿਖਿਆ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ਲਖਾਰੀ ਨੇ ।। ਮਹੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ਜੀ ਕੇ ਚੇਲੇ ਨੇ ।। ਬਾਵਾ ਬੀਰਮ ਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਪੋਤੇ ਚੇਲੇ ਨੇ

ਸੰਮਤ ੧੯੨੩, ਮਘਰ ਸੁਦੀ ਪ੍ਰਬਿਸਟਾ ਚਉਥ ੪ ਦਿਨੁ ਵਾਰੁ ਥਿਤਿ ਦਸਮੀ ॥
ਭੂਲ ਚੂਕ ਬਖਿਸਣੀ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥

ਬੀੜ ਨੰ: ੮੯

ਅ. ਨੰ. ੪੭, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਦੀ ਹੈ। ਪਤ੍ਰੇ ੭੯੭ ਹਨ। ਜਪੁ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਪਤ੍ਰੇ ਅਤੇ ਆਖਰ ਵਾਲਾ ਪਤ੍ਰਾ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੯੦

ਅ. ਨੰ ੪੮, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਤ੍ਰੇ ੬੭੨ ਹਨ।
ਊਧੋ ਅਕੂਰ ਤਿਲੋਚਨ ਨਾਮਾ X X (ਪੰਨਾ ੬੪੬)
ਸੁਕਹੁ ਕਲੁ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ X X (ਪੰਨਾ ੬੪੬)
ਤੈ ਤਾ ਦਰਥਿ ਪਾਇਉ ਮਾਨ X X (ਪੰਨਾ ੬੪੫)
ਪੈਤਾਲ ਪੁਰੀ ਜੈਕਾਰ ਧੁਨਿ ਕਬ ਕਲ ਬਖਾਨਿਉ ॥ (ਪੰਨਾ ੬੪੫)

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੧

ਅ. ਨੰ. ੪੯, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੪੦੧ ਪਤ੍ਰੇ ਹਨ। "ਸੰਮਤ ੧੮੬੭ ਮਿਤੀ ਸਾਵਣ ੧੬" ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੨

ਅ. ਨੰ. ੫੦, ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਹੈ। ੬੯੬ ਪਤ੍ਰੇ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੩

ਅ. ਨੰ. ੫੧, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੋਂ ਪੰਜ ਗਰੰਥੀ, ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਆਦਿਕ, ਬਾਈ ਵਾਰਾਂ, ਮਾਰੂ ਸੋਹਿਲੇ, ਸਭ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪਰ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮਹਲੇ ੪ ਦੀਆਂ ਅਸਟਪਦੀਆਂ (ਸੁਖਮਣਾ), ਮ: ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਗਤ ਬਾਣੀ, ਸੂਯੇ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਰਾਗ ਮਾਲਾ, ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਕੁਲ ਪਤ੍ਰੇ ੭੧੮ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੪

ਅ. ਨੰ. ੫੨, ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਹੈ । ੭੪੩ ਪਤ੍ਰੇ ਹਨ ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੫

ਅ. ਨੰ. ੫੩, ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਹੈ । ੫੦੯ ਪਤ੍ਰੇ ਹਨ ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੫

ਅ. ਨੰ. ੪੫, ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ । ਏਸ ਵਿੱਚ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਤੀਆਂ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਵਾਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲਨ ਵੇਲੇ ਮੰਗਲ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ।

ਨੇਤ ਦਰਸਨੁ X X (ਪੰਨਾ ੧੭੧)
ਮਾਰਕੰਡ ਤੇ ਕੋ X X (ਪੰਨਾ ੨੩੧)

ਅਉਧੂ ਸੋ ਜੋਗੀ ਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ॥ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਕਰੈ ਨਿਬੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ
ਜੁਕਹੁ ਕਲਜ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ X X (ਪੰਨਾ ੪੭੧)

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੬

ਅ. ਨੰ. ੫੫, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੭

ਅ. ਨੰ. ੫੬, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੯੮

ਅ. ਨੰ. ੫੭, ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ।

ਨੋਟ—ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਬਲਕਿ ਏਹੋ ਹੀ ਭੇਦ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ । ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਨੰ. ੯੭, ੯੮ ਅਤੇ ੯੯ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾ ਲਾਭਦਾਯਕ ਸਮਝ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ॥

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੦

ਐਕਸੈਸ਼ਨ ਨੰ: ੬੨੧੪ X ‡

(੧) ਸੰਮਤ ੧੭੪੮ ਮਿਤੀ ਮਾਹੋ ਵਦੀ ੧੭ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਪਹੁੰਚੇ।

(੨) ਨੀਸਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਮ: ੫

ਨੋਟ—ਦਸਤਖਤ ਵਾਲਾ ਪਾਠ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਐਵੇਂ ਨਕਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਸਤਖਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(੩) ਜਪੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀਉ ਕਿਆ ਦਸਤਖਤਾ ਕਾ ਨਕਲ,

ਨੋਟ—ਮਹਲਾ ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਦੀ ਹੈ।

ਪਾਠ—

'ਤੂੰ ਕੁਨੁ ਰੇ ਮੈ ਜੀ ਨਾਮ ਹੋ ਜੀ ਆਲਾ ਤੇ ਨਿਵਾਰਣਾ ਜਮ ਕਾਰਣਾ ॥"

(ਪੰਨਾ ੩੬੫)

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੧

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਓ
'ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਕੋਟਿ ਸੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ,
ਕਹਤ ਮਾ ਜਸੋਦ ਜਿਸਹਿ ਦਹੀ ਭਾਤੁ ਖਾਹਿ ਜੀਉ ॥
ਦੇਖ ਰੂਪੁ ਅਤਿ ਅਨੂਪ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗਨ ਭਈ,
ਕਿੰਕਨੀ ਸਬਦ ਝਨਤਕਾਰ ਖੇਲੁ ਪਾਹਿ ਜੀਉ ॥
ਕਾਲ ਕਲਮ ਹੁਕਮੁ ਹਾਥਿ ਕਹਹੁ ਕਉਨੁ ਮੇਟਿ ਸਕੈ
ਈਸੁ ਬੰਮੁ ਗਜਾਨ ਧਜਾਨ ਧਰਤ ਹੀਐ ਚਾਹਿ ਜੀਉ ॥
ਸਤਿ ਸਾਚੁ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸੁ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਸਦਾ ਤੁਹੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਓ ॥੧॥੬॥੩੫ (ਪੰਨਾ ੯੯੪)

---

‡ਇਹ ਨੰ. ਸਿਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਬੀੜ 'ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ' ਭਾਗ ੧ ਵਿੱਚ ਨੰ: ੭ ਉਤੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਦੁਬਾਰਾ ਰੀਸਰਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੋ ਪਾਠ ਭੇਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਏਥੇ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੨

ਐਕਸੈਸਨ ਨੰ: ੬੧੫੮।੨੪੯੦

ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮਯ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ ਦਮਦਮੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਗਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੩

ਐਕਸੈਸ਼ਨ ੬੨੮੧,

ਇਸ ਬੀੜ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਸੰਮਤ ਨਹੀਂ ਭੋਗ ਭਟਾਂ ਦੇ ਸਵਯਾਂ ਤੇ ਹੈ, ਆਖਰ 'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਅਤੇ 'ਸਾਖੀ ਮਹਲਾ ੫' ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹਨ।

ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਪੰਨੇ ੩੦ ਉਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਮਹਲੇ ਵਾਰ ਤਤਕਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਨਾ ੩੦ ਅਤੇ ੩੧ ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਉਪਰ ਛੇ ਨੁਸਖੇ ਵਧੀਆ ਸਿਆਹੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸ਼ਾਖੀ ਮਹਲਾ ੫ ਦਾ ਪਾਠ ਇਓਂ ਹੈ ;—

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਪੰਜ ਕੰਮ ਕਰੈ ॥ ਪੰਜ ਕੰਮ ਨ ਕਰੈ ॥ ਪਰ ਦਰਬੁ ਨ ਹਿਰੈ ॥੧॥ ਪਾਰਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨ ਰਵੈ ॥੨॥ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਨ ਕਰੈ ॥੩॥ ਜੂਐ ਨ ਲੇ ਖੇਲੈ ॥੪॥ ਮਦ ਮਾਸੁ ਨਾ ਖਾਇ ਆਗਿਆ ਭੰਗ ਨ ਕਰੈ ॥੫॥ ਪੰਜ ਕੰਮ ਕਰੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਰਾਵੈ ॥ ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਜਾਇ ॥ ਕਿਛੁ ਮੁਹਿ ਪਾਵਣੈ ਨੋ ਲੈ ਜਾਇ,

ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਨੁ ਸੁਣਿ ਸਵੈ ॥੧॥ ਅਰਥੀ ਦੁਖੀ ਨਿਮਾਣੇ ਨੋ ਮਾਣ ਦੇਇ ॥ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰੈ ਕਰਾਵੈ ਲੋਚੈ ॥੨॥ ਜਿਸ ਨੋ ਕੁੜਮਾਈ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੈ, ਤਿਸ ਨੋ ਪੁਨਿ ਅਰਥਿ ਕੰਨਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਇ, ਅਕੈ ਲੋਚਿ ਕੈ ਦਿਵਾਵੈ ॥੩॥ ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਜਿਉ ਸਿਖੁ ਹੋਵੈ, ਤਿਉ ਲੋਚਿ ਕਰਿ ਸਿਖੁ ਕਰੈ, ਜੀਅਦਾਨੁ ਏਹੋ ਹੈ ॥੪॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਭਲਾ ਮਨਾਵੈ ॥ ਕੋਈ ਦੁਖੈ ਨਾਹੀ, ਆਤਮ, ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਨਣੁ ਵਡੀ ਪੂਜਾ ਏਹਾ ਹੈ ॥੫॥ (ਪੰਨਾ ੫੨੪)

ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਦੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਠੀਕ ਮਿਸਲਵਾਰ ਹੈ। ਤਿਲੰਗ ਮ: ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਠੀਕ ਥਾਂ ਹੈ।

ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇ ਕਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ।

(ਪੰਨੇ ੨੭੭ ਉਤੇ 'ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਮਹੇਸ ਸਮਾਨਾ ॥ ਸੇਖ ਨਾਗਿ ਤੇਰੋ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ। ਦੇ ਅੱਗੇ ਚਰਖੜੀ ਦੇ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਪਾਠ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ "ਨਿਰਗੁਨ ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਮੇਰੀ ਮਾਈ"।

ਗੂਜਰੀ ਮ: ੫ ਦੀ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਦਾ ਪਾਠ 'ਨੇਤ ਦਰਸਨੁ ਸ੍ਰਵਨ ਹਰਿ ਜਸੁ' ਹੈ (ਪੰਨਾ ੨੧੪) ਉਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦਿਆਂ ਸਵੱਯਾਂ ਵਿਚ 'ਮੈਨ' ਦਾ 'ਸੈਨ' ਪਾਠ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਲ 'ਮੈਨ' ਵੀ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਪਾਠਾਂਤਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ 'ਮਗਨ' ਪਾਠ ਏਥੇ ਵੀ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੦੪

ਭਾਈ ਪਾਖਰ ਮੱਲ ਢਿੱਲੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੪੫ ਪੰਨਾ ੬੪੩ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੬੫੫ ਤਕ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਉਤੇ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਸਵਯੇ ਸਨ।

ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ 'ਪਓੜੀ' ਨੂੰ 'ਪਉੜੀ' ਸਪੈਂਲਿੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੨੧੨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ) ਏਸ ਵਿੱਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ੬੬੫ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੬੬੯ ਤਕ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹੈ।

ਏਸ ਵਿਚ ਹੇਠਲੇ ਅਤੇ ਬਰੋਬਰ ਦੇ ਗਿਣਤੀ ਅੰਗ ਵੀ ਹਨ।

ਏਜ ਵਿਚ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਹਨ।

ਏਸ ਬੀੜ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਭਾਗ ੧ ਵਿੱਚ ਨੰ. ੧੧ ਤੇ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੦੫

ਐਕਸੈਸ਼ਨ ਨੰ. ੭੦੭੬ ਭਾਈ ਹਰਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ "ਕੇਵਲ ਰਾਮ ਨਾਮ ਮਨੋਰਮ ਬਦਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਤ ਮਇਅੰ" ਇਕੋ ਤੁਕ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੩੧੭)

ਸੁਕਹੁ ਕਲ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ X X (ਪੰਨਾ ੭੨੦)

ਏਸ ਬੀੜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ' ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ' ਨੰ. ੯ ਤੇ ਵੀ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੦੬

ਐਕਸੈਸ਼ਨ ਨੰ. ੫੯੨੦, ਬੀੜ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ ਚਲਿਤ੍ਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੱਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਬੀੜ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਚਲਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ "ਸੰਮਤੁ ੧੬੯੫ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੯ ਬੁਧਵਾਰ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਸਮਾਣੇ' ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੰਪੂਰਣ ਬੀੜ ਦੇ ਮੰਗਲ ਉੱਪਰ ਹਨ।

ਮਹਲੇ ੯ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਣੀ ਹੈ।

ਪੰਨੇ ਸੱਜੇ ਹਥ ਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੰਨੇ ੫੧੧ ਤੋਂ ਪੰਨਾ ੫੫੯ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ।

ਪੰਨੇ ੭੭੮ ਉਤੇ ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਤੋਂ ਬਾਦ ੧ਓ ਵੀ ਕਰਤਾਪੁਰ ਜੀ ਵਾਂਗੁ ਹੀ ਹੈ।

'ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਕੋਟਿ ਮੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ' ਪਾਠ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ ੮੦੧)

'ਇਸੁ ਬੰਮਾ ਗੁਾਨੁ ਧੁਾਨੁ' ਪਾਠ ਹੈ (ਪੰਨਾ ੮੦੧)

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੭

ਐ. ਨੰ. ੬੬੫੩

———

੨੭੩੬

(ੳ) ਸੰਮਤ ੧੭੫੧ ਵਰਖੇ ਫਗਣੋ ਵਦੀ ੧੩ ਵਾਰਪਹੁੰਚੇ ਲਿਖਿ ।

(ਅ) ਏਸ ਬੀੜ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰਿਦਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਸੰਮਤ '੧੬੮੧' ਅਤੇ ੧੬੯੧' ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ੲ) ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਕਾ ਚਲਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ ।

(ਸ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਹੈ ।

(ਹ) ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਹੈ ।

(ਕ) ਪੰਨੇ ੫੦੨ ਤੇ ਪਾਠ 'ਸੁਕਹੁ ਕਲ੍ਯ੍ਯ ਗੁਰੂ ਸੇਵੀਐ' ਹੈ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੮

ਐ. ਨੰ. ੬੪੭੪, ਸੰਮਤ ੧੮੦੭ ਦੀ ਲਿਖਤ ਫਾਰਸੀ ਸਕ੍ਰਿਪਟ, ਜਿਸ ਦਾ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਲਾਲੇ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹੈ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੯

ਐ. ਨੰ. ੬੪੯੯

———

੨੬੨੪

ਸੰਮਤ ੧੭੫੧ ਵਰਖੇ ਫਗਣੋ ਵਦੀ ੧੩, ਵਾਰ ਪਹੁਚੇ ਲਿਖਿ ।

(ੳ) ਜਪੁਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਦਸਤੀ ਤਸਵੀਰ ਤੇ ਦਸੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਹਨ ।

(ਅ) ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਪੰਨੇ ੩੦੯ ਉਪਰ। ਧਨਾਸਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਸ਼ਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿਰਣੀ' ਹੈ।

(ਸ) 'ਸੁਕਹ ਕਲੁ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ × ×' (ਪੰਨਾ ੬੩੩,)

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੦੯

ਐ. ਨੰ. ੬੫੬੮

———

੨੬੭੫

(ੳ) ਇਹ ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਦੀ ਹੈ। ਮਹਲਾ ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।

(ਅ) ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੇ ਦੋ ਪਤਰੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪਾਸਜੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦ੍ਰ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਚੂਨੀਆਂ ਅਤੇ ਅਕੀਕ ਦੀਆਂ ਸਿਆਹੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇਂ।

(ੲ) 'ਪਰਿਓ ਕਾਲ ਸਭੇ ਜਗੁ ਊਪਰਿ ਮਾਹਿ ਲਖੇ ਭ੍ਰਮਿ ਗਿਆਨੀ'
(ਪੰਨਾ ੩੧੭ ਪਾਠ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੧੦

ਐ. ਨੰ. ੭੦੭੬,

(ੳ) ਇਸ ਦਾ ਤਤਕਰਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ।

(ਅ) ਮਹਲੇ ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਸੰਮਤ ੧੮੦੦ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਪੰਨੇ ੧੧੮ ਦੇ ਦੋ ਪਤਰੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ੧੧੮ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਿਆਂ ਪੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ।

(ਸ) ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ ॥੭॥ ਸਲੋਕ ॥ ਧਰ ਅੰਬਰ ਵਿਚਿ ਬੇਲੜੀ × × × ਸਲੋਕ ਹੈ। (ਪੰਨਾ ੧੯੯)

(ਹ) ਤਿਲੰਗ ਮ: ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਠੀਕ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੈ।

(ਕ) ਮਹਲਾ ੯ ਦੇ ਸਲੋਕ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਹਨ :

ਦੋਹਰਾ ॥

ਬਲ ਹੁਟਿਓ ਬੰਧਨ ਪਰਿਓ, ਰਹਿਓ ਨ ਕਛੂ ਉਪਾਇ ॥

ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਅਬ ਓਟ ਹਰਿ, ਗਜ ਜਿਉ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥੫੩॥

ਮਹਲਾ ਦਸਵਾਂ ੧੦॥

ਬਲੁ ਹੂਓ ਬੰਧਨ ਛੁਟੈ × × ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ × × ॥੫੪॥

ਮਹਲਾ ਨਾਵਾ ੯॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਰ ਮੈ ਗਹੋ ਜਾ ਕੀ ਸਮ ਨਹੀਂ ਕੋਇ ॥

× × × ੫੫॥

ਬੰਧ ਸਖਾ ਸਭ ਤਜਿ ਗਏ ਕੋਊ ਨਾ ਨਿਭਿਓ ਸਾਥ

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਪਤਿ ਮਹਿੰ ਏਕ ਓਟ ਰਘੁਨਾਥ ॥੫੬॥

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮਹਿ ਕਿਨੈ ਜਪਿਓ ਗੁਰਮੰਤ ॥੫੭॥

(ਖ) ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਕਿਸੇ ਅਨਜਾਣ ਜਹੇ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

(ਗ) ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕੇ ਚਲਿਤ੍ਰ ਦਾ ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਪਰ ਬੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੧੧

ਐ. ਨੰ. ੭੨੬੬

ਸੰਮਤ ੧੭੪੯ ਮਿਤੀ ਮਾਹੋ ਵਦੀ ੧੭ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਪਹੁਚੇ ਨੀਸਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦਸਖਤ ਮਹਲਾ ੯,

ਨੋਟ—ਮੈਂ ਇਹੋ ਸਕਲ ਅੰਗ '੯' ਦੀ ਸਮਝੀ ਹੈ ॥

ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ ।

ਅੱਗੇ ਪੰਨੇ ੨੨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੩੩ ਤੱਕ ਦਸਤਖਤ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪੰਨੇ ੩੩ ਤੋਂ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਦਾ ਹੈ । ਅੰਗ ਤਤਕਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ।

(ਅ) ਪੰਨੇ ੨੯ ਉਪਰ 'ਚਿਲਤ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ' ਹੈ । ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੋਰ ਥੋੜੀਆਂ ਹੀ ਬੀੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖੇ ਹਨ—

"ਸੰਮਤਿ ੧੭੬੫ ਮਿਤੀ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੫ ਵਾਰ ਵੀਰ ਦੁਇਪਹਰ ਦੁਇ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗੁਦਰੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਦੇੜ ਸਹਰਿ ਬਾਣ ਗੰਗਾ ਉਪਰ ਅਕਾਲ ਜਾਮਾ ਪਹਿਰਿਆ ਬਾਨ ਗੰਗਾ ਉਪਰ ਉਹਾ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੇ ਹਵਾਲੇ।"

ਏਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰੰਭਕ ਸੰਮਤ ੧੭੪੯ ਗਲਤ ਹੈ।

(ੲ) ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੫, ਘਰੁ ੨॥ ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ××× (ਪੰਨਾ ੧੦੬)

(ਸ) ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੩॥ ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਰੇ ਬਿਖੂਆ ਕੇ ਕੇ ਰਸੂਆ ×× (ਪੰਨਾ ੧੦੭)

(ਹ) ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪॥ ਤੁਝਿ ਬਿਨ ਕਉਨ ਹਮਾਰਾ ×× (ਪੰਨਾ ੧੦੭)

(ਕ) 'ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ' ਪੰਨਾ ੮੭) ਸ਼ੁਧ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ।

(ਖ) ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੬॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸਰ ××

(ਗ) ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੭॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਬਹੂ ਨ ਮਨਹੁ × (ਪੰਨਾ ੧੦੮)

(ਘ) ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੭॥

ਸੁਖ ਨਾਹੀ ਰੇ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ×× (ਪੰਨਾ ੧੦੮)

ਨੋਟ—ਇਤਿਆਦਿ ਪਾਠ ਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ।

(ਙ) ਮਹਲੇ ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।

(ਚ) ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਛੰਤੁ ਮਹਲਾ ੫ ਪੂਰਬੀ ਘਰ ੧॥ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਬੈਰਾਗ ਭਇਆ × × (ਪੰਨਾ ੧੨੧)

(ਛ) ਨੇਤ੍ਰ ਦਰਸਨ ਸ੍ਰਵਨ ਹਰਿ ਜਸ × × (ਪੰਨਾ ੨੧੨)

(ਜ) ਧਨਾਸਰੀ॥ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿਰਣੀ × × ਸ਼ਬਦ ਹੈ। (ਪੰਨਾ ੨੭੪)

(ਝ) ਰੁਣਝੁੰ ਝਨੜਾ ਗਾਉ × × ਪੂਰਾ ਛੰਤ ਹੈ ।

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ. ੫ ਪੰਨਾ ੩੫੪)

(ਞ) ਮ. ੪ ਦੇ ਸਵੱਯਾਂ ਵਿੱਚ 'ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਵਾਹ ਜੀਉ' ਪਾਠ ਹੈ, 'ਕੋਟਿ ਮੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ' × × (ਪੰਨਾ ੫੧੨)

(ਟ) × × ਈਮ ਬ੍ਰਹਮੇ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ × × (ਪੰਨਾ ੫੧੨)

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੧੨

ਐ. ਨੰ. ੬੬੫੨

———

੭੭੩੫

(ੳ) ਸੰਮਤ ੧੭੮੭ ਵਰਖੇ ਚੇਤ੍ਰੋਂ ਵਦੀ ੨ ਵਾਰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਜੋਗੁ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਪਹੁਤੇ । ਨੀਸਾਣ ਵਾਲੇ ਗਿਰੰਥ ਤੋਂ ਗਿਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ।

(ਅ) ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਦੀ ਹੈ ।

(ੲ) ਤਤਕਰਾ ਸਹਸ ਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ ।

(ਸ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ।

(ਹ) ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤਕ ਹੀ ਹੈ ।

(ਕ) ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਦੁਪਦੇ ਘਰੁ ॥੧॥(ਪੰਨਾ ੫੫)

(ਖ) ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ॥੪॥

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ × × (ਪੰਨਾ ੫੭)

ਨੋਟ—ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਘਰੁ ਬਹੁਤ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਵੇਖੋ (ਪੰਨਾ ੫੯) ਅਤੇ ਗਉੜੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਘਰ ਹਨ ਜਿਹਾ ਕਿ "ਗਉੜੀ ॥ਘਰੁ॥੬॥ ਕਾਲਬੂਤ ਕੀ ਹਸਤਨੀ × ×" ਵੇਖੋ (ਪੰਨਾ ੧੨੮) ਆਦਿਕ ।

(ਗ) ਗੂਜਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਕੀ ॥ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਰਸੀ × × ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੨੭੧ ਅਤੇ ੨੭੨)

(ਘ) ਪੰਨਾ ੩੦੬ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੧੩

ਐ. ਨੰ. ੫੮੮੭

(ੳ) 'ਸੰਮਤ ੧੭੩੫ ਵੈਸਾਖੋ ੧੩ ਪੋਥੀ ਲਿਖਿ ਪਹਤੇ। ਨੀਸਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਦਸਖਤ ਮ.'

ਜਪੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਨਕਲ ਕਾ ਨਕਲੁ ਤਥਾ ਤਿਸ ਕਾ ਨਕਲੁ ॥ ਪਤਿ।

(ਅ) ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਪੰਨੇ ੧੯੧ ਤੋਂ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਕਾਗਜ ਵੀ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸ) ਗੂਜਰੀ ॥ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਰਸੀ × × ਸ਼ਬਦ ਹੈ

(ਹ) × × ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗਨ ਭਈ × × (ਪੰਨਾ ੩੩੫)

'ਈਸ ਬੂੰਮੁ ਗਜਾਨੁ ਧਜਾਨ' (ਪੰਨਾ ੮੩੫)

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੧੪

ਐ. ਨੰ. ੬੭੩੫

———

੨੭੯੦

੪੨॥ ਸੰਬਤ ੧੭੬੨ ਮਿਤੀ ਸਾਵਣੋ ੧੮ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਪਹੁੰਚੇ

੪੩॥ ਨੀਸਾਣੁ ਗੁਰੂ ਜੀਉ ਕੇ ਦਸਖਤ ਮਹਲਾ ੧੦॥

ਨੋਟ—ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਖਤ ਵਾਲਾ ਪਤ੍ਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ।

(ੳ) ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਤ੍ਰਿਪਦੇ ੩॥ ਉਲਟਤ ਪਵਨ ਚਕ੍ਰ (ਪੰਨਾ ੧੨੧)

(ਅ) ਸਾਤ ਸਮੁਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿਰਣੀ × × (ਪੰਨਾ ੨੪੪)

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੧੫

ਐ. ਨੰ, ੭੫੩੧/੩੨੨੦

ਸੰਬਤੁ ੧੭੪੨ ਮਿਤੀ ਸਾਵਣੋ ੧੯ ਪੋਥੀ ਲਿਖਿ ਪਹੁਚੇ

੪੩॥ ਨੀਸਾਣੁ ਗੁਰੂ ਜੀਉ ਕੇ ਦਸਖਤ ਮਹਲਾ ੧੦

ਅੱਗੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਏਸ ਬੀੜ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

੪੪॥ ਜਪੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਨਕਲ ਕਾ ਨਕਲੁ, ਨਕਲੁ ਕਾ ਨਕਲੁ ॥ ਬੀੜ ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਦੀ ਹੈ।

(ੳ) ਤਤਕਰੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੱਖਰ ਹਨ—ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸਰਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸਰਨ।

(ਅ) ਚਲਿਤ੍ਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇ ਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ

(ੲ) ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਗਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

(ਸ) ਮਹਲੇ ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।

(ਹ) ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿਰਣੀ × × ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ।
(ਪੰਨਾ ੩27)

(ਕ) ਸੁਕਹੁ ਟਹਲ ਗੁਰ ਸੇਵੀਐ × × (ਪੰਨੇ ੩੨੦)

(ਖ) ਬਲ ਛੁਟਿਓ ਬੰਧਨ ਪਰਿਓ ਰਹਿਓ ਨਾ ਕਛੂ ਉਪਾਉ ॥ × ਪਾਠ ਹੈ।

ਏਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਮਹਲੇ ੯ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ੫੫ ਹਨ। 'ਸੰਗ ਸਖਾ' × × ਅਤੇ 'ਨਾਮ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ' ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਨੋਟ—ਨੰ: ੧੧੪ ਅਤੇ ੧੧੫ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਕੋ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਲੇਖ ਹੈ। ਮਾਲੂਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੀ ਬੀੜ ਚੋਂ ਹੀ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਮਤ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਭ੍ਰਮ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੧੬

ਐ. ਨੰ. ੭੨੪੨

———

੩੦੫੨

ਸਮਤੁ ੧੭੬੫ ਮਿਤੀ ਫਗਣ ਵਦੀ ਏਕਮ ਪੋਥੀ ਲਿਖਿ ਪਹੁਚੇ, ਨੀਸਾਣੁ ਗੁਰੂ ਜੀਉ ਕੇ ਦਸਤਖਤ।

ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ।

(ੳ) ਚਲਿਤੁ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣ ਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੱਕ ਹੀ ਹੈ।

(ਅ) ਸਾਰੀ ਬੀੜ ਦਾ ਹਾਸ਼ੀਆ ਨਵਾਂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਨੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਫਾਰਸੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਂਗੂ ਹਨ।

(ੲ) ਗਉੜੀ॥੩॥ ਗਜ ਨਵ ਗਜ × × (ਪੰਨਾ ੨੬੫)

(ਸ) ਗਉੜੀ ॥੪॥ ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕਾ × × (ਪੰਨਾ ੨੪੬),

(ਹ] ਗਉੜੀ॥੫॥ ਜੇਤੇ ਜਤਨ ਕਰਤ × × (ਪੰਨਾ ੨੪੬)

[ਕ] ਗਉੜੀ॥੬॥ ਕਾਲਬੂਤ ਕੀ ਹਸਤਨੀ × × (ਪੰਨਾ ੨੪੬)

(ਖ) ਗਉੜੀ ॥੭॥ ਅਗਨ ਨ ਦਹੈ × ×

(ਗ) ਗਉੜੀ ॥੮॥ ਪਾਣੀ ਮੈਲਾ ਮਾਟੀ × ×
(ਘ) ਗਉੜੀ ॥੮॥ ਰਾਮ ਜਪਉ × × (ਪੰਨਾ ੨੪੭)
(ਙ) ਗਉੜੀ ॥੯॥ ਜੋਨਿ ਛਾਡਿ ਜਉ × × „
(ਚ) ਨੇਤ੍ਰ ਦਰਸਨੁ × × (ਗੁਜਰੀ ਅ.ਮ. ੫ ਪੰਨਾ ੩੪੮)
(ਛ) ਪੰਨੇ ੩੬੮ ਅਤੇ ੩੬੯ ਇਕ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਸਫੇਦ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਨਾ ੩੬੬ ਵੀ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਖਾਲ਼ੀ ਹੈ।
(ਜ) ਪੰਨਾ ੪੬੨ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹੈ।
(ਝ) ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿਰਣੀ × × ਸ਼ਬਦ ਹੈ (ਪੰਨਾ ੪੬੨).
(ਞ) ਸੁਕਹੁ ਕਲ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ × × (ਪੰਨਾ ੮੭੨)
(ਟ) ਪੰਨੇ ੮੯੧ ਤੋਂ ੮੯੭ ਤਕ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਹਨ, ਪੰਨੇ ੮੯੭ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਬੀੜ ਨੰ: ੧੧੭

ਐ. ਨੰ. ੭੭੬੭
ਸੰਬਤੁ ੧੭੧੩ ਮਘਰੋਂ ੪ ॥ ਪਹਿਲੇ ਪੋਥੀ ਲਿਖਿ ਪਹੁਚੇ।
ਨਕਲ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੀ ਹੈ।

(ੳ) ਚਲਿਤ੍ਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇ ਕਾ 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇਵ' ਜੀ ਤੱਕ ਹੈ।
(ਅ) ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੀ × × ਸ਼ਬਦ ਹੈ (ਪੰਨਾ ੨੮੦)
(ੲ) ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੬੧੭ ਹਨ।

ਬੀੜ ਨੰ. ੧੧੮

ਐ. ਨੰ. ੭੭੬੬, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ

ਸਾਰੇ ਪਤ੍ਰੇ ੭੩੭ ਹਨ, ਬੀੜ ਦਮਦਮੀ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਖ਼ਰ ਉੱਤੇ ਸਿਆਹੀ ਕੀ ਬਿਧਿ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ੳ) ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਜਾ ਕੰ ਹੈ ਕਿਰਣੀ X X ਸ਼ਬਦ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ ੩੭੦)

(ਅ) ਤਿਲੰਗ ਮ. ੯ ਦੀ ਬਾਣੀ ਠੀਕ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੈ।

———

ਅੰਤਮ ਬੇਨਤੀ

ਸਾਡਾ ਉੱਦੇਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੈ੍ਰ ਵਿੱਚ ਆਈ ਬੀੜ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁੱਧੀਆਂ ਅਸ਼ੁੱਧੀਆਂ ਏਨਾਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕੀਤਿਆਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਯਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਬਣੋਣ ਲਈ ਕਈ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਘੜੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਯ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮੂਲ ਰੂਪ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਾਈ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੋਈ ਰੋੜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ ਹੀ ਹਨ, ਖੋਜ ਕੀਤਿਆਂ, ਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਵਾਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੁਤਾ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਵੀ ਬੀੜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਮਾਂਗਟ) ਬੜੌਤ (ਮੇਰਟ U.P.) ਵਾਲੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਭ੍ਰਮ ਹੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਂਦੇ। ਦੰਭੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬੀੜ ਖਾਰੀ, ਇਹ ਬੀੜ ਮਿੱਠੀ, ਇਹ ਬੀੜ ਗੁਰੁਤਾ ਵਾਲੀ, ਇਹ ਬੀੜ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲੀ—ਆਦਿਕ ਕਈ ਭ੍ਰਮ ਖੜੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ-ਆਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ਠਰੰਮੇ ਅਤੇ ਧੀਰਯ ਨਾਲ ਅਗਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਭੇਦ ਦੱਸਣੇ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਪੁਸਤਕ 'ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ' ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਿਆਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੀਹਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀਆਂ ਹੀ ਕਾਪੀਆਂ ਹੁਣ ਬਾਕ਼ੀ ਹਨ।

ਇਹ ਦੂਜੀ ਪੁਸਤਕ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ੁੱਭ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ

ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਚਯ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਉਦਾਰਤਾ ਰੱਖ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਿਖੌਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਰੁਮਾਲਾਂ 'ਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਲੰਘਾਂ ਤੇ ਸਜਾਇਆਂ, ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਫਕਤ ਕੇਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਰਮ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਊ ਅਤੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਖ਼ਿਆਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁੱਧ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਹਾਯਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਾਰਥਿਕ—

ਸ੍ਵਾਮੀ-ਹਰਿਨਾਮ ਦਾਸ—ਉਦਾਸੀਨ ਵੈਦਯ

ਕਾਂਤੇਸ਼ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੇਸੀ

ਕਪੂਰਥਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

—ਛਾਪਕ—

ਲਾ: ਮੁਲਖ ਰਾਜ, ਮਾਲਕ ਮਹੇਸ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ,

ਅੱਡਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਚੌਕ, ਜਲੰਧਰ ।

ਏਸ ਕਲਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

(੧) ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ
'ਪਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ' (ਭਾਗ ੧) ਕੀਮਤ ੫--੦੦

(੨) ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ
'ਪੁਰਾਤਨਿ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ' ਭਾਗ ੨ ਕੀਮਤ ੫-੦੦

(੩) ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚੋਂ 'ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਕੀਮਤ ੨--੫੦

(੪) ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਵਾਕਫੀਯਤ ਭਾਗ ੧ ਕੀਮਤ ੧--੫੦

(੫) ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰਿਕਾ—
ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਕੀਮਤ ੨--੫੦

ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ

(੧) ਸ਼੍ਰੀ ਸਹਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ—ਸੰਪਾਦਿਤ (੨) ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ—ਰਾਮੇਸ਼ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰੀ
ਕਾਂਤੇਸ਼ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਫਾਰਮੇਸੀ ਕਪੂਰਥਲਾ (ਪੰਜਾਬ)